

HUKUK · TOPLUM · YAŞAM · KÜLTÜR

AKADEMİ KÜRSÜ

T Ü R K İ Y E A D A L E T A K A D E M İ S İ

Mayıs 2023 · SAYI 15

Danıştay Başsavcısı Nevzat ÖZGÜR:

“Bütün büyük hukukçuların ortak paydası çok okumaktır.”

**Kahramanmaraş
Depremleri
Asrın Felaketi**

**Sadri Maksudi ARSAL
Türk Tarihi ve Hukuk**

**Aile Mahkemesinde
Kadın Hâkim
Olmak**

YENİ KİTAP

GAYRİMENKUL DAVALARI BİRİNCİ KİTAP

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

Değerli Meslektaşlarım,

Akademi Kürsü Dergisi'nin 15. sayısı ile yeniden karşınızdayız.

Yine nitelikli bir dergi sizleri bekliyor.

Bu sayıda; zaman ayırarak bizlere söyleşi imkânı sağlayan Danıştay Başsavcısı Sayın Nevzat ÖZGÜR'e ve eserleriyle dergiye katkıda bulunan bütün meslektaşlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Adalet, bir devleti ayakta tutan temel sütunların başında gelmektedir.

Güçlü ve etkin bir adalet; sosyal barışın yanı sıra, toplumsal güven ve hukuki istikrara bağlı olarak, ekonomik istikrarı da beraberinde getirmektedir.

Medeniyetimiz adalet üzerine inşa edilerek bugünlere kadar gelmiştir.

100. Yıl dönümünü idrak ettiğimiz Türkiye Cumhuriyeti de köklü bir devlet ve adalet geleneği üzerinde yükselmiştir.

Cumhuriyetimizin ikinci asrına "Türkiye Yüzyılı" vizyonu ile güçlü bir başlangıç yapıyoruz.

"Türkiye Yüzyılı"nın başlangıcı olan yeni dönemde de ülkemizin güvenliği, huzuru ve refahını sağlamaya yönelik adımlar kararlılıkla atılmaktadır.

"Türkiye Yüzyılı" vizyonunun gerçekleşmesine katkı sağlayacak en önemli adımlardan biri; hukukun üstünlüğü ile temel hak ve özgürlükleri esas alan, adil, öngörülebilir ve erişilebilir bir adalet sisteminin tesisidir.

Bu anlayışı temel alan etkin ve verimli bir adalet sistemi de; ancak hâkim, savcı ve yargı personelinin yetkin ve donanımlı olması ile mümkün olabilir.

Akademinin faaliyetlerinin temel amacı da, yargıya duyulan güveni artırmak ve yargısal sorunların çözümüne katkı sunmaktır.

Adalet hizmetlerinin modern kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde adil, güvenilir, etkili ve makul bir sürede sunulması, başta hâkim ve savcılar olmak

üzere bütün yargı profesyonellerinin mesleki yetkinliklerinin sağlanması amacıyla, hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi, hâkim ve savcılarının da meslek içi eğitimlerle bilgi ve birikimlerinin geliştirilmesinde büyük rol oynayan Türkiye Adalet Akademisi; eğitim alanındaki çalışmalarına büyük bir özveriyle devam etmektedir.

Türkiye Adalet Akademisi; Cumhuriyetimizin ikinci asrında da, "Güven Veren Adalet İçin Etkin Eğitim" anlayışını temel alan vizyonuyla, Anayasa ve kanunlardan almış oldukları yetki çerçevesinde, hukuka ve insan haklarına bağlı, tarafsız, bağımsız, hür vicdaniyle karar veren, meslek etik ilkelerini benimseyen ve uygulayan, toplumun adalet ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte hâkim ve savcılar yetiştirmeye devam edecektir.

Bu sayımızda da yer alan nitelikli yazıların ilginizi çekeceğini ümit ediyor, iyi okumalar diliyorum.

Bir sonraki sayıda buluşmak ümidiyle...

Sağlıkla kalın...

Muhittin ÖZDEMİR
Türkiye Adalet Akademisi Başkanı

AKADEMİ KÜRSÜ

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ ADINA YAYIN SAHİBİ

Muhittin ÖZDEMİR
Türkiye Adalet Akademisi Başkanı

EDİTÖR

Adnan DÖNDERALP - Hâkim

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Saniye Gizem OKUTAN - Adalet Uzmanı

DİZGİ VE GRAFİK TASARIM

Hüseyin ÖZTÜRK - Ramazan GÜNEY

FOTOĞRAF

Oğuzhan AY

YAYIN YÖNETİM MERKEZİ

Türkiye Adalet Akademisi
Ahlatlıbel Mahallesi Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı
06095 - Çankaya/Ankara
Tel: 0 312 489 81 80 - Faks: 0 312 489 81 01
Web: yayin.taa.gov.tr
E-posta: kulturel.dergi@taa.gov.tr

BASKI

Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası
İstanbul Yolu 13. Km Ergazi /ANKARA
Tel: 0 (312) 278 76 10 - Belgeç: 0 (312) 278 25 68

Dergimizde hukuk, toplum, kültür, yaşam, sanat ve edebiyat alanında akademik olmayan çalışmalar gibi birden fazla alanda eserler yayınlanmaktadır.

Dergimizde yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlara aittir. Gönderilen eserler başka bir yerde yayımlanmış veya yayımlanacak ise mutlaka belirtilmelidir. Eser sahipleri eser başlığının altında isim, unvan ve e-posta adreslerini belirtmelidirler. Eserler e-posta ekinde dijital olarak (word dosyası vb. formatlarda) gönderilmelidir. Yayımlanan eserler için telif ücreti ödenmez.

Eserlerinizi kulturel.dergi@taa.gov.tr adresine yollayabilirsiniz.

ISSN NO: 2149-2050

İCİND EKİLER

4**DANIŞTAY BAŞSAVCISI NEVZAT ÖZGÖR İLE SÖYLEŞİ****KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİ ASRIN FELAKETİ****15****22****HABERLER****SÖZ SENDE ETKİNLİĞİ****40****44****AİLE MAHKEMESİNDE KADIN HÂKİM OLMAK**

Halenur TANRIKULU / Hâkim

HAKSIZ FİLDEN DOĞAN DAVALARDA YETKİLİ MAHKEMELER

Seda DUYSAK FİDAN / Hâkim - Öğretim Görevlisi

48**56****SADRI MAKSUDİ ARSAL - TÜRK TARİHİ VE HUKUK****DAYININ CEKETİ - SAİT FAİK ABASIYANIK****60****63****İSTİNAF CEZADA İNCELEME VE KARAR TÜRLERİ**

Asım EKREN / İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı

CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞMA - UZLAŞTIRMADA EDİM

Derya DİRİCAN / Hâkim Adayı

72

Danıştay Başsavcısı

Nevzat ÖZGÜR

Bütün büyük hukukçuların ortak paydası çok okumaktır.

Hâkim ve savcıların, mesleğin saygınlığından istifade eden değil, mesleğe katkı sunan kişiler olarak kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir.

İyi bir hukukçu, hem kendi alanında hem de hukukun diğer alanlarında yaşanan gelişmeleri yakından takip etmeli ve her alanda okumalıdır.

Sayın Başsavcım, öncelikle bize kendinizden ve ailenizden bahseder misiniz?

Ankara'nın Çamlıdere İlçesi'nde doğdum. İlkokul bir ve ikinci sınıfı Çamlıdere'de tamamladıktan sonra üçüncü sınıftan itibaren tüm öğrenim hayatım Ankara'da geçti. Evli ve üç çocukluyum.

Her ikisi de ilkokul mezunu olan anne ve babamın dört çocuğundan ikincisiyim. Fedakâr ve çalışkan bir Anadolu kadını olan annemin koruyuculuğu ve yumuşak huylu bir insan olan babamın hâl, hareket ve sözleriyle zorlukların üstesinden gelebileceğim konusunda bana güvendiğini belli etmesinin hayatımın şekillenmesinde önemi büyüktür.

1981 yılında Danıştay Yardımcısı (Tetkik Hâkimi) adayı olarak göreve başladım. 10 yıl tetkik hâkimi, 5 yıl idare mahkemesi üyesi, 1 yıl vergi mahkemesi üyesi, 5 yıl bölge idare mahkemesi üyesi, 7 yıl Danıştay Savcısı, 3 yıl Danıştay Üyesi ve 11 yıl Danıştay Onüçüncü Daire Başkanı olarak görev yaptıktan sonra 07.03.2023 tarihinde Danıştay Genel Kurulunca Danıştay Başsavcılığına seçildim.

Ankara'nın Çamlıdere İlçesi'nde dünyaya geldiniz... Çamlıdere, Ankara'nın inanç, kültür ve doğa turizmi ile termal turizm yapılabilen bir ilçesi. Çamlıdere deyince ilk olarak mantar, terazi müzesi ve adaletin timsali olan Hz. Ömer'in torunu Şeyh Ali Semerkandî akla geliyor. Çamlıdere sizin için ne ifade ediyor? Bir de sizden dinleyebilir miyiz?

Ankara'ya yüz kilometre uzaklıkta bulunan Çamlıdere, Ankara'nın ilçesi olmasına rağmen bitki örtüsü ve iklim özellikleri itibarıyla coğrafi haritalarda Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Denizden yüksekliğinin 1300 metreyi aşması ve temiz havası nedeniyle son yıllarda yazlıkçıların rağbet ettiği bir yerleşim yeri olmuştur.

İlçe merkezine beş kilometre uzaklıktaki Çamlıdere Yaylası başta olmak üzere Çamlıdere'nin köyleriyle bağlantılı çok sayıda kadim yaylanın etrafındaki çam ormanlarında mantar, kekik, kuşburnu, aluç, ahlata, dağ çileği ve böğürtlen gibi bitkilere sıkça rastlanır.

İlçe merkezindeki terazi müzesi, soba müzesi, oyuncak müzesi, Çamlıdere ormanlarında yaşayan vahşi hayvanlar müzesi ve etnoğrafik eserle-

rin sergilendiği müzeler ile termal otelin mevcudiyeti ve özellikle Şeyh Ali Semerkandî Türbesi'ni ziyaret etmek isteyenlerin oluşturduğu yoğunluk Çamlıdere'yi turistik bir beldeye dönüştürmüştür.

Semerkand'da doğan ve menkıbeye göre Medine'de türbedarlık yaparken aldığı manevî bir işaret üzerine Eskipazar İlçesi Şeyhler Köyü mevkiine gelerek halk arasında mübarek su veya sığircık suyu olarak adlandırılan çekirge ve benzeri afetlere mâruz kalan beldelere götürülmesi halinde o beldeye gelen sığircık kuşlarının haşeratı yiyerek yok ettiği düşünülen suyu keşfettikten sonra ilçe merkezinin olduğu yere gelerek yerleşen Şeyh Ali Semerkandî Hazretlerinin 1463 tarihli Ankara Tahrir Defterindeki vakıf kaydına göre bu tarihten önce vefat ettiği anlaşılmaktadır. Halk arasında Ankara'nın üç büyük manevî önderinden biri olduğu kanaati yaygındır. İlk gençlik yıllarımızda hayatta olan büyüklerimiz "Ali Dede Şıhlar Belde-sine" (Çamlıdere'ye) gelen nallı atların hürmet nişânesi olarak ilçe girişinde bırakıldığına dair hatıralarını anlatırlardı.

Bu özelliğinden dolayı Çamlıdere geçmişte dinî ilim merkezi haline gelmiştir. 1911 yılına ilişkin resmî kayıtlara göre öğrenci sayısı bakımından Ankara'nın üçüncü büyük medresesi Çamlıdere'de bulunmaktadır.

Yargıtay Başkanı Sayın Mehmet Akarca'nın birçok toplantıda bu Mübarek Zat'a atfen söylediği "Yeryüzü ve gökler adalet sayesinde ayakta durur." en bilinen özlü sözlerindedir. Yine "Niyet hayır akıbet hayır" sözü de hayat hikâyesinin anlatıldığı televizyon filminin adı olarak hafızalara kazınmıştır.

Danıştay Başsavcılığına kadar uzanan süreçte eğitim hayatınız ve fikir dünyanız nasıl şekillendi? Kimlerden etkilendiniz, kimleri örnek aldınız?

Babası Sarıkamış şehitlerinden olan ilkokul öğretmenim Mükrime Gürpınar'ın vatanseverlik ve millîlik konusunda sıkça yaptığı heyecanlı konuşmalar eğitim hayatımın ve fikir dünyamın şekillenmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Medresetü'l-kudât öğrencisi iken Çanakkale Savaşlarının başlaması nedeniyle silah altına alınan ve ağabeyinin şehit düşmesi üzerine ailenin tek erkek evladı olması nedeniyle İstiklâl Savaşı bitiminde okul yerine babasının isteği üzerine dört kız kardeşine bakmak için Çamlıdere'ye dönerek ticarete başlayan dedemin her yıl eski okul arkadaşları olan emekli hâkim ve savcılarla Çamlıdere'de görüşmesine tanıklık etmemin ve ileri derecede görme kaybı olması nedeniyle gazete okuyarak ona yardımcı olmamın ve onun ülke ve toplum meselelerine ilişkin yaklaşımlarını duymamın fikir dünyamın şekillenmesinde rolü büyüktür.

Meslekî olarak ise; Danıştay Başkanı olduğu güne kadar kütüphaneden çıkmadığı bilinen Orhan Özdeş, özel hukuk-kamu hukuku ayrımı yapmaksızın hukukun her alanında sürekli okuduklarına şahit olduğum Danıştay eski Başkanı Erol Çırakman, Anayasa Mahkemesi eski Başkanvekili Güven Dinçer, Danıştay eski Başsavcısı Mehmet Ünlüçay ve öğrencilik yıllarımdan itibaren yaz tatillerinde dahi ara vermeden okuduğunu yakinen gözlemlediğim Anayasa Mahkemesi Üyesi M. Emin Kuz ve adlarını teker teker saymanın oldukça zor ola-

cağı çok sayıda meslektaşımın etkilendiğim ve onlardan çok şey öğrendiğim bir gerçektir.

Yargı sistemimiz ve yargı sistemimizin işleyişi konusunda neler söylemek istersiniz?

Türk yargı sistemi son yıllarda gerçekleştirilen yapısal reformlar çerçevesinde mevcut iş yükünü azaltacak mekanizmaları bünyesine katarak, insan hakları temelli bir yaklaşımı esas alan, daha etkin bir yapıya kavuşmuştur. Mesleğe yeni başlayanların tecrübe eksiklikleri başta Adalet Akademisi olmak üzere diğer staj yerlerindeki eğitim ve uygulamalarla hızlı bir şekilde giderilmeye çalışılmıştır.

Yargı sistemimizin sağlıklı işlemesinin önündeki en büyük meselelerden biri olan iş yükü, gerek alternatif uyuşmazlık çözüm usûllerinin kapsamının genişletilerek yaygınlaştırılması gerekse bazı çekişmesiz yargı işlerinin farklı birim ve mercilere devredilmesi neticesinde yönetilebilir bir sorun hâline gelmiştir. Bunun yanında hedef süre uygulamasıyla uzun süren yargılamalarda önemli ilerlemeler sağlanmıştır.

Adlî ve idarî yargıda istinaf sisteminin fiilen yürürlüğe girmesi yüksek mahkemelerimizin iş yükünü önemli ölçüde azaltmıştır.

Her geçen gün yaygınlaşan meslek içi eğitimler ile milletlerarası projeler, mesleğin daha iyi icra edilmesine ve meslek mensuplarının toplam kalitesinin artmasına hizmet etmiş, meslekî etik ilkelere Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından ilân edilmesi önemli bir boşluğu doldurarak bu konudaki farkındalığı artırmıştır.

UYAP altyapısının varlığı, mahkeme teşkilatının yaygınlaşması, ön büro ve benzeri yapıların oluşturulması adalete erişimi daha kolay hale getirmiştir.

Bireysel başvuru hakkına ilişkin düzenlemelerin yürürlüğe girmesi ile insan hakları temelli yargılama yaklaşımı yaygınlaşarak, hak ihlallerinin azaltılması sağlanmıştır.

İdarî yargının sorunları ve bunlara ilişkin çözüm önerileri konusundaki görüşlerinizi alabilir miyiz?

Türk idarî yargı sistemine ilişkin sorunlar yargılama süreçlerinden, yargı idaresinden ve kamu idarelerinden kaynaklanmaktadır.

Yargılama süreçlerinden kaynaklı sorunların başında şüphesiz iş yükü ve yargılama sürelerinin uzunluğu gelmektedir. İdarî yargıda istinaf sisteminin yürürlüğe girmesi ile nispeten bir iyileşmeden söz edilebilirse de bu durumun kalıcılığının sağlanabilmesi için bir dizi ek yapısal tedbir alınması gerekmektedir. Özel hukuk uyuşmazlıklarında olduğu gibi "dava öncesinde" ve "yargılama sürecinde" alternatif uyuşmazlık çözüm usüllerinin etkinleştirilmesi ve bazı uyuşmazlıklarda mecburî hâle getirilmesi, zorunlu idarî başvuru yoluna tâbi uyuşmazlıkların alanının genişletilmesi, ihtiyarî idarî başvuru yollarının etkinliğini sağlayacak mekanizmalar geliştirilmesi, idarî soruşturma yürüterek yüksek miktarlı idarî para cezası uygulama yetkisine sahip düzenleyici ve denetleyici

kurumlarla ilgili olarak uzlaşma, idareye karşı tahhütte bulunma ve benzeri müesseselerin yaygınlaştırılması, bu kurumların uyuşmazlık çözme kapasitesinin güçlendirilmesi, davayı kabul, sulh gibi müesseselerin etkin şekilde işlemesini sağlayacak düzenlemeler yapılması, kanun yollarından vazgeçme konusunda idareye geniş takdir yetkisi tanınması ilk akla gelen tedbirlerdendir.

İdarî yargı mercilerinde davaların ortalama görülme süreleri incelendiğinde Danıştay açısından oldukça çarpıcı bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün derlediği 2022 verilerine göre idare mahkemelerinde ortalama dava görülme süresi 197, bölge idare mahkemelerinde 151 iken Danıştay'da 540 gündür. İstinaf sisteminin yürürlüğe girmesi ile dosya sayılarında yaşanan azalmaya rağmen Danıştayın arzu edilen seviyede iş azalışını sağlayamadığı ve bu sebeple içtihat mahkemesi işlevini yerine getirme konusunda istenen aşamaya gelemediği görülmektedir. Derdest 130.000 dosya yabancı ülke örnekleri ile kıyaslandığında oldukça yüksektir. (idarî yargı modelini esas aldığımız Fransa'da 2021 verilerine göre devreden dosya sayısı 5562 olarak gerçekleşmiştir.) Bu itibarla, Danıştayın iş yükünü azaltıcı mekanizmaların işlerliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda, ayıklama (filtraj) mekanizmasının oluşturulması, grup dava/pilot dava usûlü ve yargısal görüş müessesesi gibi yabancı yargı sistemlerinde uygulanagelen ve ülkemizde de bir süredir tartışılan mekanizmaların ciddiyetle ele alınması gerekmektedir.

Bu mesele ile bağlantılı bir diğer sorun ise içtihat birliğinin sağlanması hususunda yaşanmaktadır. İstinaf sistemi ile birlikte davaların büyük bir çoğunluğu artık bölge idare mahkemelerinde keskinleşmektedir. Hâlihazırda 9 bölge idare mahkemesi olduğu gözetildiğinde, bu merciler arasında yaklaşım farklılıkları olması kaçınılmazdır. 2576 sayılı Kanun'da yapılan düzenleme ile benzer olaylarda, bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık bulunması hâlinde aykırılığın giderilmesi görevi Danıştay İdarî Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulu'na verilmiştir. Bu Kurulların verdikleri kararların bağlayıcılığının kanunen açıklığa kavuşturulması ve etkin bir şekilde takibi ve uygulanmasının sağlanması önem arz etmektedir.

Son yıllarda Danıştay'ın artık olağan hale getirdiği bölge idare mahkemeleriyle içtihat paylaşımı toplantılarının yaygınlaştırılarak devam etmesi ve böylelikle istinaf mercileri ile Danıştay arasındaki kurumsal iletişimin güçlendirilmesi de aynı amaçta hizmet edecektir.

İdarî yargı mercilerinin gündeminde olan bir diğer sorun da karar gerekçelerinin kalitesine ilişkindir. Tarafları tatmin edici nitelikte, iddia ve savunmaları layıkıyla karşılayan gerekçelerin oluşturulması âdil yargılanma hakkının gereğidir. Karar, yargılama faaliyetinin en önemli çıktısıdır. Uygulamaya ve akademik alana yön gösterebilecek nitelikte karar gerekçelerinin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Kendini iyi yetiştirmiş idealist ve gayretli hâkimler tarafından bu nitelikte karar yazılabileceği açıktır. Şu da bir gerçektir ki karar yazma yeteneği hâkimde bulunması gereken diğer vasıflara göre daha geç gelişen, gayret ve titizlikle ideal noktaya taşınabilen bir yetenektir.

Bu itibarla mesleğin en başından itibaren her gün Resmi Gazete ve diğer mecralarda yayınlanan her yargı koluna ilişkin yüksek mahkeme kararlarının ve akademik makale ve kitapların iş çokluğuna rağmen az da olsa düzenli bir şekilde takibi neticesinde "hukuk nosyonu" olarak ifade edilen nitelikli hukuk bilgisine ulaşılabilir ve bu sayede daha kaliteli karar yazılabilir.

Bu konuda tecrübeli hukukçuların sıkça tekrarladığı "hâkimin kalitesi yazdığı karardan belli olur; kaliteli kararı da ancak çok okuyanlar yazabilir." ve "uzun kararı herkes yazabilir, kısa ve fakat içeriği kuvvetli kararı ise ancak üstün niteliklere sahip

hâkimler yazabilir." özdeyişlerini hatırd tutmakta fayda vardır.

Yargı idaresinden kaynaklı sorunların başında ise hâkim ve savcılarının yükselme kıstasları, yargıda insan kalitesi ve meslek içi/meslek öncesi eğitim gelmektedir. Terfi kıstaslarının objektif ölçme ve değerlendirme esaslarına dayanan, ehliyet ve liyâkatı önceleyen bir anlayışla yeniden ele alınması ve meslek içi eğitimin gerekliliği genel kabul gören bir görüş haline gelmiştir.

İdarî yargı açısından diğer bir mesele ise kamu idarelerinden kaynaklı sorunlardır. Yargı kararlarının gereği gibi uygulanmaması, idarelerin hukuk birimlerinin nitelik, nicelik ve yetki bakımından kapasitesinin yeterli olmaması, hukukî çarelere erişim, idarî başvuru yolları konusundaki karmaşa ve bilgilendirme eksikliği ile idarî işlemlerde gerekçe gösterilmemesi uygulamada sorunlara yol açmaktadır. Kezâ, istikrar kazanmış içtihatlarla rağmen hukuka aykırı idarî işlem tesisinde ve muhtemel isnat ve ithamlara veya soruşturmaya mâruz kalma endişesiyle kanun yollarına başvuruda ısrar edilmesi karşılaşılan güçlükler arasında yer almaktadır.

Kamu idarelerinde yaşanan bu sorunlar yargıda iş yükünü artırdığı gibi hak ihlallerine de sebebiyet verdiği için, hukuk birimlerinin nitelik, nicelik ve kapasitesinin artırılarak, hukuka uygun işlem tesis eğiliminin artması halinde yargıdaki iş yükü olumlu yönde etkilenecektir.

Danıştay Başsavcılığının mevcut durumu, çalışma prensipleri ve iş yoğunluğunu değerlendirebilir misiniz?

1868 yılında faaliyete geçen Şûrayı Devlette 1886 yılında Heyeti İstinafiye ve Temyiziyenin kurulması ile birlikte savcılık ilk kez "müddeiumumilik" adıyla oluşturulmuş, 1913 yılında kaldırılmış ve 1925 yılında 669 sayılı Şûrayı Devlet Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra 1946 yılında yürürlüğe giren 4904 sayılı Kanun ile adı "kanun sözcülüğü" olarak değiştirilmiştir.

1961 Anayasası döneminde çıkarılan 521 sayılı Danıştay Kanunu'nda da "kanun sözcüsü" ifadesine yer verilmiştir.

20.01.1982 tarihinde yürürlüğe giren 2575 sayılı Danıştay Kanununda Başkanunsözcülüğü yerine Başsavcılık ve kanun sözcüsü yerine de savcı unvanına yer verilmiştir.

Unvan değişikliği dışında, Danıştay Başsavcısı ve Danıştay savcılarının görevleri ile seçim ve niteliklerinde önemli bir değişiklik olmamıştır.

Birçok bilimsel çalışma ve makalede ve Danıştayca verilen mütalâalarda; Danıştay Başsavcılığının görevleri, yaptığı işin niteliği, yargılama süreci içerisindeki konumu, adlî yargı kolundaki savcılık kurumundan farklılığı gibi hususlar da dikkate alınarak, kanun sözcüsü unvanının, idarî yargı bakımından daha doğru olduğu ifade edilmektedir.

Danıştay Kanunu'nun 60 ve 61. maddelerine göre Danıştayda görülmekte olan davaların her aşamasında, (ilk derece, temyiz ve karar düzeltme dosyalarının esas ve yürütmenin durdurulması

aşamalarında) savcı düşüncesi alınmakta iken, 2012 yılında yapılan değişiklikle Danıştay savcılarının yalnızca ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülen dava dosyalarıyla ilgili olarak esas hakkındaki düşüncelerini verecekleri kurala bağlandığından, Danıştay Başsavcılığına gelen dosya sayısı azalmaya başlamıştır.

Danıştay Başsavcısı ve Danıştay savcıları bu Kanun hükmü uyarınca Cumhurbaşkanı kararlarına, Cumhurbaşkanınca çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemlere, Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere, Danıştay İdarî Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere, birden çok idare ve vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere, Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülme-yen kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden ve özelleştirme uygulamalarından doğan davalar ile belediyeler ve özel idarelerin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmelerine ilişkin istemler hakkında esasa ilişkin düşüncelerini gerekçeli ve yazılı olarak verirler. Dava dairesince gerekli görüldüğü takdirde Danıştay savcıları düşüncelerini sözlü olarak da açıklarlar. Keza duruşmalı davalarda da düşüncelerini sözlü olarak ifade ederler.

Bunların dışında kanun yararına temyiz, idarî yargı lehine olumlu görev uyuşmazlığı çıkarma, olumsuz görev uyuşmazlıkları, hüküm uyuşmazlıkları ve içtihadı birleştirme talepleri hakkında düşünce bildirme Danıştay Başsavcısına kanunlarla verilen görevler arasındadır.

Hâkim adaylarının meslek öncesi ve hâkimlerin meslek içi eğitimleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Meslek öncesi eğitimin bir standarda bağlanması hususunda yürütülen eğitim modülü çalışmalarını, Akademide ihdas edilen ve kalıcı bir görev haline getirilen öğretim görevliliği uygulamasını, hâkim ve savcı adaylarının pratik yapma ihtiyaçlarına yönelik "uygulama adliyesi" kurulmasını, kurgusal dava, gerekçeli karar ve insan hakları alanlarında yapılan yarışmaları büyük bir ilgiyle takip etmekteyim.

Eğitim müfredatının titizlikle hazırlanması, teorik eğitimlerin yanında pratiğe yönelik uygulamaların daha da yaygınlaştırılması, adayların kişisel geli-

şimlerine katkı sağlayacaktır. Adalet Akademisinde dönem dönem icra edilen yabancı dil eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve kaymakam adayları için öngörülen yurt dışı eğitimine benzer imkânların sağlanması adayların görgüye dayalı gelişimleri bakımından yararlı olacaktır.

Bütün bu hususlardan çok daha önemlisi adaylık döneminde meslekî etik ilkeleri ile davranış kurallarını adaylara benimsetecek çalışmaların yürütülmesidir. Akademinin en önemli ve kalıcı misyonunun bu konuda rol model olabilecek eğitimciler vasıtasıyla sistemli bir şekilde adaylara erken uyarı niteliğinde hatırlatmalarda bulunması olduğunu düşünüyorum.

Meslek hayatında karşılaşılan olumsuzlukların en önemli sebebi bu husustaki bilinç eksikliği olduğundan, bu eksikliğin giderilmesi hususunda adaylık aşamasındaki çalışma ve gayretler çok kıymetlidir.

Meslektaşlar arasında sıkça tekrarlanan "kimin yanında staja başlarsan ileride onun gibi hâkim-savcı olursun" özdeyişi ile "kuş gördüğü yuvayı yapar" yahut "ağaç yaşken eğilir" atasözleri bu hususa işaret etmektedir.

1953 yılında yazdığı "Büyük Türk Hükümdarı İstanbul Fatih Sultan Mehmet Han ve Adalet Hayatı" adlı eserinde bu hususa ayrıntılı olarak yer veren büyük hukukçu (Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi Başkanı) Ali Himmet Berki, Mecellenin 1792. maddesine göre hâkimde bulunması gereken altı vasfı açıkladıktan sonra hâkimin "en câzip meziyetinin" (en sevimli niteliğinin) hüküm verirken kimsenin

fizikî saldırısından, hakaretinden ve muhtemel musîbet ve belâlardan korkmamak anlamına gelen "metanet" (metin sıfatını haiz bulunma) olduğuna vurgu yapmaktadır.

"Hâkimin hareket ve hasletleri (adabı)" başlıklı bölümde ise hâkimin taraflardan da davası olmayanlardan da az veya çok hediye alamayacağını, çünkü kural olarak memuriyet sebebiyle verilen hediye kabulünün haram olduğunu, hâkimin ancak işleri olmamak kaydıyla yakın akrabalarından ve hâkim olmazdan evvel karşılıklı olarak hediyeleşmek adeti olan dostlarından âdete uygun miktarda hediye kabul edebileceğini, fazlasını kabul edemeyeceğini, tarafların genel ve özel ve işi olmayanların özel yemek davetlerine gidemeyeceğini, yalnız yakın akrabasının ve hâkim olmazdan evvel kendisini davet etmeyi olağan uygulama haline getiren dostlarının yemek davetlerine katılabileceğini ifade etmektedir. (Bu kıymetli eser Adalet Akademisince 2020 yılında yeniden bastırılmıştır.)

Bu büyük hukukçunun tavsiyelerine uyan meslektaşlarımızın toplumda çok büyük saygınlık kazanacakları ve yargıyı yıpratmaya yönelik söylenti ve algıları tersine çevirecekleri ve dolayısıyla yargıya güveni zirveye çıkaracakları kuşkusuzdur.

Aksi halde ayıp olmasın diye alınan küçük hediyelerle başlayan süreç içinde yavaş yavaş ısınan tencerenin içinde haşlanmaya başladığını anlayan kurbağanın çıkmak için artık çok geç olduğunu farketmesi örneğinde olduğu gibi mesleğimiz adına üzücü durumlarla karşılaşılması kaçınılmaz hale gelir.

Hâkim ve Savcıların meslek içi eğitimlerine gelince; Hâkim ve savcılık kariyer bir meslek olmasına rağmen, yükselme ölçütleri bakımından objektif ölçme değerlendirme yöntemine dayalı liyâkat esaslı bir terfi modeli oluşturulamamıştır. Oysa bir mesleğin kariyer meslek olarak kabul edilebilmesi için yükselme esaslarının objektif ölçme ve değerlendirmelere dayandırılması zorunludur. Hiç bir bariyerle karşılaşmadan en üst seviyeye kadar yükselmenin mümkün olduğu bir meslek kariyer meslek olarak nitelendirilemez.

Tarihsel süreç içerisinde meslekî yükselmenin objektif esaslara bağlandığı iyi uygulama örnekleri bulunmaktadır. Bunlardan biri mülga 521 sayılı Danıştay Kanunu'nda 1973 yılında yapılan değişiklikle yürürlüğe konulan düzenlemeye dayalı uygulamalardır.

Bu düzenlemeyle meslekte 6. ve 2. derecelere yükselme sınav esasına bağlanmış, Danıştay Sınav Yönetmeliği ile de bu sınavın şekli 6. dereceye yükselmede yazılı sınav, 2. dereceye yükselmede ise tez (etüt) hazırlattırılması olarak belirlenmiştir.

Yükselmede sınav ölçütüne ek olarak; Kanun'un Ek 19. maddesi ile hizmet içi eğitime katılımın zorunlu olduğu ve bu çalışmalarda başarı gösteremeyenlerin durumlarının sicillerine işleneceği ve yükselmelerinde göz önünde bulundurulacağı kurala bağlanmış; Danıştay Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği'nin 11. maddesinde, meslek mensuplarının kurslara devamı ve başarı derecelerinin konferansının düşüncesi de alınmak suretiyle Hizmet

İçi Eğitim Kurulu'nca belirlenecek esaslara göre tespit edileceği, 4. maddesinde ise hizmet içi eğitim çalışmalarındaki devam, başarı ve verim derecelerinin derece yükselmesinde ve kademe ilerlemesinde göz önüne alınacağı belirtilmiştir.

Özetle, 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 1982 yılında yürürlüğe girmesinden önce Danıştayda meslekî yükselme yazılı sınav ve tez hazırlama gibi objektif ölçütlere bağlanmış, bunun yanında sürekli eğitim ilkesinden hareketle hizmet içi eğitim zorunlu tutularak, hizmet içi eğitim başarı notunun doğrudan sicil notuna etkili olmasına imkân sağlayacak düzenlemeler yapılmış ve uygulanmıştır. Bu sistemin adli ve idari yargıda uygulanması hâlinde kalite ve saygınlıklarına mesleğin ilk yıllarında şahit olduğum üst düzey hukukçular seviyesinde yeni hukukçuların yetiştirilebileceğinde kuşku bulunmamaktadır.

Günümüze geldiğinde, fiiliyatta oluşan ve yasa organı tarafından da gözlemlendiği anlaşılan ihtiyaca karşılık gelmek üzere, 2802 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle birinci sınıfa ayrılabilmek için en az üç meslek içi eğitime katılımın zorunlu olduğu kurala bağlanmıştır. Meslek içi eğitimlerin en az üçüne katılımın birinci sınıfa ayrılma bakımından zorunlu tutulmasının temel amacının, hâkim ve savcılarının meslekî kalitesinin artırılarak, mevcut yükselme sisteminde eksik unsur olan akademik gelişim ve eğitim süreçlerine dayalı yükselme ölçütünün yükselme sistemine eklenmesi olduğu anlaşılmaktadır.

Ancak, meslek içi eğitimler herhangi bir ölçme değerlendirme yöntemi uygulanmaksızın gerçekleştirildiğinden ve görev mahalli dışında yapılan eğitimlere katılım ve devamda gereken özen ve hassasiyet gösterilmediğinden, eğitimlerden beklenen verimin istenen seviyeye ulaşamadığı gözlemlenmektedir. Katılımcıların eğitim sonunda değerlendirilmesi yönünde ikincil düzenlemelerde herhangi bir hükmün bulunmaması da bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu itibarla, kanun koyucunun amacına hizmet edecek ve âzâmi fayda sağlayacak şekilde, ölçme ve değerlendirme yöntemleri uygulanmak suretiyle eğitime katılanların değerlendirildiği bir sistemin oluşturulması gerekmektedir. Aksi halde, meslek içi eğitimlerden elde edilmesi beklenen faydanın düşük düzeylerde kalacağı açıktır. İki gün olarak uygulanan eğitim süresi katılımı ciddiye ve verimlilik sağlama açısından yeterli değildir.

Bu eğitimlerin Akademi tarafından yaptırılması, diğer eğitimlerin meslek içi eğitim olarak kabul edilmemesi, eğitimlerin sonunda karar analizi ve konu ile ilgili sunum yapılması, örnek olay verilerek karar yazımı, kur pratik, yazılı değerlendirme, test ve benzeri yöntemlerin uygulanması ve eğitimde başarısız bulunanların katıldığı eğitimin tekrarlanması faydalı olacaktır.

Hâkim ve savcılar ile hâkim ve savcı adaylarına ne gibi önerileriniz olabilir? İyi bir hukukçu kendini geliştirmek için neler yapmalı ve hangi alanlara yoğunlaşmalıdır?

Manevî sorumluluğu (vebâli) çok büyük olan yargılama hizmetinde görev almanın doğurduğu bu büyük sorumluluğun hem görev esnasında hem de hayatın özel alanında devam ettiği ve hâkim ve savcılığın bir meslekten öte yaşam biçimi olduğunu idrak etmek çok önemlidir.

Ceza sorumluluğu kabahatten başlayıp taksir, bilinçli taksir, olası kast, kast, taammüden (tasarla-yarak) suç işleme şeklinde derecelendirilmektedir. Hukukî sorumluluk alanında ise, gerek kasten gerekse ihmal ve teseyyüp (nemelâzımcılık) yahut tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslek ve sanatta acemilik ve özen eksikliği sorumluluk sebepleri arasında sayılmaktadır.

Ceza ve hukuk alanındaki bu sorumluluk dereceleri göz önünde bulundurularak kıyas yapıldığında, yeterince okuyup öğrenmeden yahut olay ve olguları gerekli titizlikle açıklığa kavuşturmadan özensiz yargılama yaparak acele hüküm vermenin çok büyük bir vebâl olduğu sonucuna kolaylık

la ulaşılır. Keza, toplu mahkemelerde olay ve olgulara yeterince nüfûz edemediği halde bu durumu açıkça ifade ederek somut vakıanın iyice aydınlanmasını sağlamak yerine meslektaşlar arasında küçük düşme kaygısıyla oy kullanmanın vebâlinin ağır olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Bu itibarla, sadece bilerek yanlış karar verilmesi hâlinde vebâlin söz konusu olabileceği yönündeki yaklaşımlara itibar etmeyerek her türlü ihmal ve özensizliğin ve bilgisizliğin vebâle yol açacağına bilincinde olmak gerekir.

İdeolojik yaklaşımların yargıya verdiği zararın farkında olan, kimsenin etkisi altında kalmayan, tarafsız olmanın yanında bunun görünür olmasını da önemseyen, toplumun tüm kesimlerinde güven duygusu oluşturan hâkim ve savcılarının varlığı mesleğimiz adına iftihar vesilesidir.

Hâkimlerin sahip olması gereken niteliklerle ilgili olarak Mecelle'de yer alan hükümler oldukça yol gösterici olup, dünyanın her yerinde geçerli temel hükümlerdir. Mecellede belirtilen bu özellikler, sadece olağanüstü vasıflara sahip bulunan mükemmel insanlarda bulunabilir. Bu itibarla hâkim ve savcılarının sahip olması gereken bu üstün meziyetleriyle uyumlu olarak günlük hayatta, alış-veriş ve diğer toplumsal ilişkilerinde örnek bir fert olmanın gerekliliklerine uygun hareket etmeleri toplumun hâkim ve savcılardan başta gelen beklentileri arasındadır. Nitekim bu beklentiye uygun olmayan davranışlar sergileyen meslektaşların toplumda hayal kırıklığına yol açtığı ve mesleğin saygınlığına zarar verdiği gözlemlenmektedir.

Öte yandan, hâkim ve savcıların, mesleğin saygınlığından istifade eden değil, mesleğe katkı sunan kişiler olarak kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir. Her meslekte olduğu gibi hâkim ve savcılık bakımından da usta-çırak benzetmesi esas alınarak rol model teşkil edebilecek nitelikleri haiz meslek mensupları örnek alınmalıdır. Meslektaşlar arası ilişkilerin saygı kurallarına ve mesleğin gerekliliklerine uygun olarak nezaketle yürütülmesi ve özellikle toplu mahkemelerde heyet âdâbına uygun olarak nezaketli yaklaşımların en üst seviyeye çıkarılması bir gerekliliktir.

Son yıllarda yaygınlaşan sosyal medya platformlarında hâkim ve savcıların yaptıkları paylaşımların hiç arzu etmemelerine rağmen anlamından saptırılabilirdiği gözetilerek tarafsızlıklarına ve meslekî saygınlıklarına zarar verebilecek bu mecralardan uzak kalmalarında yarar bulunmaktadır. Bu hususta "hâkim kararıyla konuşur, basın-yayın organlarına demeç vermez." kuralının hatırlanması bu tür hatalı tutumların önlenmesinde yol gösterici niteliktedir.

İyi bir hukukçu kendini geliştirmek için neler yapmalı ve hangi alanlara yoğunlaşmalıdır?

İhtilafın çözülmesi için hâkimin zihninde oluşturulacak teorik bir çerçeveye ihtiyaç bulunduğundan,

hukuk teorilerine vâkıf olunmadan yapılan yargılamalar sonucunda verilecek kararların "karakuş hüküm" olarak nitelendirileceği açıktır. Bu itibarla, iyi bir hukukçu hem kendi alanında hem de hukukun diğer alanlarında yaşanan gelişmeleri yakından takip etmeli ve her alanda okumalıdır. Çünkü adli yargı-idarî yargı ya da ceza-hukuk gibi ayrımlar yargılamanın hızlandırılması için ihtisaslama ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Aslında hukukun her alanının bir bütün teşkil ettiğini gözden kaçırarak kendi alanı dışında okuma yapmayan bir hukukçunun bakış açısının daralması ve zamanla "meslekî körlük" olarak tâbir edilen bir durumla karşılaşması muhtemeldir. Bu nedenle, öncelikle kendi alanında, sonrasında ise diğer hukuk alanlarında mümkün olduğunca çok meslekî ve akademik yayının takip edilmesi hukukçunun meslekî kapasitesini ve muhakeme yeteneğini artıracaktır. Çünkü muhakemeyi geliştiren en önemli etken farklı bakış açılarını barındıran eserlerin okunmasıdır.

Bütün büyük hukukçuların ortak paydasının çok okuma olduğu, yeterince okumayanların hukukî yaklaşımlarının oldukça yüzeysel kaldığı ve okumanın sürekli olmaması halinde geçmişte edinilen bilgilerin eskidiği ve unutulmaya yüz tuttuğu için yetersiz kaldığı herkesin mâlumudur. Bu itibarla, mümkün olduğunca çok ve sürekli okumak vazgeçilmez önemdedir. Sadece dosya okumanın yeterli olmayacağı ve ortalamanın üzerinde dahi olsa zekânın okuma açığını asla kapatamayacağı bilincinde olunmalıdır.

Öte yandan, ortalama yedi yıl medrese ve dört yıl Medresetü'l-kudât eğitimi olmak üzere onbir yıllık eğitim sürecinden sonra Arapça, Farsça ve Fransızca dillerine vâkıf olarak kadı unvanı ile mesleğe başlayıp, Cumhuriyet döneminde hâkim olarak göreve devam eden başkan ve üyelerden oluşan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nda 1926-1942 döneminde yapılan müzakerelere ilişkin tutanaklar ve aynı dönemde verilen Danıştay kararları ve istişârî mütalâalar incelendiğinde, o dönem hukukçularının derin hukuk bilgisine sahip oldukları ve müzâkere ve karar kalitesinin çok üst düzeyde olduğu görülmektedir. Üstün meziyetlere sahip olan bu büyüklerimizin seviyesine ulaşma yönünde gayret gösterilmemesi durumunda Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Zühtü Arslan'ın veciz ifadesiyle "yargının iki temel sorunu olan kalite ve duruş" sorunlarından kurtulunamayacağı ve kalite düşüklüğünün duruşun da bozulmasına yol açacağı hatırdan uzak tutulmamasında yarar vardır.

6 ŞUBAT 2023

KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİ ASRİN FELAKETİ

Ülkemiz, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ta meydana gelen iki depremle sarsıldı...

"Asrın felaketi" olarak nitelendirilen, Kahramanmaraş'ın Pazarcık ile Elbistan ilçelerinde 9 saat arayla meydana gelen depremlerin derin üzüntüsünü milletçe yaşıyoruz.

Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kayseri, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere toplam 12 şehrimiz doğrudan etkilendi.

Anadolu kara parçasının yanı sıra Suriye, Kıbrıs, Lübnan, İsrail, Irak, İran ve Mısır'da da

hissedilen ve geniş bir coğrafyada yıkıma neden olan bu depremler; yaklaşık 350.000 km², Almanya'nın toplam yüz ölçümü kadar bir bölgede hasara yol açtı ve Türkiye nüfusunun % 16'sını oluşturan 14 milyon kişiyi etkiledi.

Pazarcık'ta meydana gelen 7,7 büyüklüğündeki ilk depremin, şimdiye kadar dünyada karada kaydedilen en şiddetli depremlerden biri olduğu belirtildi.

1668 yılında Kuzey Anadolu Fay hattı üzerinde yaşanan ve büyüklüğünün 8.0 şiddetinden daha fazla olduğu tahmin edilen; Bolu, Ankara, Kastamonu ve İstanbul'da büyük yıkıma neden olan depremden sonra Anadolu topraklarında gerçekleşen en büyük ikinci deprem ve yüzey dalgası büyüklüğü ölçeğine göre Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yaşanan en büyük deprem olarak kayıtlara geçti.

Yine bu depremin, 17 Ağustos 1999 tarihinde Gölcük'te yaşanan depremin yaklaşık 2 katı büyüklüğe, saldırdığı enerji bakımından ise yaklaşık 2,8 katı güce sahip olduğu dile getirildi.

Böyle büyük ve yıkıcı bir depremden sadece 9 saat sonra ilk depremin merkez üssü olan Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi'ne sadece 90 km mesafede bulunan yine Kahramanmaraş'ın ilçesi Elbistan'da 7.6 büyüklüğünde bir deprem daha oldu.

Böyle kısa bir süre içinde aynı bölgede yaşanan iki büyük depremde binlerce bina yıkıldı, binlerce canımızı toprağa verdik ve binlerce yaralımız var.

Ancak yaşadığımız asrın felaketinde millet olarak dünyaya örnek olacak asrın dayanışmasını sergiledik.

Deprem afetinin ilk anından itibaren devlet ve millet olarak bir bütün halinde yaraları sarmak için her türlü fedakârlığı yaptık.

Bu zor günlerde gösterdiğimiz tarihi dayanışma, geleceğimize de ışık tutuyor. Milletçe yaşadığımız bu büyük felaketin üstesinden geleceğiz.

Devletimiz de bütün kurum ve kuruluşlarıyla yaraları sarmaya ve ülkemizin tüm kayıplarını hızla telafi etmeye çalışıyor. Depremden etkilenen insanlarımızın, barınmadan ısınmaya, gıdadan giyime kadar tüm ihtiyaçları elbirliğiyle karşılanıyor.

Deprem bölgelerinin yeniden inşası ve ihyası planlanırken, maddi telafiyle birlikte, insanlarımızın ruhlarında açılan manevi yaraların iyileştirilmesi için de büyük bir gayret gösteriliyor.

Milletimize bir kez daha geçmiş olsun dileklerimizi sunuyor, depremde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yaralılara acil şifalar, yakınlarına sabır ve başsağlığı diliyoruz.

DEPREM*

Bahtiyar VAHAPZADE

İşidince ata yurtta depremi
Aktı yaşım, döndü başım Türkiyem.
Her derdimin, kederimin ortağı,
Can kardeşim, kan kardeşim Türkiyem.

Var mı kaza, var mı bela de bunca?
Seninleyiz biz ki, ömür boyunca.
Kaderini bez uzakdan duyunca,
Gözlerimden aktı yaşım Türkiyem.

Öz hükmü var her zamanın, her anın.
Yaman günde yanındayız biz senin.
Ana yurtta vatanımsın, vatanım.
Vatanımda vatandaşım, Türkiyem.

Tarih boyu bu ehdimiz bozulmaz,
Türk milleti har olmamış, har olmaz.
Her beladan Türkün beli kırılmaz,
Sen ey benim can sırdaşım Türkiyem.

Sen çıkmışsın tarihte çok sınıktan,
Dönmemisen ne gerçekten, ne haktan,
Ey zamanın yollarında her zaman
Benim arkam, yol yoldaşım Türkiyem.

Bu kaderi, ne kötüle, ne kına.
Döneceksin yine dünkü çağına.
Kurban olum sinendeki dağına,
Uca başım, ameltaşım Türkiyem.

** 2009 yılında ebedi aleme göçen Azerbaycanlı büyük şair Bahtiyar Vahabzade'nin vefat etmeden önce 17 Ağustos 1999 tarihinde Türkiye'de yaşanan deprem için yazdığı şiir...*

HİÇ BİTMEYECEK

Zeynep BAŞKAN
Hâkim

Bir trafik levhası iki yüzlü olur mu?

Bitiş çizgisi yaşamı, ölümü; sevinci, hüznü eş zamanlı ayırıp da anlatır mı?

Harab-ı zelzele bir şehir var şimdi bir görün.

Ah Teze Cami!

Her zelzele sonrası senin adın, bizim acılarımız teze.

Beydağı! Tutamadın mı gözşaylarını?

Bulandı sular akıyor eskisi gibi.

Şire Pazarı da kükürt kokmuyor.

Herkes evinin, kayısı çiçekleri her şeyden bihaber baharın telaşında.

Malatya; memleketim, köklerim, en küçüğüm, olmayınca dönüşlerim.

Öleyim de sende kalayım dedim sana kayısı çiçeğim.

Seni dağlamışlar olsun, sen hala çok güzelsin ve yine sendeyim;

Sağken üzerinde, ölürsem vasiyetimdir toprağının ta dibinde.

KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNDE HAYATINI KAYBEDEN ADAYLARIMIZ

BAYRAM KORKMAZ

ŞAMİL KALKAN

HACI UYAR

ŞEYDA KORKMAZ

NAZLICAN LEVENT

**Kahramanmaraş merkezli depremlerde
vefat eden tüm vatandaşlarımıza, değerli
meslektaşlarımıza, hâkim ve savcı adaylarımıza
Allah'tan rahmet; yakınlarına sabırlar diliyoruz.
Milletimizin başı sağ olsun!**

Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay İş Birliği ile Hazırlanan “Hukuk Rehberi” Tanıtıldı...

Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay iş birliğiyle hazırlanan “Hukuk Rehberi”nin kamuoyuna duyurulması için 9 Mart 2023 tarihinde Yargıtay Başkanlığında tanıtım toplantısı düzenlendi.

Türkiye Adalet Akademisi ve Yargıtay iş birliği ile hukuk yargılamasında araştırılması gereken hususlar ve toplanması gereken deliller konusunda belirli bir standardın oluşması, davalarda sıkça yapılan hataların azalması ve yargılama süresinin kısalması amacıyla 2 yıl süren bir hazırlık sürecinden sonra tamamlanan ve iki cilt halinde basılan “Hukuk Rehberi”, 09 Mart 2023 tarihinde Yargıtay Başkanlığında gerçekleştirilen bir etkinlikle kamuoyuna tanıtıldı.

YARGITAY BAŞKANI MEHMET AKARCA: HUKUK REHBERİ SON DERECE BAŞARILI BİR ÇALIŞMANIN ÜRÜNÜ

Adaletin tesisi için kaliteli hukukçulara ihtiyaç duyulduğunu belirten Yargıtay Başkanı Mehmet Akarca; “İnsan haklarının, özgürlüğün, demokrasinin, hukuk devletinin, refahın ve kalkınmanın en önemli unsuru iyi işleyen bir yargı mekanizmasıdır. Biz de bu mekanizmayı nasıl daha iyi işler hale getiririz, nasıl daha kaliteli hukukçular yetiştiririz arayışı ile bu kitabın hazırlanması yönünde çaba sarf ettik. Sadece hâkimler için değil, tüm hukukçular için bir başvuru kitabı olma özelliğini haiz olan bu eserin ortaya çıkmasında fedakârca çalışan tüm arkadaşlarıma şükranlarımı sunuyorum. Yine bu eserin Türk hukuk camiasına hayırlı olmasını temenni ediyorum.” diye konuştu.

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ BAŞKANI MUHİTTİN ÖZDEMİR: BU ESER GENÇ MESLEKTAŞLARIMIZ İÇİN BİR BAŞVURU KİTABI OLMA ÖZELLİĞİ TAŞIYOR

Türkiye Adalet Akademisi olarak "Güven Veren Adalet İçin Etkin Eğitim" anlayışı çerçevesinde hâkim ve savcılara yönelik birçok çalışma yürüttüklerini belirten Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir; "Özellikle göreve yeni başlayan meslektaşlarımıza yönelik bir başvuru kitabı olacak şekilde, temel konularda Yargıtayın bakış açısını da yansıtan bir esere ihtiyaç duyulduğunu tespit ettik. Bu tespit ışığında kıymetli Yargıtay Başkanımızın desteği ve eserin ortaya çıkmasında son derece özverili bir çalışma gerçekleştiren hukukçularımızın emeği ile bu değerli eser ortaya çıktı. İnşallah bu eser, Türk hukuk tarihinde tüm hukukçulara yol gösteren bir eser olarak yerini alacak. Eserin ortaya çıkmasında emeği geçen bütün meslektaşlarıma ayrı ayrı teşekkür ediyorum." dedi.

Etkinlik, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir ve Yargıtay Başkanı Mehmet Akarca'nın açılış konuşmalarının ardından "Hukuk Rehberi"nin hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür belgesi takdim edilmesiyle sona erdi.

HUKUK REHBERİ

Türkiye Adalet Akademisinin hukuk ve adalet alanını ilgilendiren konularda yayınlar yapma faaliyetleri kapsamında; hem Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, hem de Yargıtay Başkanlığı ile yapılan iş birliği sonucunda hazırlanan birçok kalıcı eser hukuk camiasına kazandırıldı.

Bu iş birliği çerçevesinde hazırlanan "Yargıtay Ceza Daireleri Uygulamasında Sıklıkla Rastlanan Bozma Sebepleri", "Ceza Muhakemesinde Toplanması Gereken Deliller" ve "Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları" gibi vazgeçilmez birer başvuru kaynağı olan kıymetli eserler, hukukçular, özellikle de ceza hâkimleri ve Cumhuriyet savcılarının istifadesine sunuldu.

Yine Yargıtay ile iş birliğine gidilerek, hukuk yargılamasında araştırılması gereken hususlar ve toplanması gereken deliller konusunda belirli bir standardın oluşması, davalarda sıkça yapılan hataların azaltılması ve yargılama sürelerinin kısaltılması amacıyla "Hukuk Rehberi" hazırlandı.

"Hukuk Rehberi"nde, özel hukuktaki çoğu dava türüne ilişkin görevli ve yetkili mahkeme, ilgili mevzuat, yargılama usulü, araştırılması ve dikkat edilmesi gereken hususlar, konu anlatımı, uygulamada sıkça hataya düşülen ve bozma nedeni yapılan konular, harç ve diğer yargılama giderleri, örnek tensip zaptı, örnek ön inceleme tutanağı, emsal ilk derece mahkemesi, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay kararları yer almaktadır.

Yargıtay hukuk dairelerinin katkılarıyla yaklaşık iki yıl süren çalışmalar sonucunda tamamlanan ve özellikle hukuk mahkemelerinde görev yapan tüm hâkimlerin istifadesine sunulan Hukuk Rehberi, iki cilt halinde Akademi yayınları arasında çıktı.

YENİ KİTAP

HUKUK REHBERİ

- 2 CİLT -

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Açılış Töreni'ne Katıldı

**Adalet Bakanı Bekir Bozdağ,
25 Ocak 2023 tarihinde Türkiye Adalet
Akademisi tarafından düzenlenen
27. Dönem Adli Yargı Hâkim ve Savcı
Adayları Eğitim Açılış Töreni'ne katıldı.**

Türkiye Adalet Akademisinin 27. Dönem Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Açılış Töreni'nde konuşan Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, Akademiye verilen eğitimlerin önemine dikkat çekerek: "Meslek içi ve meslek öncesi eğitimler bir angarya değil, esasında mesleğe hazırlanan siz hâkim ve savcılarımız için esaslı ve temel olan eğitimlerdir. Bunun önemine uygun değerlendirmek sizi kürsüye çıktığınızda güçlü yapacaktır. Eğer bu eğitimleri boş geçirirseniz bunun en büyük zararını kürsüye çıktığınızda göreceksiniz. Onun için her bir arkadaşımızın, stajının her aşamasını önemli görmesi ve orada öğrenmesi gereken

ne ise bunu öğrenmek için azami bir gayret göstermesinde fayda vardır." diye konuştu.

Bakan Bozdağ'ın eğitim açılışında yaptığı konuşmasından bazı bölümler şöyle:

SORMAKTAN, ARAŞTIRMAKTAN, ÖĞRENMEKTEN ÇEKİNMEYİN

Meslek içi ve meslek öncesi eğitimler birer angarya değil, esasında, mesleğe hazırlanan siz hâkim ve savcı adaylarımız için esaslı ve temel olan bir eğitimlerdir. Bu dönemi önemine uygun değerlendirmek, sizi, kürsüye çıktığınızda daha güçlü yapacaktır. Eğer bu dönemi boş geçirirseniz, bunun en büyük zararını, kürsüye çıktığınızda yine siz göreceksiniz. Onun için, her bir arkadaşımızın, stajının her aşamasını önemli görmesinde ve orada öğrenmesi gereken neyse, bunu öğrenme hususunda azami bir gayret göstermesinde fayda var.

Sormaktan, araştırmaktan, öğrenmekten çekinmeyin. Zaman zaman duyuyoruz. Pek çok insan soru sormaya, 'Ayıplarlar mı? Bunu da bilmiyor derler mi?' diye çekinebiliyor. Onun için siz öğrenmek için soru sormak gerektiğinde başkalarının ayıplamasından, kınamasından çekinmeyin. Eğer öğrenmek için ayıplanmaktan, kınanmaktan, korkuyorsanız o zaman öğrenemezsiniz. Öğrenmek için sorularınızı soracak, araştırmınızı yapacak, size sunulan bilgilerde sizin işinize yarayanları heybenize alıp koyacaksınız ki daraldığınızda oradan alıp kullanabilirsiniz.

SİZE SUNULAN BİLGİ HAZİNESİNDEN AZAMI DERECEDE İSTİFADE EDİN

Onun için, gerek Akademi aşamasında gerek adliyelerde, gerek istinafta, gerek Yargıtay ve Danıştayda, her aşamada size sunulan bu bilgi hazinesinden azami derecede istifade edin. Bu fırsat bir daha sizin elinize geçmez. Şu aşamada, öğrenmek için soru sorduğunuzda, ileride meslek öncesi eğitim almış öğrenciler gözüyle görüleceksiniz ve sizin bu öğrenme azminiz herkes tarafından takdir edilecektir.

Onun için, şu aşamada araştırma inceleme ve soruşturma gibi enstrümanları en etkin bir biçimde kullanarak bilginizi, görgünüzü, yeteneğinizi ve kendinizi geliştirme konusundaki gayretinizi en üst noktada tutmanızda büyük fayda olduğunu, buradan bir kez daha ifade etmek isterim.

ADALET YÜKSEK BİR DEĞERDİR

Adalet yüksek bir değerdir; Allah'ın sıfatlarından biridir ve bütün insanlığın talebidir. Ve bütün varlıkları ayakta tutan yegâne ölçüdür. Onun için, yaptığımız işin önemine bakarken bizim çalıştığımız alanın adalet gibi yüce bir değer olduğunu gözden irak tutmayalım. O açıdan da bu salondaki herkes büyük bir şerefin sahibidir. Elbette her iş önemli; elbette her iş kıymetli. İşleri kıymete göre ayırmamak lazım; ama adaletin yerini herkes, hangi işte olursa olsun bilir. Herkesin ortak talebi, herkesin hayatını güzel hâle getiren ve herkesi mutlu eden en önemli şeylerin başında hiç tartışmasız adalet gelmektedir. O yüzden, sizin de alacağınız her kararda, yapacağınız her işlemde, atacağınız

her adımda; adalet kaygısı, adil olma, adil karar verme hassasiyeti hiç şüphesiz birinci esasınız olmalıdır. Bunu yaparken elbette elimizde çok enstrüman olacaktır. Anayasamız var, kanunlarımız var, hukuk var; bizim bir kültürümüz, medeniyetimiz var ve Türkiye'nin taraf olduğu pek çok uluslararası sözleşmeler var. Biz, bir yerde hüküm verirken Anayasa'nın 138. maddesinin bize tayin ettiği usulü takip edeceğiz. Hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar. Kararlarını Anayasa'ya, kanuna ve hukuka bağlı vicdan ile verirler. Burada önemli bir ayrıntının altını çizmek isterim. Hâkimlerin zaman zaman karar verip de 'Benim vicdanım rahat.' dediğinde kamuoyu ayağa kalkabilir. Hâkim, kamuoyu baskısından korkarak adaletten sapar, kamuoyunun vicdanına bakar veyahut da dediğim gibi kendi vicdanına bakar. Eğer siz, karar verirken sadece vicdanınıza ya da kamuoyu vicdanına bakarsanız, baktığınız o vicdan, pek çok haksızlığı, pek çok adaletsizliğisize hoş gösterebilir. Nice zalimler vicdanen rahat ettiği için zulüm yapıyor, haksızlık yapıyor. Çünkü onun vicdanına, ön yargılarına, ideolojisine, kabullerine ve retlerine göre öyle davranması onu mutlu ediyor. Onun için vicdana göre değil, Anayasa'ya, yasalara ve hukuka göre kararlar verilmelidir. Vicdan, öyle ortada durduğu zaman bir yaprak gibi gibidir; rüzgar o yana vurur, öyle gider, bu yana vurur, böyle gider. Ama vicdan, Anayasa'ya, yasalara, hukuka bağlı olursa, fırtına nereden eserse essin, yerinde durur; rüzgar, kasırga, tufan, fırtına, mahalle baskısı, ideoloji, başka başka hesaplar ve ön yargılardan asla etkilenmez; sizi vicdansızlığa sevk edip 'vicdanım rahat' diye yatırır hâle getiremez.

VİCDANINIZ ANAYASAYA BAĞLI OLMALIDIR

Onun için, genç hâkim ve savcı adaylarımıza çok net ifade ediyorum; vicdanınız Anayasa'ya bağlı olmalıdır, vicdanınız yasalara bağlı olmalıdır, vicdanınız hukuka bağlı olmalıdır. Dosyadaki delilleri de değerlendirirken bu üçlüye bakarak değerlendireceğiz. Anayasa, kanun, hukuk... Herkes, kendi vicdanında farklı bir karara varabilir; o nedenle biz, Anayasa ne diyorsa onu yapacağız. Onun için, bakarsanız pek çok uygulamada ortaya çıkan sonuç 'Benim vicdanım rahat.' ifadesi oluyor. Yahu dosyada hukuka aykırı delil

var, senin vicdanın rahat nasıl oluyor? Bu delili niye değerlendirdin? Senin vicdanının rahat olabilmesi için o delile itibar etmemen, 'Hukuka aykırı' deyip çöpe atman gerekir. Atmıyor, hukuka aykırı delile bağlı kalıyor, karar veriyor. Sonra da 'Benim vicdanım rahat.' diyor. Neden? Çünkü onun vicdanı Anayasa'ya, yasalara ve hukuka bağlı değil. Demek ki başka yere bağlı. Bizim vicdanımız, hâkim ve savcıların vicdanı, Anayasa, kanun ve hukukla mutlak ve mutlak bağlı olmalıdır. Yoksa FETÖ gibi, PKK gibi terör örgütleriyle irtibatlı, iltisaklı, vicdanlardan hak da adalet de beklenemez. Ön yargıya bağlı vicdandan hak da adalet de beklenemez. Mahalle baskısının karşısında, rüzgarın karşısındaki yaprak gibi o yana bu yana savruluyorsanız, sizin vicdanınızdan adalet çıkmaz. Hâkim ve savcıların vicdanı rahat edecekse verecekleri kararlar Anayasaya uygun mu? Yasaya uygun mu? Hukuka uygun mu? Bunlara bakmalıdırlar. Anayasa ne diyor? Çok açık bir şekilde ifade ediyor, pek çok yerde. 'Kanunsuz suç olmaz. Kanunsuz, ceza olmaz.' Doğru mu? Vicdan da kanunsuz işlerse zulme neden olmaktan başka hiç ama hiçbir işe yaramaz. Onun için bütün genç meslektaşlarımıza, adaylarımıza; Kurul Başkanı, Adalet Bakanı olarak şunu söylemek istiyorum: lütfen vicdanlarınız daima Anayasamıza, yasalarımıza ve hukuka bağlı olsun. Zaman zaman görüyoruz. Mahalle baskısı altında pek çok haksızlık yapılıyor. Falan, ayağa kalkıyor. Türkiye'de siyasi taraftarlığa göre bir grup sosyal medyadan linçler yapılıyor. Öbür taraftan saldırılar yapılıyor. Hâkim, savcı bunlardan etkilenebiliyor. Hâlbuki sen dosyana bakacaksın; sosyal medyada iftira

kampanyası açanlara, siyasi taraftarlığa göre linç yapanlara, mahalle baskısıyla sizi etkilemek isteyenlere değil. Bizim bakacağımız yer; Anayasa, yasa ve hukukun olduğu yer olmalıdır. Bu kavramlar yerine sosyal medyaya baktığınızda, çok net söylüyorum: Artık sizin yerinize yargıç; yalancı, iftiracı, binlerce trol olur. Sizin yerinize yargıç; sadece siyasi taraftarlığa göre onu bunu yıpratmak isteyen, yayın yapan çevreler olur. Sizin yerinize yargıç; dosyadan, delilden, olaydan bihaber kimseler olur. İşte o zaman sizler, birer kuklaya dönersiniz; buna izin vermeyin. Her defasında söylüyoruz. Buradan bir kez daha ifade etmek istiyorum. Genç arkadaşlarım, mesleğe başlarken vicdanınızın nereye bağlı olacağını, nereye bağlı olmayacağını çok iyi bilmelisiniz. Mahalle baskılarına, trollere, sosyal medyaya bakarsanız, oraya göre hareket ederseniz ve ömrünüz boyunca başarılı bir hâkim, savcı olma imkânını kendi elinizle itmiş olursunuz.

TAKDİR HAKKI KEYFİMİZİ KÂHYA YAPMA HAKKI DEĞİLDİR

Hayatınız boyunca vicdanınızla karar verirken sinanacağınız gibi, takdir hakkınızı kullanırken de çok çok sinanacaksınız. Biz, pek çok uygulamadan da görüyoruz: 'Bu benim takdir hakkım.' diyor, kullanıyor. Hâkimin takdir hakkı mutlakdır; tartışılmaz. Yargı görevi yapan, sonunda bir takdir hakkı kullanacak ve karar verecektir. Bunu kimsenin tartışmaya hakkı yoktur. Yargıtay bile takdir hakkını tartışmaz. Çünkü yargı görevi yapanın takdir hakkının mutlaklığını herkes bilir. Ama bir şeyi daha bilmemiz gerekir. Demin vicdan üzerine söylediğim gibi. Takdir hakkı keyfimizi kâhya yapma hakkı değildir. Takdir hakkı keyfilik hakkı hiç değildir. Bizim takdir hakkımız Anayasa, kanun, hukuk bir de dosyadaki delil durumuyla bağlı ve sınırlıdır. Eğer biz Anayasa'yı, hukuku, kanunu, dosyadaki delil durumunu bir tarafa koyup 'benim takdir hakkım bu' diyorsak o zaman, taşıdığımız cübbeye, oturduğumuz kürsüye en büyük ihaneti yapıyoruz demektir. Kanunsuz suç olmaz, ceza olmaz. Kanunsuz takdir hakkı falan da olmaz. Takdir hakkı hiç kimsenin, hiçbir hâkim veya savcının keyfilik hakkı asla değildir. Eğer takdir hakkınızı kullanma hususunda bu esası göz ardı ederseniz, o zaman da demin dediğim gibi adalete en büyük zulmü; adaleti tevziyle görevli, tecelliyle görevli sizler yapmış olursunuz. Bütün

genç, hâkim ve savcı adaylarımızın, hem vicdanlarının Anayasa, yasa ve hukukla bağlı hem de takdir hakkı kullanmalarının esasının Anayasa, yasa, hukuk ve bir de dosyadaki delil durumuyla bağlı olması gerektiğinin altını bir kez daha burada çizmekte fayda görüyorum. Çünkü sizi güçlü kılacak olan da takdir hakkınızın isabetini artıracak olan da bu. Ama zaman zaman kötü örneklerine de rastlıyoruz. Anayasada, yasada yüzde yüz hüküm açık açık yazıyorsa delil, dosya onu gösteriyorsa hâkim onun karşısında karar verme hakkına sahip değil. 'Ben sahibim' diyor. Sonra Yargıtay bozuyor, istinat gereğini yapıyor. Ne anlamı var? Onun için bizim takdir hakkımızın keyfilikle değil yasallıkla bağlantılı bir hak olduğunu gözden irak tutmamakta fayda var.

HUKUK TÜRKÇESİNİ İYİ ÖĞRENMEK, KAVRAMLARI DOĞRU YERDE KULLANMAK ÖNEMLİ

Türkçe bizim için çok kıymetli. Kendimizi anlatmak için kıymetli, karşıımızdakini dosdoğru anlamak için kıymetli, verdiğimiz kararı iyi anlatmak için kıymetli. Hukuk Türkçesi hepsinden daha da kıymetlidir. Onun için uydurukçayla, Türkçenin intizamını kararlarınızda bozmayın. Sizin anlamadığınızı başkası nasıl anlayacak? Milletin işi gücü yok uydurukçaları mı takip edecek? Biz, bu milletin kullandığı, Yunus Emre'den süzülüp gelen asil Türkçemizin lezzetini hissedecek bir dili, yaptığımız her yazışmada, her işte mutlaka kullanalım. Bizim, hukuk Türkçesi dediğimiz bir Türkçeyi kullanmamız lazım. Ama şimdi burada ciddi sıkıntılarımız var. İştirak kavramının yerine bugünkü Türkçeyle

bir kavram koymaya çalışacak olursanız herhalde bir paragraf yazı yazmanız gerekiyor. Ama yazacağınız tek bir kelimeyle, siz o bir paragraftan tasarruf edebiliyorsunuz. Bizim dilimiz zaten hukuk Türkçesi diyorum ben. Hukuk Türkçesi, Türkçedir. Bizim atalarımızın kullandığı bir Türkçedir. Ve bugüne gelen bir Türkçedir. O yüzden, hâkim ve savcı için, hukuk Türkçesini iyi öğrenmek ve kavramları dosdoğru yerde kullanmak son derece önemli. Aksi takdirde, Türkçenin doğru öğrenilmediği ve kavramların dosdoğru yerde kullanılmadığı durumlarda, pek çok hatayla karşı karşıya kalındığını maalesef görüyoruz. Onun için, benim genç arkadaşlarıma tavsiyem, Türkçemizi hem doğru öğrenmeleri hem de doğru kullanmaları yönünde olacaktır.

GEREKÇELERİNİZİ DOĞRU YAZIN

Tabii bu sizin gerekçeli kararlarınıza da yansiyacaktır. Onun için burada gerekçeli karar üzerinde de özellikle durmak isterim. İddianameler üzerinde. Eğer bir iddianamede on binlerce sayfa varsa bir sürü gereksiz teferruat da o iddianameye konmuş demektir. Bir gerekçeli karar da on binlerce sayfayı buluyorsa, Manas Destanı gibiyse orada da sıkıntı var demektir. O kararı sonuna kadar kim okur? 10 bin sayfayı, 20 bin sayfayı bulan bir iddianamayı veya onun gerekçeli mahkeme kararını insanlar ne kadar okuyabilir? Belki sadece avukatlarla taraflar okur. Ama dışarıdan bakan bir kimse o kadar okumayabilir. Bu çerçevede düşünüldüğünde, verdiğiniz kararların adil olmadığı ya da eksik olduğu yönünde ortaya çıkan çok büyük tartışmaların da hep buradan kaynaklandığı söylenebilir. Eğer

siz bir hâkim olarak karar verdiğinizde ya da bir savcı olarak iddianame tanzim ettiğinizde, bunlar kamuoyunda tartışılıyorsa iki ihtimal vardır; ya kararınız yanlıştır ya da gerekçeniz yanlış veya eksiktir. Bunun üçüncü bir alternatifi yoktur. Eğer bir hâkim karar verir, sonra o kararın gerekçesini çok güzel yazar, iddianame tanzim eder, sevk maddelerini ve neden onları seçtiğini, neden sanığın o maddelere göre cezalandırılmasını istediğinin gerekçelerini güzel güzel, açık açık net bir biçimde yazar ve ortaya koyarsa okuyan kişi orada taraf bile olsa: 'Bunları yapmış mı bu? Yapmışsa hak etmiş.' der. 'Yapmışsa hak etmiş' der. Sizin kararınıza karşı olan biri 'Böyleyse hâkim doğru karar vermiş.' der. Ama sizin gerekçeniz kifayetsiz olursa, sadece yasadaki kavramları tekrarlayarak gerekçe oluşturursanız o zaman o gerekçe sizi çok yıpratır. Geçmişte kamuoyuna yansıyan bazı kararlar oldu. Bu kararlara bakıldığında, kararların dosdoğru ama gerekçelerin kifayetsiz olduğu görüldü. Öyle olunca da bir sürü tartışmaya neden oldular. Hâlbuki bizim gerekçemiz doğru olsa hiçbir sıkıntı olmayacak. Eğer bir yerde başsavcılık ya da komisyon başkanlığı, alınan bir karar nedeniyle açıklama yapıyorsa bunun en temel nedeni gerekçenin kifayetsizliğidir. Zaten gerekçe, bir noktada, açıklamadır. 'Ben böyle bir hüküm veriyorum; bu hükmün gerekçesi de şu şu şudur.' O zaman siz, açıklamanızla hükmün taraflarını ikna edemezseniz, kamuoyunu nasıl ikna edeceksiniz? Onun için de gerekçelerinizi doğru yazın, etraflıca yazın, uzun yazmayın destan gibi uzun yazmayın. Ama gereksiz şeyleri de yazmayın. Gerekçe, sizin kafanızda olan şeydir, onlardan sizin çıkardığınızdır, niye o sonuca vardığınıza dair size ait değerlendirmedir.

Delillerle ilgili, diğer hususlarla ilgili bütün bunları siz kendiniz yapacaksınız. Ve bunları, gerekçeye, sizler koyacaksınız; koyduğunuz; koyduğunuzda da bu başarınız sizi daha güçlü noktalara taşıyacak, hem taraflarda hem de kamuoyunda, verdiğiniz kararların adil olduğuna dair inanç kuvvetlenecektir. Gerekçe, kanunu tekrarlamak değil, hâkimin ve savcının kararının gerekçesi neyse onu ifade etmektir. Kanun size rehberlik ediyor, 'Şunlar böyle olursa böyle olur.' diyor. Siz o kanaate hangi gerekçeyle vardınız? Onu yazacaksınız. Yoksa kanunu tekrarlamayı gerekçe zannederek gerekçesiz kararlar verildiğine de maalesef şahit oluyoruz.

Adaleti sağlayan şey sizin verdiğiniz adil karardır. Şekli birtakım konular üzerinden adaleti örselemeye de kimsenin hakkı yoktur, olmamalıdır. Önümüzdeki süreç içerisinde buna da bir çözüm getireceğiz. Teftiş yoluyla bu gibi durumları denetleyecek ve bu işin üzerinde hassasiyetle duracağız. Millete kapısını kapatan, 'Ben böyle tarafsızım, bağımsızım.' diye kendini avutanlarla bizi işimiz olmaz. Çok net söylüyorum, kapılar halka kapanamaz, vatandaşa kapanamaz, avukatlara kapanamaz, kimseye kapanamaz. Yargı, kapısını kimseye kapatamaz. Orada oturmak, kapıyı kapatma hakkını kimseye vermez. Teftiş, bundan sonraki süreçte kapısını vatandaşa kapatanlarla ilgili de denetim süresinde gerekeni yapacaktır. Çünkü bizim, milletin kapısını kapatan hâkime, savcıya ihtiyacımız yok. Milletini dinleyen, kapısını açık tutan ve kararlarını adil ve tarafsız veren hâkim ve savcılar bu ülkenin adaletini ayakta tutacak, onu güçlendirecektir." ifadelerine yer verdi.

“Mesleki Uygulama Yarışmaları Ödül Töreni” Düzenlendi

25. Dönem Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adayları'na yönelik olarak düzenlenen 'Mesleki Uygulama Yarışmaları Ödül Töreni' 10 Ocak 2022 tarihinde Türkiye Adalet Akademisinde gerçekleştirildi.

'Mesleki Uygulama Yarışmaları Ödül Töreni'ne, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanvekili Mehmet Akif Ekinci, Adalet Bakan Yardımcısı Hasan Yılmaz, Danışma Kurulu Üyesi Daniştay 10. Dairesi Başkanı Yılmaz Akçil, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Üyesi Ergün Şahin, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Üyesi Havvanur Yurtseven, Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürü Turan Kuloğlu, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı Gökhan Karaköse, Adalet Akademisi Sınav Komisyon Üyeleri, Akademi öğretim görevlileri, hâkimleri ile hâkim ve savcı adayları katıldı. Ödül töreninde, dereceye giren adaylara ödülleri takdim edildi.

EKİNCİ: MESLEK ÖNCESİ EĞİTİMDE GÖSTERDİĞİNİZ BAŞARI İÇİN SİZLERİ TEBRİK EDİYORUM

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanvekili Mehmet Akif Ekinci, eğitimlerini tamamlayan hâkim ve savcı adaylarına, görevleriyle ilgili tavsiyelerde bulundu. Ekinci: "Her birinizi, Türkiye Adalet Akademisinde aldığınız meslek öncesi eğitimde gösterdiğiniz gayret için tebrik ediyorum. Mesleğin en önemli adımlarından biri olan meslek öncesi eğitimi bugün tamamlıyorsunuz. Başladığınız bu uzun yolculuğun ülkeye, devlete, millete; hak, hukuk, adalet çerçevesinde vazife yapmak suretiyle neticelenmesini talep ediyorum. Oksijenin olmadığı bir yerde insanın yaşama imkânı nasıl mümkün değilse aynı şekilde, adaletin olmadığı bir toplumun da toplumun örgütlenmiş şekli olan devletin de ayakta kalması mümkün değildir. Dolayısıyla sizler, çok meşakkatli bir mesleğe adım atarak bu yola çıktınız.

Mesleğinizin hakkını vererek yapmaya çalışın. Bu meslek için gerekli özveride bulunun. Türkiye Adalet Akademisi, mesleğe başlamadan önce hepimiz için hayati önemi haiz çok önemli bir kurumumuz. Burada aldığınız teorik ve uygulamalı eğitimlerin faydalarını göreve başladığınızda fark edeceksiniz. Çünkü aldığınız eğitimler takdire şayan. Hepinize meslek yaşamınızda saygı sevgi çerçevesinde başarılı bir süreç diliyorum.” dedi.

YILMAZ: KURGUSAL DURUŞMALAR SİZLERE KÜRSÜ TECRÜBESİ GETİRECEK

Adalet Bakan Yardımcısı Hasan Yılmaz, eğitimleri tamamlanan 25. Dönem Adli Yargı ve Savcı Adayları Kapanış ve Mesleki Uygulama Yarışmaları Ödül Töreni'ne katkı sunan tüm adaylara teşekkürlerini sundu. Bakan Yılmaz: “Türkiye Adalet Akademisinde Eylül ayında başlayan ve dört ay süren eğitiminizi tamamlamış bulunuyorsunuz. İki yıllık staj sürecinizin en verimli şekilde geçmesi için Adalet Akademisi ve Adalet Bakanlığı olarak bizler gerekli tedbirleri aldık. Üç ay hazırlık, dört ay da son dönem eğitimleri olmak üzere yedi aylık bir süreç tamamlandı. Adalet Akademisi, sizleri mesleğe hazırlama noktasında çok önemli

bir rol üstlenmekte. Akademi, rutin eğitim müfredatı yanında, destekleyici eğitimlerle de sizleri mesleğe hazırlamak için elinden geleni yaptı. Son dönem eğitimlerinizde uygulamaya dayalı eğitimler aldınız. Bu yoğun eğitim programı yanında Akademi bünyesinde çeşitli yarışmalar da düzenlendi. Bu yarışmalar, öğrendiklerinizi pekiştirmek için yapılan çalışmalardır. Bu vesile ile özellikle kurgusal duruşma yarışmasının önemine değinmek isterim. Bu yarışma sizlerin ilk kürsü heyecanınızı yenmenize, kürsü tecrübesi edinmenize katkı sağlaması yönünden son derece önemlidir.

Hem hukuk hem ceza alanında yapılan yarışmalar sonunda dereceye giren meslektaşlarımıza, ödülleri bugün takdim edeceğiz. Sizlerin kazandığı en büyük ödül kazandığınız bilgi ve tecrübelerdir. Her birinizin bu yarışmalara katılarak ve bilgi depolayarak donanım kazandığınıza inanıyorum. Bu nedenle göstermiş olduğunuz bu başarıdan dolayı sizleri tebrik ediyorum. Akademimizin hem fiziki hem uzmanlık hem de tecrübe bakımından önceki dönemlere göre fersah fersah geliştiğini görüyoruz. Bu vesileyle Akademiyi bu seviyeye getiren kıymetli Başkanımıza ve ekibine, ilgisi olan Adalet Bakanlığımıza çok çok teşekkür ediyorum.” dedi.

ÖZDEMİR: UYGULAMALI EĞİTİME AĞIRLIK VERİYORUZ

25. dönem adli yargı hâkim ve savcı adaylarının eğitimlerinin sona erdiğini vurgulayan Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir: "Genç meslektaşlarımıza yönelik gerçekleştirdiğimiz uygulamaya dayalı eğitim modeli kapsamında, 'ceza da kurgusal duruşma', 'hukukta gerekçeli karar', 'idari yargıda gerekçeli karar' ve 'insan hakları' alanında 2 yıldır düzenlediğimiz mesleki uygulama yarışmalarında dereceye giren sınıflarımıza ödülleri vermek amacıyla toplandık.

Türkiye Adalet Akademisi 'Güven Veren Adalet İçin Etkin Eğitim' anlayışı ile çalışmalarını sürdürmektedir. 2022 yılında, aday eğitimi alanında 9 farklı grup hâlinde Akademiye gelen 2438 hâkim adayına hazırlık ve son dönem eğitimleri olmak üzere eğitim verdik. Meslek içi eğitimler bağlamında, 2022 yılında 21 programda 1954 hâkime yüz yüze eğitim verdik. Yerinden eğitimlerde ise 9 farklı programda 618 meslektaşımıza eğitim verdik. Pandemi sürecinden önce kurmuş olduğumuz Uzaktan Eğitim Platformu üzerinden 87 farklı konuda 12.055 meslektaşımıza eğitim verdik. Projeler ve sempozyumlar kapsamında da 21 ayrı programda 2.081 meslektaşımıza eğitim verdik.

2022 yılında 16 bin 708 hâkim ve savcıya eğitim vermiş bulunmaktayız. Adalet Akademisinin görev alanına giren hizmet içi eğitimler bağlamında ise dış kurumlara yönelik de özellikle Millî Savunma Bakanlığı ve Kamu Denetçiliği Kurumu gibi kurumlardan gelen eğitim talepleri kapsamında, 7 programı kendimiz organize ederek 186 kişiye eğitim verdik. Yurt dışı eğitimler kapsamında yapmış olduğumuz 6 eğitim programında 153 yabancı ülke hâkim ve savcısına eğitim verdik.

Erasmus+ kapsamında 25. dönem hâkim ve savcı adaylarımıza yönelik ilk kez yurtdışı eğitim programı düzenledik. Bu kapsamda da 23 hâkim-savcı adayımıza Paris, 23 hâkim-savcı adayımıza da Viyana'da değişik adliyelerde ve eğitim kurumlarında eğitim alma imkânı sağlamış olduk.

Haziran ayında yapılan kanun değişikliği ile hâkim-savcı yardımcılığı müessesesi ihdas edildi. Ayrıca görevi başındaki hâkim ve savcılara da üç meslek içi eğitime katılma

şartı getirildi. Adalet Akademisi olarak hâkim yardımcılığı dönemine ilişkin, dört farklı dönemde 10 aylık sürede eğitim planlamamızı yaptık. Yaklaşık 6 yazılı sınavın ve mülakatın olacağı yoğun bir süreç olacak.

Genç meslektaşlarımızın kürsüye çıktıklarında çözüm üretebilmelerini sağlamak amacıyla da 'uygulamalı eğitimlere' ağırlık verdik. Bunun için de 'Savcılık Uygulama Atölyesi' ile 'Akademi Uygulama Adliyesi'ni kurduk. Savcı adaylarının, Savcılık Uygulama Atölyesi'nde, olay yeri incelemesi ve otopsi de dâhil olmak üzere dokuz farklı vaka üzerinden pratik eğitimler almalarını sağladık. Uygulama Adliyesi'nde de kurgusal duruşmalar yaparak genç meslektaşlarımızın kürsüye daha iyi bir şekilde hazırlanmalarını sağladık.

Eğitimlerini tamamlayan tüm adaylarımıza mesleki kariyerlerinde başarılar diliyor, Sokrates'in tavsiyesi ile sizlere veda etmek istiyorum. 'Nezaketle dinleyiniz, akıllıca düşününüz, dikkatlice konuşunuz ve tarafsızca karar veriniz'. Bu öğütlere uyduğunuz zaman çok başarılı hâkimler ve savcılar olarak yargı tarihine geçeceksiniz. Hepinize başarılar diliyorum." dedi.

Somali Adalet Bakanı Hassan Moallin Mohamoud Sheikhalı, Türkiye Adalet Akademisine Bir Ziyaret Gerçekleştirdi

Somali Adalet Bakanı Hassan Moallin Mohamoud Sheikhalı beraberindeki heyet ile birlikte 05 Ocak 2023 tarihinde, Türkiye Adalet Akademisine bir ziyaret gerçekleştirdi.

Somali Adalet Bakanı Sheikhalı ve Akademi Başkanı Özdemir, yapılan görüşmede, iki ülke arasındaki adli iş birliğinin güçlendirilmesine ilişkin görüş alışverişinde bulundu.

BAKAN SHEIKHALI: SİSTEMİMİZİ KURMAK İÇİN TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİNDEN İŞ BİRLİĞİ BEKLİYORUZ

Somali Adalet Bakanı Hassan Moallin Mohamoud Sheikhalı Türkiye'ye misafirperverliği için teşekkür ederek: "Türkiye Adalet Akademisine, bizleri ağırladığı için teşekkür ediyorum. Biz buraya Türk kardeşlerimizin tecrübelerinden yararlanmaya geldik. Adalet sistemimizi ve hâkim-savcı

eğitim merkezimizi sıfırdan kurmaya çalıştığımız için, sizin bize verdiğiniz bilgiler çok önemli. Benim için, burada bulunmak büyük onur. Türkiye'nin en prestijli ve saygın eğitim kurumlarından birinde bulunmaktan dolayı çok memnunum. Bu ziyaretin, bizim ikili ilişkilerimize çok büyük katkıda bulunacağını düşünüyorum. Kurduğumuz bu kardeşçe dostluk, adalet alanında iş birliğimize de yansıtacak ve kurumlarımızın kapasitesinin geliştirilmesi ve adaletin temin edilmesi konularında bize destek verecektir.

Şunu da eklemeye isterim ki Akademi Başkanımız sayın Muhittin Özdemir'in teklifinden büyük mutluluk duydum. Türkiye Adalet Akademisinin kendi kurumumuzu geliştirme konusunda sağlayacağı yardım ve yarardan oldukça memnun oldum. Bu kardeşçe ilişkinin devamı konusunda minnettar olduğumuzu da eklemek isterim. Zor bir duruma düştüğünüzde kardeşiniz sizden 'Yardım et.' demenizi beklemez. Türkiye de bizim için bu denli öneme sahip.

Ve biliyoruz ki Türkiye Adalet Akademisi bizden hiçbir şekilde desteğini esirgemeyecek. Şimdiden destekleri için Türkiye Adalet Bakanı Sayın Bekir Bozdağ'a ve Akademi Başkanımız Muhittin Özdemir'e teşekkür ediyoruz." dedi.

ÖZDEMİR: ELİMİZDEN GELEN DESTEĞİ VERMEYE HAZIRIZ

Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir, Somali Adalet Bakanı Hassan Moallin Mohamoud Sheikhalı ve beraberindeki heyeti karşılayarak ziyaretlerinden dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Başkan Özdemir; "Türkiye Adalet Akademisi, Türkiye'deki hâkim-savcı adaylarının yetiştirilmesinden ve görevi başındaki hâkim-savcılara yönelik meslek içi eğitimlerin yapılmasından sorumlu bir kurumdur. Adalet Akademisi, ayrıca, dost ülkelere yönelik adalet ve hukuk alanında eğitimler sağlayan bir kurumdur.

Ülkemiz, coğrafi konumu nedeniyle Avrupa ve Asya arasında bir köprü vazifesi görüyor. Türkiye Adalet Akademisi olarak bizler de hukuk ve adalet alanında yapmış olduğumuz eğitimlerle Orta Asya Türk cumhuriyetlerinden Balkan coğrafyasına, Afrika'dan Rusya'ya, Arap ülkelerine kadar değişik ülkelere yönelik eğitim programları gerçekleştirmekteyiz. Adalet Akademisinin 72 ülke ile iş birliği var. Bunun yanında 36 ülke ile de iş birliği mutabakatımız var. Akademimiz bu coğrafyada sayılı bir eğitim

kurumu olarak hizmetlerini sürdürmektedir. Somali Cumhuriyeti ile de adalet iş birliği ilişkilerimiz sürüyor. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Adalet Bakanımız Sayın Bekir Bozdağ'ın destekleriyle, Somali hâkimlerinin, eğitim programlarımıza katılımını sağladık. Bugünkü ziyaret sonrasında, iş birliğimiz daha da artacak. Düzenlenecek programlar ile daha fazla Somalili hâkim ve savcıyı Akademimizde ağırlamak istiyoruz.

Somali'de adalet teşkilat yapısının oluşturulması, adalet akademisi sisteminin kurulması noktasında elimizden gelen desteği vermeye hazırız. Öğrenci değişim programları ile de Somalili hâkim ve savcıları Akademimizde ağırlayarak tüm eğitim içeriklerimizi paylaşabiliriz." dedi.

Arnavutluk ve Kosova Hâkimleri, “Ticaret Hukuku ve Fikrî Mülkiyet Hukuku Uygulamaları” Konulu Eğitim Programına Katıldı

Arnavutluk Cumhuriyeti ve Kosova Cumhuriyeti hâkimlerine yönelik düzenlenen “Ticaret Hukuku ve Fikrî Mülkiyet Hukuku Uygulamaları” konulu eğitim programı 27 Şubat 2023 tarihinde Antalya’da başladı.

Arnavutluk Yargıçlık Okulu Başkanı Arben Rakipi ve Kosova Adalet Akademisi Başkanı Enver Fejzullahu ile adı geçen ülkelerde görev yapan hâkimlerden oluşan heyet, 27 Şubat-02 Mart 2023 tarihleri arasında Türkiye Adalet Akademisi tarafından verilen “Ticaret Hukuku ve Fikrî Mülkiyet Hukuku Uygulamaları” konulu eğitim programına katıldı. 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem felaketinde hayatını kaybeden vatandaşlarımızın anısına saygı duruşunda bulunulmasının ardından açılış konuşmaları ile başlayan programda, eğitimlerin yanı sıra, kurum ziyaretleri de gerçekleştirildi.

ARBEN RAKIPI: GERÇEKLEŞTİRİLECEK BU EĞİTİM KATILIMCILAR AÇISINDAN ÇOK DEĞERLİDİR

Arnavutluk Yargıçlık Okulu Başkanı Arben Rakipi, 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem felaketinde hayatını kaybeden vatandaşlarımız için başsağlığı, yaralı vatandaşlarımız içinse geçmiş olsun dileklerini sunarak: “Böylesine zor bir zamanda gerçekleştirilecek bu eğitim hepimiz için çok değerli. Bu nedenle Türkiye Adalet Akademisine teşekkür etmek istiyorum.” şeklinde konuştu.

ENVER FEJZULLAHU: BU EĞİTİM ÜLKELERİN İŞ BİRLİĞİ İÇİN DE ÖNEMLİDİR

Kosova Adalet Akademisi Başkanı Enver Fejzullahu da deprem felaketinde hayatını kaybeden vatandaşlarımız için başsağlığı, yaralı vatandaşlarımız için ise geçmiş olsun

dileklerini sunarak: "Ticaret Hukuku ve Fikî Mülkiyet Hukuku gibi ihtisas gerektiren alanlarda verilen bu eğitim, ülkelerin iş birliği için de büyük önem taşıyor. Bu eğitim sayesinde edineceğimiz bilgiler, bize, pratikte büyük faydalar sağlayacak." dedi.

MUHİTTİN ÖZDEMİR: DEPREM ÜLKEMİZE BÜYÜK ACILAR YAŞATTI

Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir ise: "Sözlerime, yakın zamanda yaşadığımız, ülkemize büyük acılar yaşatan deprem felaketinde hayatını kaybeden hâkim ve savcı adaylarımız Şamil Kalkan, Hacı Uyar, Bayram Korkmaz, Şeyda Korkmaz ve Nazlıcan Levent'e ve tüm vatandaşlarımıza Yüce Allah'tan rahmet, milletimize başsağlığı dileyerek başlamak istiyorum. Sizlerin nezdinde Kosova Cumhuriyeti ve Arnavutluk Cumhuriyeti'ne bu zor süreçte verdikleri destek ve yaptıkları yardımlar için teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

Bu toplantıyı düzenlemekten ve sizleri ağırlamaktan duyduğumuz memnuniyeti ifade etmek istiyorum. Türkiye Adalet Akademisi, 72 ülke ile iş birliği içerisinde ve sürekli irtibat hâlinindedir. Güney Doğu Avrupa yargı eğitim kuruluşları ile geçmişten beri süregelen yakın ilişkilerimiz mevcuttur. Bu zamana kadar çeşitli ülkelerle 43 ayrı iş birliği protokolü imzaladık.

Süratle değişen ve yenilenen günümüz dünyasında, ticaret hukukunun önemi de her geçen gün artmaktadır. Teknolojik gelişmelere ayak uydurmak, yenilikçiliği teşvik

etmek amacıyla yaratıcı fikir ve üretimler ise fikrî mülkiyet hukuku ile koruma altına alınmaktadır. Fikrî mülkiyet, bir ülkenin sosyo-kültürel gelişimi ve ekonomik kalkınması yönünden hayati bir öneme sahiptir. Hızla değişen ve gelişen günümüz dünyasında fikrî mülkiyet hukuku da ticaret hukuku gibi sürekli bir gelişim göstermektedir. Buna ek olarak dünyadaki güncel gelişmelerin takip edilmesi de bir gereklilik hâlini almıştır. Bu itibarla, gerçekleştirdiğimiz eğitimlerle ticaret ve fikrî mülkiyet hukukunun bütün paydaşları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesini, farkındalığın geliştirilmesini, hâkim ve savcılarının bilgi birikiminin artırılmasını hedeflemekteyiz. Türkiye Adalet Akademisi olarak bu anlamda gerek ulusal gerekse uluslararası alanda yapılan eğitimleri, iş birliklerini ve bilimsel toplantıları son derece önemli buluyoruz. Bugün sizlerin katılımı ile de 'Ticaret Hukuku ve Fikrî Mülkiyet Hukuku Uygulamaları' konusunda eğitime başlamış bulunuyoruz." şeklinde konuştu.

KOSOVA ADALET AKADEMİSİ İLE TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ ARASINDA İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ İMZALANDI

Eğitim programının açılış konuşmalarının ardından ayrıca, Kosova Adalet Akademisi ile Türkiye Adalet Akademisi arasında hâkimlerin, savcılarının, hâkim-savcı adaylarının ve yardımcılarının eğitimine yönelik iş birliği hakkında mutabakat zaptı imzalandı.

Türkiye Adalet Akademisi ve Danıştay İş Birliğiyle “İçtihat Paylaşım ve Değerlendirme Toplantısı” Düzenlendi

Türkiye Adalet Akademisi ve Danıştay İş Birliğiyle 03-05 Mart 2023 tarihlerinde Bursa’da “İçtihat Paylaşımı ve Değerlendirme Toplantısı” düzenlendi.

Türkiye Adalet Akademisi ve Danıştay İş Birliğiyle, 03-05 Mart 2023 tarihlerinde Bursa’da düzenlenen “İçtihat Paylaşımı ve Değerlendirme Toplantısı”, ülkemizde meydana gelen ve on bir ili etkisi altına alan deprem felaketinde hayatını kaybeden vatandaşlarımızın anısına saygı duruşunda bulunulmasının ardından, Bursa Bölge İdare Mahkemesi Başkanı Mahmut Şahin, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir, Adalet Bakan Yardımcısı Zekeriya Birkan ve Danıştay Başkanı Zeki Yiğit’in açılış konuşmalarıyla başladı.

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının meslek içi eğitimlerini yapmakla görevli Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığınca, Danıştay

Başkanlığı İş Birliğiyle düzenlenen toplantı, Danıştay 12. Dairesi ile İdari Dava Daireleri ve Vergi Dava Daireleri Kurullarından oluşan 30 kişilik Danıştay heyeti ile 8 ayrı bölge idare mahkemesi başkanı ve konusuna göre 19 ayrı istinaf daire başkanının katılımıyla gerçekleştirilecek.

03-05 Mart 2023 tarihleri arasında yapılan toplantıda; uygulamada karşılaşılan sorunların önüne geçilmesi, güncel gelişmelerin takip edilmesi ve uygulamadaki farklılıkların giderilerek içtihat ve uygulama birliğinin sağlanması amacıyla; “Aykırlığın Giderilmesine Dair İdari Dava Daireleri Kurulu Uygulamaları”, “Aykırlığın Giderilmesine Dair Vergi Dava Daireleri Kurulu Uygulamaları” ve “Danıştay 12. Daire Uygulamaları ve Yaşanan Güncel Sorunlar” konu başlıkları ile ele alındı.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Çalışma Ziyareti Gerçekleştirildi

Türkiye Adalet Akademisi Başkanı Muhittin Özdemir ve beraberindeki heyet 20-21 Mart 2023 tarihlerinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne çalışma ziyareti gerçekleştirdi.

Ziyarete; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başsavcılığı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisinde bir dizi görüşme gerçekleştirildi.

Yapılan görüşmelerde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde faaliyet gösteren yargı eğitim kuruluşlarının Türk Yargı Eğitim Ağı'na katılımları konusunda görüş alışverişinde bulunulmasının yanı sıra, yürürlükte olan iş birliği protokolleri kapsamında, müteakip dönem faaliyetleri değerlendirildi.

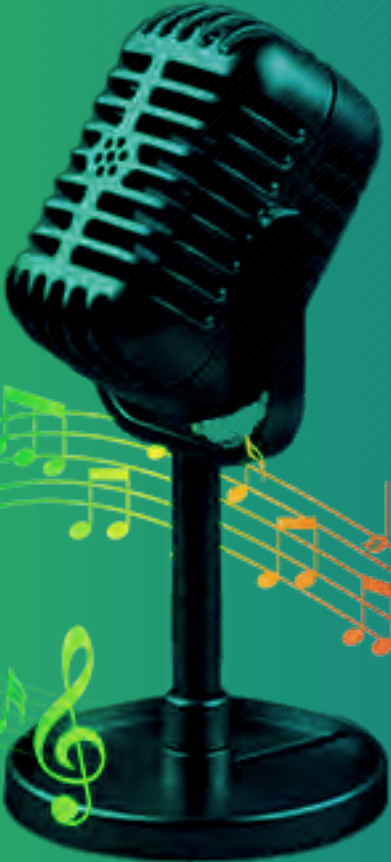
Ayrıca program kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti'nin Lefkoşa Büyükelçiliğine de nezaket ziyaretinde bulunuldu.

"SÖZ SENDE" ETKİNLİĞİ

Nurşen ÖRKÜN

Hâkim Adayı

Türkiye Adalet Akademisinde kişisel gelişim kapsamında düzenlenen “Söz Sende” faaliyeti hakkında gözlem ve tecrübelerimi sizlerle paylaşmak isterim.

Akademide, mesleğe hazırlık sürecinde biz hâkim ve savcı adayları kapsamlı bir mesleki eğitim aldık. Bu çerçevede, özellikle son dönem eğitimimiz boyunca uygulamaya yönelik dersler bizleri mesleğe hazırladı. Şimdiye kadar edindiğimiz bilgileri daha da pekiştirmemize yardımcı olan “Ceza Kurgusal Duruşma”, “Hukuk Gerekçeli Karar Yazımı” ve “İnsan Hakları” alanlarındaki yarışmalara katıldık.

Akademi bizler için, özellikle kişisel gelişim bakımından birbirinden yararlı programlar da düzenledi. Bu sayede meslek hayatımızda gerekli olan iletişim becerilerimizi geliştirdik. Öte yandan; Adalet Psikolojisi, Yargı Etiği, Protokol ve Görgü Kuralları, Adalet Bilinci ve Türk Yargı Kültürü gibi derslerde edindiğimiz bilgiler ve bu derslerde hocalarımızın bizlerle paylaştığı tecrübeler sayesinde kendimizi daha donanımlı hissediyoruz.

Akademide bizzat katıldığım ve faydasını tecrübe ettiğim etkinliklerden biri de “Söz Sende” çalışması oldu. Bu kapsamda, 24 Kasım Öğretmenler Günü vesilesiyle hâkim ve savcı adayı arkadaşlarımızla birlikte Akademi Sosyal Tesisinde şiir ve müzik dolu bir etkinlik gerçekleştirdik. Bu etkinliğin hazırlık süreci de dahil her aşamasında çok şey öğrendik. Kişisel, sosyal ve kültürel yönden de kendimizi ifade etme fırsatı bulduk. Bunun için bizleri cesaretlendirerek teşvik eden ve her türlü imkânı sunan başta Akademi Başkanımız Sayın Muhittin Özdemir olmak üzere Akademi yönetimine teşekkür ederim.

“Söz Sende” etkinliğinde şiir okumaya gönüllü oldum ve kendime ait bir şiiri okumaya karar verdim. Şiir yazmayı seven birisi olarak hayatımda ilk defa kendi şiirimi okuyacak olmanın heyecanını yaşadım. İlköğretim ve lise yıllarımda katıldığım çeşitli etkinliklerde şiire olan ilgimi ve sevgimi fark etmiştim. Bu ilgi zamanla tutkuya dönüştü ve hiç azalmadı. Özellikle lisede Edebiyat Öğretmenim Sayın Erdal Türkyılmaz’ı saygıyla anmak isterim. Kendisi bu konuda beni daima teşvik etti. Şiire olan tutkumda hocamın desteğini unutamam.

Akademideki etkinlik kapsamında şiir okuma görevini üstlendiğimde “Adalet Mülkün Temelidir” başlıklı şiirimi okumak istedim. Şiirimi bir topluluk karşısında seslendirme fikri karşısında önce tereddüt yaşadım. Şiir yazmanın ve onu seslendirmenin farklı farklı yetenek gerektirdiğinin farkındaydım. Bu sebeple, özellikle sahne ve topluluk karşısında daha önce benzeri bir tecrübe yaşamadığım için başlangıçta programa katılmaktan vazgeçmeyi bile düşündüm. Ancak, “Söz Sende” grubumuzun provaları başlayınca arkadaşlarımda cesaretlendirmesiyle çalışmalara devam etmeye karar verdim.

Bu etkinlik vesilesiyle tanışma ve kaynaşma fırsatı bulduğum grup üyesi arkadaşlarımda, daha provalar sırasında seslendirdikleri türküler ve şiirler hepimizi motive etti. Bu uyumlu, istekli ve yetenekli ekiple çalışmak oldukça keyifliydi. Birbirimizi teşvik ederek, destekleyerek defalarca prova yaptık. Provalar esnasında grup çalışmasının da dinamikleriyle biribirimizi daha yakından tanıma fırsatı bulduk. Uyum içinde çalışmayı, uzlaşma kültürünü ve ekip bilincini tecrübe ettik. Birlikte yapılan işlerden alınan başarılı sonucun gurur verici hazzını tattık ve samimi dostluklar edindik.

Çalışmalarımız sırasında güçlü ve zayıf yönlerimizi keşfederek daha iyi bir iş çıkarmak için elimizden gelen çabayı gösterdik. Müzik icra edecek arkadaşlarımız senkronize melodiler yakalamak sabırla çok çalıştılar. Bu dengeyi oluşturabilmek için onları videolara çektik. Kaydettiğimiz videoları defalarca izleyerek kendimizi sürekli geliştirdik.

Şiir okuyacak arkadaşlarımızla birlikte birkaç kez sahne provası yaptık. Şiir seslendirirken gerekli vurgu ve tonlamaların üzerinde durduk. Fon müziği ile uyum yakalayabilmek için ses kayıtlarımızı aldık. Şiirin ritmini ve duygusunu olabildiğince yansıtmak için daha çok prova yaptık. Bu sayede vurgu ve tonlamasının önemini kavradık, hitabetimizi geliştirdik, bunları jest ve mimiklerle destekleyerek tekdüze olmayan etkileyici bir konuşmanın nasıl yapıldığını hep birlikte öğrendik. "Söz Sende" faaliyeti bizler için bu anlamda yorucu ama eşsiz bir fırsat sundu.

Programımız Ali İhsan Kayabekir'in icra ettiği tambur solosu ile başladı. Böylece salonda huzur her yeri sardı. Akabinde Osman Tekin, Ubeydullah Yılmaz, Büşra Özkan, Beyza Dul-kadir'in de katıldıkları enstrümanlar eşliğinde solistimiz Sare Şişik tarafından Anadolu'dan esintiler getiren türkülerimiz (Bir Gönüle Aşk Girince, Çeşmi Siyahım, Nayino, Değme Felek, Gamzedeyim Deva Bulmam, Mihriban, Altın Yüzüğüm Kırıldı, Divane Aşık Gibi, Başışla Sevdüğüm) seslendirildi. Dinleyicilerimizin de bizlere keyifle eşlik etmesi, kendimize güven ve iyi bir moral kaynağı oldu.

Şiir bölümünde ilk olarak Abdurrahman Soy-maz, Necip Fazıl Kısakürek'e ait "Aynalar" şiirini seslendirdi. Ece Çağlar'ın Arif Nihat As-

ya'ya ait "Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor" şiiri salona ayrı bir coşku kattı. Derya Dirican ise kendisinin kaleme aldığı duygusal şiiri ile bizlere eşsiz hisler yaşattı. Bana sıra geldiğinde "Adalet Mülkün Temelidir" şiirimi seslendirdim. Bu benim için heyecan dolu ve eşsiz bir andı. O an sahnede yaşadığım tecrübeyi hiç unutmuyacağım.

"Çayır Çimen Geze Geze" ve "Kızılıklar Oldu Mu?" türkülerıyla program sona erdiğinde salonu dolduran coşkulu alkışlar her birimiz için bir ödül oldu adeta. Yaptığımız işten gurur duyduk, emeklerimizin boşa gitmediğini görmek bizi mutlu etti.

"Söz Sende" etkinliği, bizlere farklı bir tecrübe ve yetkinlik kazandırdı: Ekip çalışması bilinci edindik, sahne tecrübesi yaşadık, hitabet yönümüzü güçlendirdik. Yeteneklerimizi keşfetmemize ve kendimizi daha da geliştirmemize imkân sağladı. Topluluk karşısında kendimizi daha iyi ifade edebilme olanağı bulduk. Bu sebeple öz güvenimiz daha da artmış oldu. Bu yetkinliklerin başarılı bir meslek hayatı için gerçekten gerekli olduğuna inanıyoruz.

Sonuçta, her birimiz için anlamlı 24 Kasım gününde, böylesi bir etkinliğin içinde yer aldığım için kendimi şanslı hissediyorum. İlk öğretmenlerimiz; anne ve babalarımız başta olmak üzere, ilköğretimden başlayarak şimdiye kadar üzerimizde emeği bulunan tüm öğretmenlerimizi saygı ve hürmetle anıyorum.

Hem hazırlık hem de son eğitim dönemlerimizde, Türkiye Adalet Akademisinde derslerimize girerek bilgi ve tecrübelerini paylaşan ve böylece bizleri mesleğe hazırlayan tüm öğretim görevlilerine şükranlarımı sunuyorum.

YENİ KİTAP

SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

AİLE MAHKEMESİNDE KADIN HÂKİM OLMAK

Halenur TANRIKULU
Hâkim

Aile mahkemesi kendine has özellikleri olan bir mahkemedir. İleri sürülen her iddia, herkesin hayatta bizzat karşılaşılabileceği veya yakınlarında görebileceği olaylara dayanmaktadır.

Toplumun temel yapı taşı olan aile kavramının Türk toplumundaki önemi ve etimolojik manası göz önüne alındığında, önümüze gelen davalarda esasında mahremiyeti de içinde barındıran ama tüm toplumu ilgilendirebilecek olaylarla karşılaştığımız unutulmamalıdır.

Bu nedenle, aile mahkemeleri hukukumuzda özel bir yer tutmaktadır. Bu mahkemeler, hâkimin takdir yetkisinin oldukça fazla hissedildiği, özellikle çocukların velayeti ve kusur tespitlerinde vicdani kanaate dayalı yorum yapılmasının gerektiği bir yapıya sahiptir.

Hal böyle olunca her iddia en küçük ayrıntısına kadar irdelenmelidir. Ufak gibi görünen bir uyumsuzluk, sancılı bir sürece gebe olabilir. İşte bu noktada kanunun lafzından da anlayabileceğimiz gibi temelde empati duygusu gelişmiş hâkimin olaya müdahalesi, uzlaşmacı bir yol sergileyerek çözüm sağlayabilmesi oldukça değerlidir.

Adaletin tecellisi için, her somut olayda tüm koşulların değerlendirilmesi açısından aile mahkemesi hâkiminin görev yaptığı bölgenin sosyo-kültürel yapısını, alışkanlıklarını, geleneklerini bilmesi, öğrenmesi ve buna göre tarafların yaşam biçimlerini değerlendirmesi, hangi durumların kusur sayılıp hangilerinin sayılmayacağını isabetli bir biçimde yorumlayabilmesi büyük önem arz etmektedir.

Örneğin; Batman'da ilk göreve başladığımda tarafların dilekçelerinde bir aile üyesinin taziyesine diğer eşin gelmemesi veya günlerce sürebilen taziyeye süresince orada bulunmamasının kusur olarak gösterildiğini gördüğümde, boşanma davası içinde bunu bir kusur atfı olarak değerlendirme konusunda tereddütlerim olmuştu. Ülkemizde cenazeler ve ardından düzenlenen taziyeye ziyaretleri genel itibarıyla yerleşmiş, oldukça anlamlı ve yaşatılması gereken bir kültürdür. Bölgeyi daha iyi tanıdıkça taziyelerin yalnızca bir buluşma yeri olmadığını, bu kadim topraklarda süregelen bir değer gösterme biçimi olduğunu ve haliyle yakın çevredeki tüm fertlerin bu anma törenlerine katılımının beklendiğini anlamakta zorlanmadım.

Hâkim de bir beşer olarak, tecrübeleri ile insani ve mesleki olarak gelişir. Çocuk sahibi olan bir aile hâkiminin kendi tecrübelerinden istifade

etmesi ile tarafların müşterek çocukları hakkında uygulanacak tedbirler hakkında daha hassas davranmasını, anne veya baba olan bir hâkimin ebeveynlik yükümlülükleri, zorlukları ve sorumlulukları hakkında daha geniş bir perspektiften bakma olasılığı sağlayacaktır.

Nitekim kanun koyucu, 4087 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'u bu perspektifle düzenlemiş ve 3. maddesinde; "Aile mahkemelerine, atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış, adli yargıda görevli, tercihan evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hâkimler arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atama yapılır." hükmüne yer vermiştir.

Aile mahkemesinde kadın hâkim olmak, tarafların yaşadıkları sorunları daha derin bir şekilde anlamayı ve anlamlandırmayı, vakıaların değerlendirilmesinde yaşanan olayların daha detaylı incelenmesini sağlamaktadır.

Yargılama sırasında gergin olan ve neredeyse gözü hiçbir şey görmeyen tarafların dinginleşmeleri ve durumlarının farkına varmaları için aile mahkemesi hâkiminin önemli bir konumda olduğunu düşünüyorum. Özellikle kadınların olayları daha ince ve hassas değerlendiriyor olması sebebi ile kadın aile hâkimlerinin duruşmalarda taraflara yaklaşımı, sürecin daha az sancılı geçmesine veya tarafların birbirlerini anlamalarına yardımcı olabilir.

Bu konuda arabuluculuk uygulaması veya zorunlu aile danışmanlığı seansları getirilmesi gerektiğini düşünmenin yanında hâkimlerin de özellikle çocuklar konusunda tarafları uyarmaları, gerginliği yumuşatmaları konusunda etkin olabileceğini düşünüyorum.

Ailelerin müdahil olduğu kavgalarda, tarafların birbirlerini sevmelerine rağmen ailelerin etkisi altında kalmaları sonucunda açılan davalarda veya Güneydoğu Anadolu Bölgesi özelinde iki geniş aile arasında husumet çıktığında husumetle ilgisi olmasa bile bu aileler arasındaki evlilik bağı bulunanların boşanmaları gerektiği kanısı ile açılan davalarda aile hâkiminin aydınlatıcı açıklamalarının etkili olabildiğini bizzat gördüm. Davacının davasından feragat etmesi ile sonuçlanan dosyalarımız oldu. Bu noktada, gerek barıştırma gerekse uzlaşma ile boşanma sağlanması konusunda aile hâkiminin katkılarının çok değerli olduğunu belirtmek gerekir.

Birçok kişinin yargılama sürecinde yaşadığı psikolojik yorgunluktan sonra yargılama bittiğinde "Keşke anlaşmalı boşansaydık." diyeceğini düşünüyorum. Bu nedenle ciddi anlamda evlilik birliğinin sürdürülmesinde taraflar açısından bir menfaat kalmamış ise davanın en dengeli ve kısa yoldan çözüme kavuşması en makul sonuç olmaktadır. Benzer şekilde kadın hâkim olarak velayet konusunda müşterek çocukları pazarlık konusuna çeviren tarafların ikaz edilmesi ve çocukların bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilendiğinin anlatılması büyük önem taşımaktadır.

Bu şekilde insanların hayatlarına dokunarak bir çocuğun şiddet görmesinin engellenmesi ve okuması için bir yol bulunması, çocukların anne veya babalarına kavuşmasının yanı sıra dede ve babaanne/anneannelerin torunlarını görmelerinin sağlanması, bir kadının eziyetten kurtulması gibi insanların hayatlarındaki büyük değişimlerde tuzumumuzun olması aile mahkemesini sevmemin en önemli nedenleridir.

Bu nedenle mesaisi olan ve karar verildikten sonra biten bir mahkemeden ziyade insani yönü oldukça ağır bastığını düşündüğüm aile mahkemelerinin kadın hâkimlerin titiz çalışmalarına ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.

Diğer taraftan, ülkemizde kadına karşı şiddet, ciddi bir gündem konusudur. Şiddetin önlenmesi, 6284 sayılı Kanun'un en önemli amaçları arasında yer almaktadır. İlgili Kanun'un 8. maddesinin 3. fıkrasındaki; "Koruyucu tedbir kararlarının verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz..." ibare ile konunun ehemmiyeti vurgulanmıştır. Kanun'un 5. maddesinde yer alan önleyici tedbirlerin takdir edilmesi noktasında ise Kanun'un amacı ve korunmaya değer bir menfaati bulunan taraf ile aleyhine tedbir uygulanan taraf arasındaki menfaat dengesi ve olayın boyutu göz önüne alınmalıdır.

Uygulamada bir takım sorunlarla karşılaşabilmekteyiz. Öyle ki çoğu zaman tedbir talebinde bulunan taraf kadın olmakta, sadece bir dilekçe ile talepte bulunmakta ve 6284 Sayılı Kanun kapsamında lehine tedbir verilmediği takdirde ciddi bir tehlikeden bahsetmektedir. Dolayısı ile dosyada herhangi bir belge bulunmaksızın ileri sürülen iddiaların boyutuna göre değerlendirme yapılabilmektedir. Şayet ihlal hali veya delil

sunumu olmaksızın tedbirin uzatılması talep ediliyorsa artık daha temkinli değerlendirme yapmak önem arz etmektedir.

Bilindiği gibi söz konusu Kanun gereğince tedbir, kadın veya erkek tarafından kimi zaman kötünietli şekilde talep edilebilmekte ve akabinde boşanma davalarında delil olarak sunulmaktadır. Kadınlar, Kanun'un uygulanması noktasında yeterince koruma sağlayamadığını ileri sürerken, erkekler ise haksız yere uzun süreli tedbir uygulanması sonucunda, evlerine girememeleri, dışarıda yatmak zorunda kalmaları hususlarında müzdarip olmaktadır.

Sadece bu neden bile aile mahkemesinin yetkisini genişletmiş olan 6284 Sayılı Kanun'un uygulanmasının sanıldığı kadar kolay olmadığını göstermektedir. Kadın hâkim olarak özellikle kadınların (taraf veya vekil) taleplerini olduğu gibi kabul etmediğim hallerde duruşma sırasında yakınmalara şahit oldum. Ne var ki kadın olmak, hâkim olmanın önüne geçmediğine göre hakkaniyetli olan kararın verilmesi için çaba göstermek durumunda olduğumuz unutulmaktadır.

Diğer taraftan hâkiminin dosyasını bildiği, yargılamasını yaptığı, bizzat gördüğü kişilerle ilgili yargılama sırasında veya sonrasında duydukları ile yaşadığı derin üzüntü, aile mahkemesinin ne kadar hassas bir mahkeme olduğunu göstermektedir.

Müşterek çocuğa veya eşe yapılan işkenceler, tehditler, hakaretler, fiziki-ekonomik-psikolojik-cinsel şiddet vakıaları, tamamı hayatın içinden olan sonu vefat ile biten hikâyeler...

Yukarıda bahsettiğim üzere dokunabildiğiniz hayatlar var iken elinizde olmayan biçimde etkileyemediğiniz hayatlar da oluyor. Bu anlamda gerek dilekçelerde ileri sürülen iddiaların boyutu gerekse yaşanan her olumsuz olay, insanların neler yaşadığını gösteriyor. Bu noktada hâkimin mental anlamda her daim güçlü durması gerekiyor.

Boşanma davalarına bakan kadın hâkim, çoğu zaman erkek tarafça önyargı ile karşılanan, hemcinsini kollayan 'kadın yanlısı' olarak görülebilmektedir. Bunun en temel nedenlerinden biri de empati duygusunun toplumumuzda yeteri kadar gelişmemesidir. Herhangi bir konuda empati kurmak, toplumda taraf ile 'sempati kurmak' gibi karşılık görmektedir. Bir diğer neden ise kadınların daha duygusal görünmesinin bir dezavantaj ve zayıflık olarak lanse edilmesidir. Kadınların erkeklerden daha duygusal olmaları veya en azından o şekilde görünmeleri daha az mantık kullandıkları anlamına gelmez.

Bu durumda özellikle daha geleneksel bakış açısına göre kadın bir hâkimin kırılğan ve taraflı olacağı fikri gerçeği yansıtılmamaktadır. Aksine empati kültürü gelişmiş bir kadın hâkimin kapasitesini daha iyi kullanması, aile odaklı somut davalarda sorunların özü ve kusurun saptanmasında büyük kolaylık sağlayacaktır.

Kadın hâkim olarak daha fazla saygı ve hoşgörünün toplumda yerleşmesini, hırsların taraflara ve özellikle müşterek çocuklara ciddi zarar verdiğinin farkına varılması gerektiğini düşünüyorum.

Aile mahkemelerinin görev alanına giren davalarda cinsiyet, gelir ve eğitim seviyesi ne olursa olsun tüm dosyalarda taraflar arasında yaşanan gerginlikler, hayati boyutta olabilecek kadar ciddi riskler barındırmaktadır. Hele ki yargılama uzun sürdüğünde gerginlik seviyesi daha fazla olmaktadır. En temelde evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık uygulamaları ile evlilik sonrası aile danışmanlığı uygulamalarının artırılması veya zorunlu arabuluculuğun mevzuatta yer alması faydalı olabilecektir.

Belki de verilecek eğitim/seans veya arabuluculuk görüşmesi, bilinçte dönüşüm yaratıp uzun vadede kusura dayalı değerlendirme yapılan bir boşanma sürecinin sona ermesinin önünü açacaktır.

HAKSIZ FİLDEN DOĞAN DAVALARDA

YETKİLİ MAHKEMELER

(HMK Madde 16)

Seda DUYSAK FİDAN

Hâkim-Öğretim Görevlisi

GİRİŞ

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "E. Mahkemelerin Kuruluşu" kenar başlığını taşıyan 142/1. maddesi "Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir." şeklindedir.

Adli yargı ilk derece mahkemeleri, söz konusu anayasal hüküm uyarınca 5235 sayılı "Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun" ile kurulmuştur. Bu Kanun'un 4. maddesi uyarınca hukuk mahkemeleri sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer hukuk mahkemeleri olarak tarif edilmiştir. Hukuk mahkemelerinin yargı çevresi aynı Kanun'un 7. maddesinde düzenlenmiş olup buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırları olarak belirtilmiştir. Ancak özel kanunlarla kurulanlar da dâhil olmak üzere, hukuk mahkemelerinin yargı çevresi il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenebilecektir.

Hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, bir dava ya yer itibariyle bakmaya yetkili olduğu coğrafi sınırları gösterir. Mahkemelerin hangi davalara yer itibariyle bakmakla yetkili oldukları konusu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 5-19. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu husus HMK'nın 5. maddesinde "...diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere hukuk mahkemelerinin yetkisi Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir." biçiminde açıklanmıştır.

HMK'nın hukuk mahkemelerinin yetkisini, kesin yetkili mahkemeler ve seçimlik yetkili mahkemeler olmak üzere sınıflandırdığı görülmektedir. Kesin (münhasır) yetkide, davayı (uyuşmazlığı) çözmek üzere Kanun tarafından yalnızca bir (tek) mahkeme belirlenmiştir.^[1] Yetkinin kesin olduğu hallerde mahkemenin yetkili bulunması HMK 114/1-ç maddesi uyarınca dava şartıdır. Yine HMK 19. maddesi uyarınca yetkinin kesin olduğu davalarda, mahkeme yetkili olup olmadığını, davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorundadır; taraflar da mahkemenin yetkisiz olduğunu her zaman ileri sürebilir. Kanunda açıkça kesin yetkili mahkemenin gösterilmediği durumlarda mahkemenin yetkisi kesin olmayacaktır. HMK'nın 19/2. maddesi uyarınca mahkemenin yetkisinin kesin olmadığı

durumlarda yetki itirazının ileri sürülmesi süre ve usul yönünden bazı şartlara bağlanmıştır. Yetkinin kesin olmadığı davalarda, yetki itirazının cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekecek olup, yetki itirazında bulunan taraf, yetkili mahkemeyi; birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirmek zorundadır. Aksi takdirde yetki itirazı dikkate alınmaz. Cevap dilekçesinin verilmesinden sonra, cevap süresi dolmamış olsa bile mahkemenin yetkili olmadığı yönündeki ilk itiraz, ileri sürülemez (HMK m. 131). Bu durumda davanın açıldığı mahkeme yetkili hale gelecektir (HMK m. 19/son). Bir başka anlatımla mahkeme, kendiliğinden yetkili olup olmadığını inceleyemez.

Yetkinin kesin olmadığı durumlarda, yetkili mahkemenin seçimi davacı tarafa aittir. Davacının seçimini isabetli kullanmadığı durumlarda bu hak davalı tarafa geçecek olup bu durumda davalının ilk itiraz olarak cevap dilekçesinde mahkemenin yetkisiz olduğunu ileri sürmesi ve seçtiği mahkemeyi bildirmesi gereklidir. Aksi halde davacı tarafça seçilen mahkeme yetkili hale gelecektir.^[2]

HMK 6. maddesinde genel yetkili mahkemeyi, 7-16. maddelerinde ise özel yetkili mahkemeleri düzenlemiş olup genel yetkili mahkemenin yanında HMK'nın 16. maddesi uyarınca haksız fiilden doğan davalarda "...haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu ya da zarar görenin yerleşim yeri..." mahkemesi de yetkili kılınmıştır. Haksız fiilden doğan davalarda mahkemenin yetkisi kesin olmadığından davacı seçimlik mahkemelerden dilediğinde davasını açabilir.^[3] Bu yazıda haksız fiil hukuki sebebine dayalı olarak açılmış bulunan davalarda yetkili mahkemeler incelenecektir.

HAKSIZ FİLDEN DOĞAN DAVALARDA YETKİLİ MAHKEMELER

6100 sayılı HMK'nın "Haksız fiilden doğan davalarda yetki" kenar başlığını taşıyan 16. maddesinde; "(1) Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir." hükmü yer almaktadır. Madde lafzında kesin yetkiden söz edilmediğinden haksız fiilden doğan davalarda mahkemenin yetkisi kesin olmayan yetki niteliğindedir.

Madde gerekçesinde, "...1086 sayılı Kanun'un 21 inci maddesinde yer alan haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği yer mahkemesinin yetkisi, tekrar gözden geçirilip, kapsamı biraz daha genişletilerek yeniden düzenlenmiştir. Öncelikle, haksız fiilden doğan dava, haksız fiilin işlendiği yerde açılacaktır. Uygulama ve doktrinde oluşan görüşler dikkate alınarak, ayrıca, haksız fiilin işlendiği yer ile zarar farklı bir yerde gerçekleşmişse, zararın gerçekleştiği yerde de dava açılabilir, hükümden belirtilmiştir. Özellikle, yabancı hukuk sistemlerindeki gelişmelere paralel olarak, muhtemel zarar yeri mahkemesi de yetkili kılınmış, henüz bir zarar meydana gelmeden "zararı önleme amacıyla" açılacak davalar için yetkili mahkeme açıkça gösterilmiştir. Haksız fiilin işlendiği yerin Türkiye dışında olduğu hallerde, bu yetki kuralı özellikle önem arz edecektir.^[4]" açıklamalarına yer verilmiştir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) uyarınca borçların kaynakları, sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmedir. Haksız fiilden doğan davalar aynı Kanun'un 49-76. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Anılan maddeler arasında haksız fiile dayalı sorumluluk sebepleri kusura dayalı ve kusursuz sorumluluk olarak gösterilmiştir. Kusursuz sorumluluk sebepleri salt TBK'nın 65-71. maddeleri arasında sayılanlar olmayıp diğer Kanunlarda gösterilen kusursuz sorumluluk sebepleri uyarınca da örneğin 2918 sayılı Kanun'un 85. maddesinden kaynaklanan işlemlerin kusursuz sorumluluğu nedeniyle de borç doğurabilecektir. TBK'nın 64. maddesinde, hu-

kuka aykırılık unsurunun bulunmadığı bir eylem sonucunda doğan zarardan sorumluluk da düzenlenmiştir. Uyuşmazlık, haksız fiil hukuki sebebine dayanıyorsa, sorumluluk nedeni hangisi olursa olsun yetkili mahkemenin tayininde HMK'nın genel yetkili mahkemeyi düzenleyen 6. maddesi ile haksız fiilden doğan davalarda yetkiyi düzenleyen 16. maddesi uygulanacaktır.

GENEL YETKİLİ MAHKEMELER

HMK'nın 6. maddesi uyarınca genel yetkili mahkeme davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında yerleşim yerinin 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) hükümlerine göre belirleneceği belirtilmiştir. TMK'nın 19/1. maddesi uyarınca gerçek kişiler bakımından yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Genel olarak kabul edildiği üzere bir kimse iş ve aile ilişkilerini nerede yoğunlaştırmışsa yerleşim yeri orasıdır.^[5]

5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ile günümüzde merkezî ve kapsamlı bir adres kayıt sistemi oluşturulmuş bulunmaktadır. Bu sayede gerek Türkiye'de bulunan Türk vatandaşları ve yabancılar, gerekse yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının yerleşim yerleri kayıt altına alınmış bulunmaktadır. Bu nedenle yerleşim yeri konusunda tereddüt halinde nüfus müdürlüğünden kişinin MERNİS (merkezi nüfus idaresi sistemi) adresinin sorulması gereklidir.^[6]

Tüzel kişilerin yerleşim yeri kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça işlerinin yönetildiği yerdir (TMK m. 51). Tüzel kişilerin adresleri ticaret sicil gazetesinde ilan edilir. Diğer taraftan, tüzel kişilere karşı açılacak davalarda genel yetkili mahkeme, tüzel kişilerin yerleşim yeri sayılan merkezinin bulunduğu yer mahkemesinin yanında şube işlemleri nedeniyle açılacak davalar bakımından tüzel kişi davalı gösterilerek, şubenin bulunduğu yerde de açılabilir (HMK m. 14/1).

Haksız fiilden doğan davanın, birden fazla davalıya yöneltilmesi durumunda dava, HMK'nın 7. maddesi uyarınca davalılardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir. Davalıların tümü bakımından ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme bulunması durumunda o yer mahkemesinde de davaya bakılabilir. HMK'nın 7. maddesinde yer alan düzenleme kesin yetki niteliğinde değildir.

Yargıtay HGK'nın 2013/11-2359 E., 2015/1443 K. no lu ilamında "...HMK 7. madde metninde, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkemenin kanunda belirtilmesi halinde bu yerin davada "kesin" yetkili olduğu hususunda açık bir düzenleme yazılı değildir. Bilindiği üzere yasa koyucu yetkinin kesin olmasını arzuladığı tüm hallerde bu "kesinlik" durumunu 6100 sayılı HMK sistematigi içinde açıkça madde metninde belirtmiş durumdadır.

...

Ayrıca belirtilmemiştir ki, haksız fiilden doğan davalarda yetkinin belirlenmesine ilişkin olarak 6100 s. HMK'nda özel bir düzenleme olarak 16. maddeye yer verilmiştir. Anılan madde hükmünde zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinin de yetkili olduğu düzenlenmiş olup, bu durumda birden fazla davalının ve davacının yerleşim yerlerinin farklı olduğu bir olayda haksız fiilin işlendiği yerin "kesin yetkili" olduğunu söylemenin mümkün olmadığı görülmektedir. Zira HMK'nın 16. maddesinin zarar görene tanıdığı bu hak göz ardı edilmemelidir.

...

O halde, 6100 s. HMK'nın 7. maddesinin kesin yetki kuralı olmadığı dikkate alınmak suretiyle davalılardan C... K...'ın yetki itirazı hakkında bir karar verilmesinin gerektiğine işaret eden ve Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. ..." denilerek HMK'nın 7. maddesinde düzenlenen yetki kuralının kesin olmadığı açıkça belirtilmiştir.

ÖZEL YETKİLİ MAHKEMELER

Haksız fiilden doğan davalar için davalının veya davalılardan birinin yerleşim yeri mahkemesinin yanında HMK'nın 16. maddesi uyarınca başka yer mahkemeleri de özel yetkili kılınmıştır. HMK'nın 16. maddesinde düzenlenen özel yetki kuralları genel yetkiyi kaldırmaz, onunla birlikte uygulanır. Bu özel yetki kuralları, haksız fiilin işlendiği yer, zararın meydana geldiği yer, zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer ve zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinin yetkisine ilişkindir.

Kanun koyucu, zarar görenin bir an önce mağduriyetinin giderilmesini temin etmek amacıyla, yetki problemi ile karşı karşıya kalmasının

önüne geçmek için, haksız fiilden doğan davalar bakımından birden fazla yer mahkemesini yetkili kılmıştır.^[7] Hatta zarar görenin doğrudan kendi yerleşim yeri mahkemesinde, tazminat davası açabilmesine de olanak vermiştir.^[8]

Anılan özel yetki kurallarına ayrı başlıklar halinde değinilecektir.

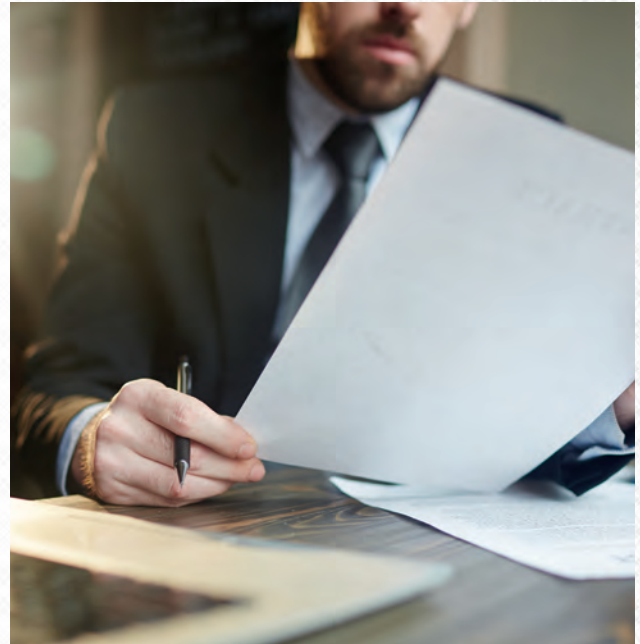
1. Haksız Fiilin İşlendiği Yer Mahkemesinin Yetkisi

Haksız fiil, hukuk düzenince onaylanmayan, ayırt etme gücüne sahip bir insanın menfi veya müspet eylemleridir. Haksız fiil; fiil, hukuka aykırılık, kusur, zarar ve illiyet bağı unsurlarından oluşur. Haksız fiilin işlendiği yer mahkemesinden, haksız fiilin unsuru olan fiilin işlendiği yer mahkemesinin anlaşılması gereklidir. Haksız fiil hukuksal nedenine dayalı olarak açılacak davalarda, haksız fiilin unsuru olan fiilin işlendiği yer mahkemesi de yetkilidir.

Haksız fiilin vuku bulduğu mahal mahkemesi delilleri layıkıyla toplamak ve takdir edebilmek için yer bakımından en müsait durumdadır.^[9]

Bu yetki yalnız haksız fiili işleyene karşı değil, aynı zamanda birlikte faillere ve onların yardımcılarına karşı açılacak davalar içindir.^[10]

Haksız fiil tazminatını ödemiş kimselerin, bu tazminattan sorumlu tutulabilecek başka kimselere karşı davalarında da haksız fiilin yeri mahkemesi seçimlik yetkilidir.^[11]

Haksız fiilden kaynaklı tazminat davalarında yetki kesin olmadığından dava açarken yetkili mahkemeyi seçme hakkı davacıya aittir. Davacının haksız fiilin işlendiği yer mahkemesini seçmiş olması durumunda davanın yetkili mahkemede açıldığı kabul edilecektir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 2012/926 E., 2012/3733 K. sayılı ilamında "... Dava, haksız eylem nedeniyle uğranılan maddi zararın ödetilmesi istemine ilişkindir.

Davacı, davalıların velayeti altında bulunan çocukların çıkardığı orman yangınından kaynaklanan maddi zararın giderilmesini istemiştir.

Davalılar, mahkemenin yetkisiz olduğunu belirterek yetkisizlik ilk itirazında bulunmuşlardır.

Yerel mahkemece, mahkemenin yetkisizliği nedeniyle dava dilekçesi reddedilmiş; karar, davacı tarafından temyiz olunmuştur.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 6. maddesi gereğince; genel yetkili mahkeme; davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Kanunda aksine bir düzenleme bulunmadıkça her dava, açıldığı günde davalının Medeni Kanun gereğince yerleşim yeri sayılan yer mahkemesinde görülür. HMK'nın 16. maddesi gereğince de haksız fiilden doğan dava, haksız fiilin işlendiği yer veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir. Böyle bir durumda, davayı hangi mahkemede açacağı

konusunda seçimlik hakkı bulunan davacı, davasını dilerse davalının yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde, dilerse haksız eylemin gerçekleştiği yer mahkemesinde, dilerse kendi yerleşim yerinde açabilir.

Eldeki davanın açılmasına neden olan haksız eylem, suç tutanağına göre Bayraklı/Bornova mülki hududunda, İzmir adli yargı sınırları içinde gerçekleştiğine göre, İzmir Aile Mahkemesi'nde dava açan davacının, seçimlik hakkını, haksız eylemin gerçekleştiği yer mahkemesinde dava açmak suretiyle doğru olarak kullandığı anlaşılmaktadır.

Yerel mahkemece açıklanan yönler gözetilerek, davalıların yetki itirazının reddiyle işin esasını incelenip varılacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle, yazılı biçimde karar verilmiş olması usul ve yasağa uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir..." denilmiştir.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 2015/18169 E., 2015/14878 k. sayılı ilamında "... Somut olayda, dava trafik kazasından kaynaklanmakta olup, trafik kazası netice itibari ile bir haksız fiildir. Davaya konu trafik kazası Pazarcık'da meydana gelmiş, davalı Güvence Hesabının adresi İstanbul, davacıların dava tarihindeki yerleşim yeri ise Gaziantep'tir.

Davacı taraf HMK 16. maddesi gereğince seçimlik hakkını kullanarak kazanın meydana geldiği yer İcra Dairesinde icra takibi yapmış ve aynı yer mahkemesinde dava açmıştır. Bu durumda mahkemece, davalı tarafın yetki itirazının reddi ile işin esasına girilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu gibi yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir..." denilmiştir.

2. Zararın Meydana Geldiği Yer Mahkemesinin Yetkisi

Haksız fiilin tazminat borcu doğurabilmesi için sonucunda bir zarar doğması gereklidir. Zarar, kişinin maddi veya manevi varlığında meydana gelen bir eksilmeyi ifade eder. Maddi varlığı vücut bütünlüğünün zedelenmesiyle veya mal varlığının eksilmesiyle ya da bu iki durumun birlikte meydana gelmesiyle zarara uğrayabilir. Manevi varlığı ise haksız fiilin kişinin maddi nitelikte olmayan kişisel değerlerine yönelmesi sonucunda yaşanan acı, üzüntü, elem ve ke-

der nedeniyle meydana gelen eksilme ile zarara uğrayabilir. Her iki durumda da zararın meydana geldiği yer mahkemesi, seçimlik yetkili mahkemelerden biri olarak tayin edilmiştir.

Zararın meydana geldiği yer mahkemesinin yetkisi, haksız fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı olduğu olaylar bakımından önem arz eder. Haksız fiil mağduru yönünden zarar, maruz kalınan haksız fiilin vuku bulunduğu yerden başka bir yerde meydana gelmiş ise alternatif seçimlik bir mahkeme doğmuş olacaktır.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 2016/9481 E., 2016/12087 K. sayılı ilamında "... Dava, rücu tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, yetkisizlik kararı verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Davacı, Ula Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından yapılan ihaleler kapsamında, 5510 sayılı Kanun gereğince yapılması gereken bildirimlerin süresinde yerine getirilmemesi nedeniyle birliğe iki ayrı idari yaptırım uygulandığını, 6360 sayılı Kanun ile bu birliğin tüzel kişiliğinin kaldırılarak, birliğe ait hak ve borçların Ula Belediyesine devredilmesi üzerine, idari para cezalarının kendileri tarafından ödendiğini beyan ederek, uğramış oldukları maddi zararın rücu tazminini talep etmiştir.

Davalı, süresinde yetki itirazında bulunmuş ve davanın reddedilmesi gerektiğini savunmuştur.

Mahkemece; davalının ikamet ettiği yer mahkemesi olan Şereflikoçhisar Asliye Hukuk Mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesi ile davanın yetki yönünden reddine karar verilmiştir.

Dosya içeriğinden, davanın dayanağının haksız fiil olduğu anlaşılmaktadır. 6100 sayılı HMK'un 16. maddesi "Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir." hükmü ile dava açılacak yer mahkemesi konusunda davacıya seçimlik hak tanımıştır. Zararın meydana geldiği yer, davanın açıldığı Muğla ili olduğuna göre, davacının seçimlik hakkını kullandığı ve davanın yetkili mahkemede açıldığının kabulü gerekirken, yazılı gerekçe ile yetkisizlik nedeniyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, işin esası incelenmek üzere kararın bozulması gerekmiştir..." denilmiştir.

3. Zararın Meydana Gelme İhtimalinin Bulunduğu Yer Mahkemesinin Yetkisi

Dava sebebinin haksız fiilden doğan bir zararın ödetilmesi isteğine ilişkin olduğunda HMK'nın 16. maddesi gereğince zararın doğma ihtimalinin bulunduğu yer mahkemeleri de seçimlik yetkili mahkemelerden biri haline gelir. Sözü edilen husus özellikle TMK'nın 24. ve 25. maddelerinde düzenlenmiş olan, hukuka aykırı olarak kişilik haklarına saldırıdan kaynaklanan davalar bakımından önem taşımaktadır.^[12] Davacının seçimlik hakkını zararın doğma ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesinde kullanması durumunda yetkisizlik kararı verilemez. Zararın meydana gelme ihtimalinin olduğu yer mahkemesinin yetkisi zararı önleme amacı ile açılacak olan davalarda geçerli olacaktır.^[13]

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 2011/15158 E., 2011/14199 K. sayılı "... Dava, davalıya ait internet sitesindeki kişilik haklarına saldırı oluşturan yayın nedeniyle uğranılan manevi zararın ödetilmesi istemine ilişkindir.

Yerel mahkemece, davacının seçimlik hakkını kullanmadığından Hukuk Muhakemeleri Yasası'nın 6. maddesi gereğince genel yetkili mahkeme olan davalının yerleşim yeri Ankara Asliye Hukuk Hakimliği'nin yetkili olduğu belirtilerek mahkemenin yetkisizliğine dava dilekçesinin yetki yönünden reddine karar verilmiş; karar, davacı tarafından temyiz edilmiştir.

Hukuk Muhakemeleri Yasası'nın 6. maddesi gereğince her dava, yasadaki aksine bir düzenleme bulunmadıkça, davanın açıldığı günde davalının Medeni Yasa gereğince yerleşim yeri sayılan yer mahkemesinde görülür. Daha özel bir düzenleme içeren aynı yasanın 16. maddesinde ise; haksız eylemden kaynaklanan davalar, haksız eylemin gerçekleştiği veya zararın meydana geldiği yahut zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesinde açılabilir denilmektedir. Ayrıca, 4721 sayılı Medeni Yasa'nın 25/son maddesi gereğince davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir. Böyle bir durumda davayı hangi mahkemede açacağı konusunda seçimlik hakkı bulunan davacı, davasını dilerse davalının yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde, dilerse haksız eylemin gerçekleştiği ya da zararın doğduğu yer mahkemesinde veya kendi yerleşim yeri mahkemesinde açabilir.

Somut olayda; davacının yerleşim yeri Akhisar, davalının yerleşim yeri Ankara, yayına konu edilen olayın yaşandığı yer Balıkesir olup eldeki dava İzmir'de açılmıştır.

Davacı, davalının sahibi olduğu internet sitesinde hakkında çıkan ve kişilik haklarını zedeleyen yazı nedeniyle manevi tazminat isteminde bulunduğuna göre internet yayınının yapıldığı her yerde haksız eylemin gerçekleştiği ve zararın doğduğu kabul edilmelidir. Diğer yandan davacının davalıyı sırf kendi ikâmetgahı mahkemesinden uzaklaştırmak amacıyla eldeki davayı İzmir'de ikamet ettiğine yönelik iddia da bulunmamaktadır.

Yerel mahkemece açıklanan yönler gözetilerek, davalının yetki itirazının reddiyle işin esası incelenip varılacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle, yetkisizlik kararı verilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir..."

4. Zarar Görenin Yerleşim Yeri Mahkemesinin Yetkisi

Mahkeme önüne taşınan uyuşmazlığın haksız fiilden doğmuş bir zararın giderim istemine ilişkin olması durumunda, zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de iş bu uyuşmazlığın çözümünde seçimlik yetkili mahkemelerden biridir. Davacı dilerse haksız fiilden doğan zararının giderimi için kendi yerleşim yeri mahkemesinde de dava açabilir.

Yerleşim yeri hakkında "Genel Yetkili Mahkeme" başlığı altında, yerleşim yeri hakkında yapılan açıklamalar burada da geçerlidir. Bu kez davacının sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer adresine, tereddüt bulunması halinde MERNİS adresine bakılarak yetkili bulunan yerleşim yeri mahkemesi belirlenecektir.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 2022/8584 E., 2022/14043 K. sayılı ilamında "... Dava, haksız fiil nedeni ile uğranılan manevi zararın ödetilmesi istemine ilişkindir.

Erzurum 5. Asliye Hukuk Mahkemesince, haksız fiil niteliğindeki davranışların İstanbul'daki ortak ikamette gerçekleştiği noktasında bir tereddüt bulunmadığı, bu nedenle genel yetki kuralı olan HMK'nın 6. maddesi ile birlikte HMK'nın 16. maddesinin bu hususta dikkate alınması gerektiği, yine davacı tarafın düğünde takılan takıların teslimine dair istemi yönünden genel yetki kuralı olan HMK'nın 6. maddesinin dikkate alınması gerektiği, davalı vekilinin süresinde yaptığı usule ve yasaya uygun olduğu kanaatine varılan yetki itirazı dikkate alınarak bahse konu haksız fiillerin gerçekleştiği yer ve davalının yerleşim yeri olan İstanbul/ Gaziosmanpaşa Asliye Hukuk Mahkemesinin yetkili mahkeme olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

Gaziosmanpaşa 3.Asliye Hukuk Mahkemesince, HMK'nın 16. maddesine göre haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinin de yetkili olduğu, davacı tarafından seçimlik yetkilerden biri olan davacının yerleşim yeri mahkemesinde usulüne uygun olarak dava açıldığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

6100 sayılı HMK'nın genel yetkiyi düzenleyen 6. maddesinin birinci fıkrasına göre; "Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir." Yine aynı Kanun'un 16. maddesinde ise, "Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir." hükmü yer almaktadır.

6100 sayılı HMK'nın haksız fiillerde yetkiyi düzenleyen 16. maddesinde HMK'nın 7/1-2. cümlesindeki düzenleme anlamında kesin yetki söz konusu değildir. Haksız fiil halinde HMK'nın 16. maddesi gereğince birden fazla mahkemenin yetkili kılınarak davacıya bir seçimlik hak tanınmış olduğu göz önüne alındığında, davacı, bu mahkemelerden birinde dava açmak hususunda seçimlik hakka sahiptir. Davacı, davasının bu genel ve özel yetkili mahkemelerden hiç birisinde açmaz ve yetkisiz bir mahkeme de açar ise, o zaman seçme hakkı davalılara geçer.

Somut olayda, birden çok mahkemenin yetkili olduğu ve kesin yetki kuralının bulunmadığı bu davada, davacının davayı HMK 16.madde gereğince zarar görenin yerleşim yerinin bulunduğu Erzurum İlinde açarak yetkili mahkemeyi seçmiş olduğu anlaşıldığına göre, davanın Erzurum 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir..." denilmiştir.

SONUÇ

Mahkemelerin yer itibariyle hangi uyuşmazlıklarda yetkili oldukları konusu özel kanunlardaki hükümler saklı tutularak 6100 sayılı HMK 5-19. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

6100 sayılı HMK'nın genel yetkiyi düzenleyen 6. maddesinin birinci fıkrasına göre; "Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir." Yine aynı Kanun'un 16. maddesinde ise, "Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir." hükmü yer almaktadır.

Haksız fiilden doğan davalarda davacı yetkili mahkeme konusunda seçimlik hakka sahiptir. Genel yetkili mahkeme olan davalının yerleşim yeri mahkemesi yanında, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da kendi yerleşim yeri mahkemesinde de davasını açabilir.

Davacı, davasını bu genel ve özel yetkili mahkemelerden hiçbirinde açmaz ve yetkisiz bir mahkemede açarsa, o zaman seçme hakkı davalı tarafa geçer. Davalının yetki itirazı ise ancak usulen ileri sürülmesi durumunda dikkate alınacaktır.

6100 sayılı HMK'nın "Yetki itirazının ileri sürülmesi" başlıklı 19/2. maddesinde; "Yetkinin kesin olmadığı davalarda, yetki itirazının, cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekir. Yetki itirazında bulunan taraf, yetkili mahkemeyi; birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirir. Aksi takdirde yetki itirazı dikkate alınmaz" hükmü bulunmaktadır. Buna göre davalının süresi içindeki cevap dilekçesiyle birlikte mahkemenin yetkisine itiraz etmesi yanında seçimlik yetkili mahkemelerden hangisini seçtiğini de açıkça belirtmesi gereklidir.

Sonuç olarak haksız fiilden doğan davalarda mahkemenin yetkisi kesin nitelikte olmadığından davacı seçimlik yetkili mahkemelerden birinde davasını ikame ettiyse mahkemece yetkisizlik kararı verilemez. Davacı seçimlik yetkili mahkemelerden birinde dava açmamış olsa dahi davalı usulen yetki itirazında bulunmazsa yine mahkemece yetkisizlik kararı verilemeyecek olup işin esasının incelenmesi gereklidir.

SON NOTLAR

- [1] Yılmaz Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2013, Ankara, s.86
- [2] Yargıtay 5. HD, 2022/11903E., 2022/14891K., "... HMK'nın 6/1. maddesi uyarınca "Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir." Bu yetki kuralı kesin olmadığından HMK'nın 19. maddesinde belirlenen süre ve yöntemle yetkisizlik itirazında bulunulmaz ise davanın açıldığı mahkeme yetkili hale gelir ve mahkemece kendiliğinden yetkisizlik kararı verilemez..."
- [3] Yargıtay 5. HD, 2022/8584 E., 2022/14043 K., "... 6100 sayılı HMK'nın haksız fiillerde yetkiyi düzenleyen 16. maddesinde HMK'nın 7/1-2. cümlesindeki düzenleme anlamında kesin yetki sözkonusu değildir. Haksız fiil halinde HMK'nın 16. maddesi gereğince birden fazla mahkemenin yetkili kılınarak davacıya bir seçimlik hak tanınmış olduğu gözönüne alındığında, davacı, bu mahkemelerden birinde dava açmak hususunda seçimlik hakka sahiptir. Davacı, davasının bu genel ve özel yetkili mahkemelerden hiç birisinde açmaz ve yetkisiz bir mahkeme de açar ise, o zaman seçme hakkı davalılara geçer..."
- [4] Chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf, Erişim Tarihi: 07.12.2022,
- [5] Yılmaz Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2013, Ankara, s.101
- [6] Yargıtay 10.HD, 08.06.2022 tarih, 2022/6585 E., 2022/8676 K "...7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun bilinen adrese tebligatı düzenleyen 10. maddesinin 1. fıkrasına göre; tebligat, muhatabın bilinen en son adresinde yapılır. 6099 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile eklenen aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise, bilinen en son adresin tebligata elverişli olmadığına anlaşılması veya tebligat yapılamaması halinde, muhatabın adres kayıt sisteminde bulunan yerleşim yeri adresi, bilinen en son adresi olarak kabul edilir ve tebligat bu adrese yapılır..."
- [7] Tanrıver Süha, Medeni Usul Hukuku, cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, sayfa 235
- [8] Tanrıver Süha, Medeni Usul Hukuku, cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, sayfa 236
- [9] Postacioğlu İlhan E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, Altıncı bası, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti, İstanbul, 1975, sayfa 167
- [10] Kuru Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Baskı, Cilt I, 2001, İstanbul, s.485
- [11] Umar Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, sayfa 60
- [12] Tanrıver Süha, Medeni Usul Hukuku, cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, sayfa 236
- [13] Karlı Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2014, sayfa 221

SADRI MAKSUDİ ARSAL

TÜRK TARİHİ VE HUKUK

SADRI MAKSUDİ ARSAL

Günümüzde Rusya Federasyonu içindeki Özerk Tataristan Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan'da 23 Temmuz 1878 tarihinde dünyaya geldi. Babası köyün imamı Nizamettin Molla, annesi Meftuna Hanım'dır.

İlköğrenimini köy okulunda tamamladıktan sonra 1888'de Kazan'daki ünlü Allâmiye Medresesinde öğretmenlik yapan ağabeyi Ahmet Hadi Maksudi'nin yanında öğrenimine devam etti. Bu dönemde İstanbul'dan gelen çocuk romanlarını okuyarak Osmanlıca öğrendi ve Robinson Crusoe'nun Osmanlıca tercümesini Kazan Türkçesi'ne çevirdi.

1895'te Zincirli Medresede ders vermek için davet edilen ağabeyi ile birlikte Bahçesaray'a gitti. Aynı medresede öğretmenlik yapan ve ileride "manevi babam" diyeceği İsmail Gaspıralı'yla tanıştı. 1897'de Rus Öğretmen Mektebi'ne devam etti.

İlk hikâye denemeleri 1899-1900'de yayımlandı. 1900 yılında Kazan'da "Maişet" adlı romanını yayınladı. Bu romanı, Tatarca'nın millî bir edebiyat haline gelmesine katkı sağlamak için yazmıştır.

1901 yılında Öğretmen Mektebini bitirdikten sonra ağabeyinin önerisi üzerine eğitimine İstanbul'da devam etmek istedi. Ancak öğretmen okulu yıllarında kitaplarını okuyup hayranı olduğu Lev Tolstoy ile tanışmadan Rusya'dan ayrılmak istemedi. 1901 yazında Lev Tolstoy'u evinde ziyaret etti. Saatler süren sohbetleri sırasında Sadri Maksudi'yi çok beğenen Tolstoy, birçok defa "Akıllı Tatar Çocuğu" diye sırtını sıvazlamıştır.

Sadri Maksudi, İstanbul'a gelirken yolunun üzerindeki Kırım'a giderek İsmail Gaspıralı ile görüştü. İsmail Gaspıralı, modern anlamda daha iyi bir eğitim alabileceği Paris'e gitmesi için onu ikna etti. Sadri Maksudi, yine Gaspıralı'nın tavsiyesi üzerine Paris'e gitmeden İstanbul'a da uğradı. Burada Ahmet Mithat Efendi ile tanıştı, o da kendisine Paris'te öğrenim görmesini tavsiye etti.

Fransızca ve Latince öğrenmekle geçen bir yıldan sonra 1902'de Sorbon Üniversitesi Hukuk Fakültesine kaydoldu. Bunun yanı sıra Paris Edebiyat Fakültesi ve College de France'da da birçok dersi takip etti.

1906'da mezun olup Rusya'ya döndükten sonra siyasetle ilgilendi ve Kazan'dan II. Duma'ya (parlamento) üye seçildi. II. Duma bir süre sonra dağılıncaya yeniden yapılan seçimler sonucu III. Duma'ya üye oldu ve Rusya Türklerinin sorunlarını dile getirdi.

Parlamento heyeti ile 1909'da İngiltere'ye giden Sadri Maksudi'nin gözlemlerini içeren makaleler, daha sonra Kazan'da "İngiltere'ye Seyahat" adıyla kitap olarak yayınlandı.

1911'de Kamile Rami ile evlendi; bu evlilikten Adile ve Naile isminde iki kız çocuğu sahibi oldu. 1913'te avukatlığa başladı.

1917'de Ufa'da kurulan Millî İrade'nin ve parlamentosu Millî Meclis'in başkanı oldu. Rusya Müslümanları Kurultayı'na "Milli-Medeni Muhtariyet" Projesini kabul ettirdi. 1917'de ilan edilen "İç Rusya

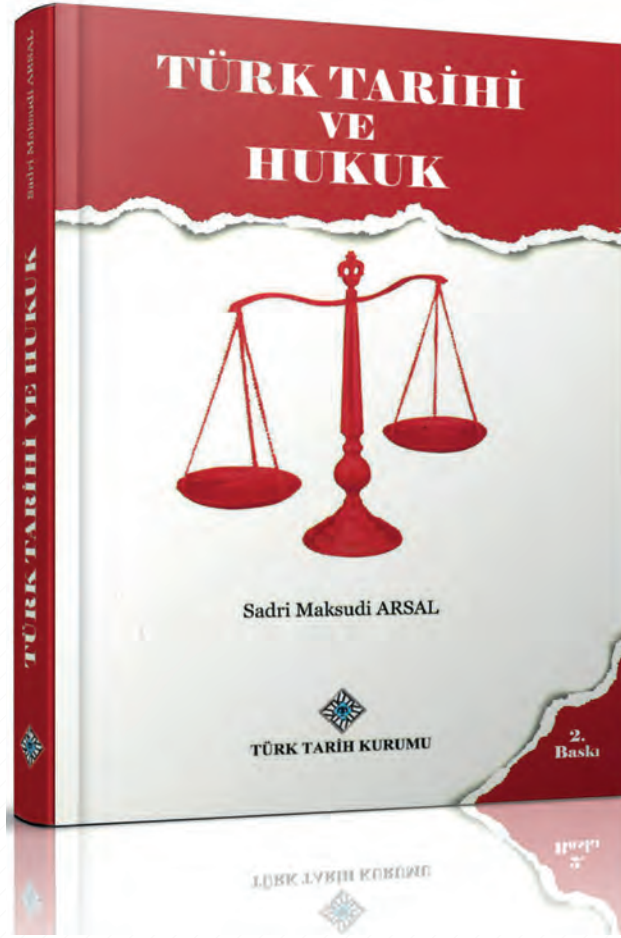
ve Sibiryaya Milli-Medeni Türk-Tatar Muhtariyeti" adlı özerk devletin anayasasını hazırladı. Bağımsız bir İdil Ural Ulus Devleti'ne dönüşmesi beklenen bu siyasi oluşum uzun ömürlü olmadı. Kısa bir süre sonra Millî Meclis'in Bolşevikler tarafından dağıtılması ve Millî İdare'nin feshedilmesi üzerine Finlandiya'ya, oradan da Paris'e geçti. I. Dünya Savaşı'nın ardından 1920'de toplanan Paris Barış Konferansı'na Rusya Avrupası Müslümanlarının talebine dair bir muhtıra verdi.

1922'de ailesi ile birlikte Berlin'e yerleşti, aktif politikayı bıraktı ve akademik çalışmalara yöneldi. 1923'te ailesi ile Paris'e gitti ve Sorbon Üniversitesi Edebiyat fakültesine bağlı İslâm Ülkelerini Tetkik Enstitüsünde Türk-Tatar kavimlerinin tarihi üzerine dersler verdi.

Türk Ocakları'nın daveti üzerine 1924'te yeni Türk Cumhuriyeti'nde bir dizi konferans verdi. Mustafa Kemal Atatürk ile tanıştı ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde görev alma teklifini kabul etti. 1925'te Türkiye'ye yerleşti. Ankara'da Maarif Vekaletine bağlı Telif ve Tercüme Heyeti üyeliğine atandı. Bu heyetin dağılmasından sonra Ankara Hukuk Mektebi kurucu hocaları arasında yer aldı ve uzun yıllar bu kurumda dersler verdi. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun kurulmasında önemli katkılarda bulundu.

1928'de Milliyet Gazetesi'nde "Lisan İslahı Meselesi" başlığı altında yayınladığı yazılarını 1930'da bir kitap olarak yayınladı ve Atatürk'e sundu. Atatürk'ün önsöz yazdığı "Türk Dili İçin" adlı bu eser, iki yıl sonra Türk Dil Kurumu'nun kurulması talimatının verilmesinde etkili oldu. Atatürk'ün kitabın önsözünde yer alan veciz sözleri, Türk Dil Kurumu binasının önündeki kitabeye nakşedildi.

Türk Ocakları'nın 1930 yılındaki VI. Kurultayı'nda yaptığı konuşmada kurulmasını önerdiği tarih heyeti 1931 yılında Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti adıyla faaliyete geçti.

Sadri Maksudi, kuruluşunda rol oynadığı ve ileride "Tarih Kurum"u adını alacak bu cemiyetin üyesi oldu. Resmi tarih tezini içeren "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı eserin yazarları arasında yer aldı. Bu proje sırasında edindiği bilgileri daha sonra "Türk Hukuk Tarihi"ni geliştirirken kullandı.

Soyadı Kanunu çıktıktan sonra "Arsal" soyadını aldı; Sadrettin Nizamettinoviç yerine "Sadri Maksudi Arsal" olarak anıldı.

Kendi bilgisi dışında Atatürk tarafından milletvekilliğine aday gösterildi. Şebinkarahisar ve Giresun milletvekili olarak TBMM'de yer aldı. 1935'ten sonra siyasete ara verip, bilimsel çalışmalara odaklandı.

1950 yılında Demokrat Parti Ankara milletvekili olarak yeniden TBMM'ye girdi. Türkiye adına Avrupa Konseyi çalışmalarına katıldı.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde ve Edebiyat Fakültesinin Tarih Enstitüsünde dersler veren Arsal, "Hukukun Umumi Esasları" (1937), "Hukuk Tarihi Dersleri" (1938), "Umumi Hukuk Tarihi"(1941), "Hukuk Felsefesi Tarihi" (1946) ve "Türk Tarihi ve Hukuk" (1947) isimli eserleri Türkiye'de hukuk eğitimine katkıda bulundu.

Türkiye'de hukuk alanında temel ders müfredatından olan "Türk Hukuku Tarihi" disiplini kurması, onun Türk hukukuna en büyük katkısıdır; bu dersi dünyada ilk defa veren kişidir.

1955'te "Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları" adlı eserini yayımlandı. Bu kitapta genel bir milliyetçilik kuramı ortaya koydu ve ulus oluşumu için hangi koşulların gerektiğini ele aldı.

20 Şubat 1957'de İstanbul'da hayatını kaybeden Sadri Maksudi'nin cenazesi, İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

TÜRK TARİHİ VE HUKUK

Devlet adamı, hukukçu, akademisyen, düşünür ve siyasetçi Sadri Maksudi ARSAL tarafından yazılan ve 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayınlarından çıkan "Türk Tarihi ve Hukuk" kitabının 2. baskısı Türk Tarih Kurumu tarafından 2020 yılında yeniden yayınlanmıştır.

Sadri Maksudi'nin Ankara ve İstanbul Hukuk Fakültelerinde okuttuğu derslerin bir özeti olan bu kitap yayınlanıncaya kadar, Türklerin tarih boyunca hukuki gelişim aşamaları, kurmuş oldukları hukuk teşkilatları ve bu teşkilatların dayandığı ahlâki ve hukuki anlayışları tespit edilmemiştir.

Sadri Maksudi bu eseri yazıncaya kadar pek çok devlet kurmuş, asırlarca Asya, Avrupa ve Afrika'da birçok ülkeleri idare etmiş olan bu büyük milletin hukuk tarihi yazılmamıştı. Ortada konusu ve unsurları tespit edilmiş, anahatları ile çizilmiş "Türk Hukuku Tarihi" adlı bir ilim yoktu.

Bu ağır görevi elden geldiği kadar yerine getirebilmek ve her şeyden önce bir milletin hukuk tarihini bilimsel olarak işlemek için, hangi alanlarda ve ne şekilde araştırmalar yapmak lazım olacağını ve ne gibi kaynaklardan istifade etmek gerektiğini tespit etmek; yani her şeyden önce bir çalışma programı hazırlamak, ancak bundan sonra bu programa göre çalışmak ve araştırmalara başlamak gerekti.

Sadri Maksudi, "Türk Tarihi"ni hukuk bakımından tetkik ettikten sonra tespit etmiş olduğu programa göre önemli kaynakların birçoğundan istifade ettikten sonra, Türklerin hukuki gelişimleri ve bu gelişimin aşamaları, hukuk bakımından birbirinden çok farklı devirler, bu devirlerde Türk Devletlerinde görülen teşkilat ve bu teşkilatın dayandığı anlayışlar hakkında belirli bir kanaate ulaştıktan sonra bu kitabı yazmıştır.

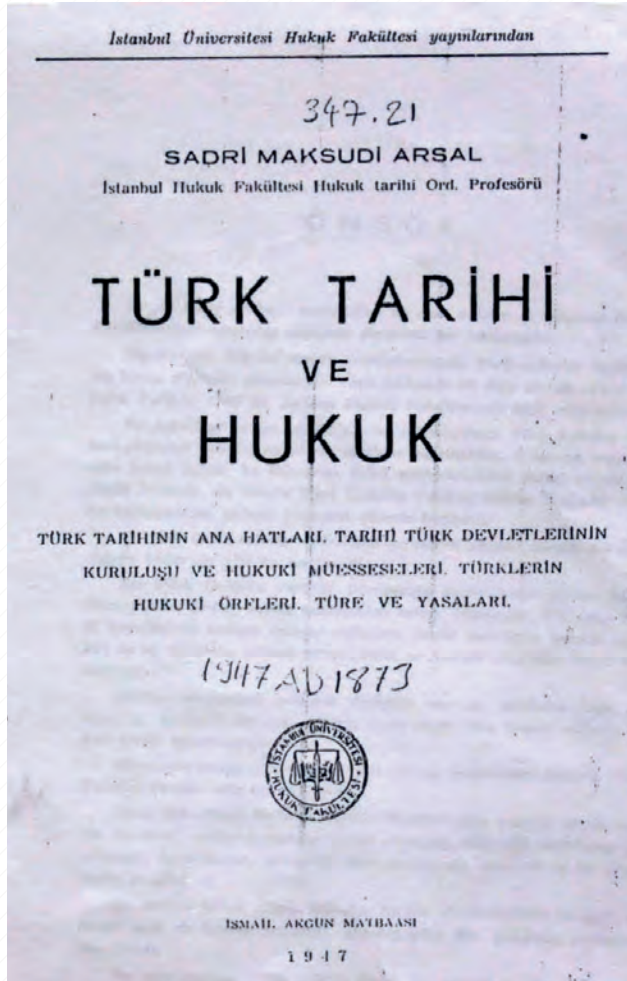
Uzun seneler boyunca elde ettiği sonuçları bir taraftan genel hukuk tarihi, sosyoloji ve iktisat ilimlerinde kabul edilmiş esaslar bakımından tetkik ederek ve diğer taraftan başka milletlerin hukuk tarihinden çıkarılan neticelerle mukayese ederek bu eseri meydana getirmiştir.

“Türk Tarihi ve Hukuk” kitabı, Sadri Maksudi'nin Türk Hukuku Tarihi alanındaki bu araştırma, düşünce ve kanaatlerinin bir özeti'dir.

Bu kitapta, Türklerin kurmuş oldukları hukuki teşkilatlar, önemli hukuki müesseseler hakkındaki anlayışları ve birçok hukuki müesseselerin niteliği ve toplumsal rolü izah edilmiştir.

Türkiye toprakları dışında, Tataristan'da doğmuş ve hayatını Türk kültürüne adanmış bir hukukçunun üzerinde uzun seneler çalıştığı bir eserin, ölümünden sonra yeni baskılar yapması, yazarının ve fikirlerinin de yaşadığını göstermektedir.

Türk Hukuku Tarihi biliminin kurucusu kabul edilen ve Orta Asya Devri'nden itibaren Türk hukukunun kökenlerini içeren Sadri Maksudi'nin bu eseri;

- Eski Türklerden Kalma Medeniyet Eserleri
- İslamiyetten Önce Eski Türkler Arasında Yayılmış Olan Dinler
- Kutadgu Bilig
- Türk Kavimlerinin Hukuki Yusunları
- Orta Asya Devrindeki Türk Devletlerinde Teşkilat
- Orta Asya Devrinde Kurulmuş Tarihi Türk Devletleri
- Asya Hunları Devleti'nin Teşkilatı Amme Hukuku
- Türklerin Türk İsmiyle Tarih Sahnesine Çıkışı
- Türk Devletlerinde Teşkilat
- VI. Asırda Türk Devletlerinin Milletlerarası Münasebetleri
- Eski Türklerin Hususi Hukuku
- Devletler Teşekkülünden Önce Türk Camialarının İçtimai ve Siyasi Kuruluşu
- Türk Aleminde Moğol Hakimiyeti Çengiz Devletinin Tarihi ve Teşkilatı

gibi başlıklar içermektedir. Eski Türk hukuku terimleri bakımından da zengin olan kitabın sonunda bu terimleri gösteren bir cetvel de vardır.

İKTİBAS

DAYININ CEKETİ*

Sait Faik ABASIYANIK

Sait Faik ABASIYANIK'ın, adliye muhabirliği yaptığı bir aylık süre içerisinde, 28 Nisan-31 Mayıs 1942 tarihleri arasında Haber Gazetesi'nde

“Mahkemelerde” başlığı altında yazdığı öykülerden biri...

Bu öykü 23 Mayıs 1942 tarihli Haber Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

340 doğumlu, iri ve hantal yapılı, ağzı yarı açık, dar alına kâkülle düşmüş Mehmet Dalgır'ın yalnız dalgın gözlerinde değil, yırtık mintanında ve mora yakın esmer teninde bir ürkeklik, bir korku var.

— Bakın bay hâkim, diyor, fingir fingir titriyorum. Yüzünün hatları, sol kolu ıspazmoz içinde.

— Benim başım yerinde değil ki...

— Başın nerede?

— Üstümde.

— Aklın?

— Aklım içinde değil. Onu kaybettim. Ben tımarhanede de yattım. Bundan kurtulursam artık çalışacağım. Zanaatım marangozluk. Yapmasına yaptım. Ne yalan söyleyeyim:

Yaptım. Fakat affedin beni; bir daha yapmayacağım. Doğru bir marangoza... Haftalık ne verirse versin; isterse boğaz tokluğuna çalışacağım.

— Aklın başında gözüküyor, Mehmet.

— Gelip gelip gider efendim.

— Peki sabıkan var mı?

— Var efendim. Bir defa da dayımın ceketini çalmıştım. Zaten hep o yüzden oluyor. Bu sefer dayımın ceketini şu parayla iade edeyim diye çaldım. Ah, o dayımın ceketini! Beni belaya sokan, hep o. Kabahat dayımın ceketinde.

— O sefer sana ceza verdiler mi?

— Verdiler. Bir ay hapis verdiler ama, daha yatmadım, reis bey.

Şimdi artık pantolon, içinden mor bir insan derisi gözüken mintan, ayaklardaki paramparça lastik hep birden titriyor.

Bir dakikalık bir sükût esnasında, Mehmet Dalgır'ın bön profiline bakıyorum: Ağzı yarı açık, siyah seyrek sakalları uzamış, yarı soğuk, yarı yalancıkta yapılmış kendini acındırmaya çalışan bu yarım yüzde, ne kadar korkmuş bir bebek hali var.

— Benim aklım başımda değil.

— Anlat bakalım nasıl oldu?

— Akşam saat sekizde, Vefa'da bir evin bahçesine girdim. Bir-iki-üç basamak çıktım. Yarı açık bir kapıdan daldım. Çamaşırlar orada, rafın üstündeydi. Orada ne varsa aldım. Şehzade Camisi'ne götürüp sakladım.

— Neler aldın?

— Bir manto, ipekli gömlek, çocuk yastığı, iki tane fotr şapka, bir kasket, bir çift ayakkabı, iki yün fanila -yün fanilaları hemen sırtıma geçirdim-, karakolda sırtımdan çıkardılar ya... Ne varsa hepsini aldım. Ertesi gün eskici oradan geçiyordu. Tam satarken yakaladılar. Eskiciyle beni karakola götürürken, eskiler alayımı elden kaçırdılar, efendim. Üç gün karakolda yattım. Herif kaçtı ama, malları elinden almıştık. Hepsi sahibine geri verildi. Yün fanilaları da aldılar. Bakın sırtımda mı?

— Karakolda üç gün niye yattın? Galiba doğru söylemedin?

— Söyledim. Ne bileyim ben? Buradaki gibi söyledim.

Hâkim, daktiloya yazdırırken Mehmet, kendi söylediklerinin kağıtlara yazılmasına hayret eder gibi bakıyordu. Biraz sonra hâkim yazdırırken onun tasdik makamında başını salladığı görüldü. Yüzünü bir çocuk sevinci sarmıştı. Söylediklerinin bir kağıda yazılması onu adeta çocuk gibi sevindirmişti. Sol kolu hâlâ titriyordu. Sarkmış kalın alt dudağının da bir şeyler okuduğunu görür gibi oldum.

— Bir daha yapmayacağım. Vallaha yapmayacağım. Hem ben bunu dayımın ceketini almak için yaptım. Kendi kendime: "Dayımın ceketini, şunları satar alırım, hapisten de kurtulurum." dedim. Dayım çok kızıyordu. Beni eve bile almıyordu.

Hâkim bunu da yazdırdı. "Bu işi dayımın ceket borcunu ödemek için yaptım."

Mehmet Dalgır:

— Hah, dedi. Doğrusu bu. Yaptımsa bunun için yaptım. Dayımın ceketini için... Bundan kurtulursam doğru marangoza...

Mehmet bundan kurtulamadı. Suçun mahiyetine, elde kuvvetli deliller bulunmasına binaen, karakolda nezaret altına alındığı tarihten başlamak üzere cezasının tayinine kadar mevkufu olarak muhakeme edilmesine karar verildi.

Dışarıda Mehmet Dalgır, yanındaki polise sordu:

— Ne oldu?

— Muhakemen görülünceye kadar mahpushanede kalacaksın.

Mehmet:

— Ya. Orada tayin var mı?

— Tabii.

— Marangozluk öğretirler mi?

Polis:

— Tabii, dedi.

Mehmet'in sol kolu ve alt dudağı titredi.

* **Mahkeme Kapısı, Said Faik ABASIYANIK, YKY, 8. Baskı, İstanbul, Ocak 2011.**

İSTİNAF CEZADA İNCELEME VE KARAR TÜRLERİ

Asım EKREN

*İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi
Cumhuriyet Savcısı*

İSTİNAF EDİLEMİYEN İLK DERECE MAHKEMESİ KARARLARI

Kural olarak ilk derece mahkemesi kararlarına karşı istinaf yasa yolu açık iken istisna olarak, aşağıdaki hallerde verilen kararlar kesin olduğundan bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz. Bu hallerde başvuru yapılsa bile istinaf ceza dairesi istinaf başvurusunu ön inceleme sonucunda ret edecektir. Ayrıca bu yöndeki kararların istinaf istemini, hükmü veren mahkemece de reddi gerekir ama bu ret kararı istinaf edilebilir. (CMK.276/1. md.). Aşağıdaki hükümlerin dışında kalan kararlar istinafa tabidir:

- 1- Sonuç olarak belirlenen hapis cezasından çevrilen hariç üç bin TL dâhil adli para cezasına mahkûmiyet kararları,
- 2- Üst sınırı beş yüz günü geçmeyen (5 ile 500 gün arası) adli para cezasını gerektiren suçlardan verilen beraat hükümleri,
- 3- Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümler kesin olup temyiz edilemez. Bu nitelikteki yani kesin olarak verilen hükümler tekerrüre esas olmaz. (CMK.272/3. md.).

A. İNCELEME AŞAMALARI

İstinafta iki inceleme aşaması vardır.

1. Ön-İlk İnceleme Aşaması ve Karar Türleri

a. Genel Olarak: Daire, dosya üzerinde ilk olarak ve işin esasına girmeden, başvurunun kabul edilebilir olup olmadığını inceler (CMK 279/2. md.). Ön inceleme sonunda yetkisizlik veya istinaf başvurusunun reddi kararlarından biri verilir. Uygulamada, inceleme başkanın görevlendireceği bir üye tarafından yapılır, ancak verilecek karar, heyet müzakeresinden sonra başkan ve iki üyenin katılımıyla heyetçe verilir.

b. İstinaf Cezada İlk-Ön İnceleme Tablosu: CMK'nın 279. maddesi uyarınca ilk inceleme yapılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

	Evet	Hayır
▪ İstinaf süresinde yapılmış mı?	☐	☐
▪ Başvuranın istinaf hakkı var mı?..	☐	☐
▪ Mahkeme kararı kesin mi?	☐	☐

Bu soruların cevapları sırasıyla: "Evet", "Evet" ve "Hayır" ise istinaf başvurusunun kabulüne karar verilir. Bundan sonra ikinci inceleme-kovuşturma aşamasına geçilir. Bu soruların cevapları, ilk iki seçenektен birisinde "Hayır" veya üçüncü seçenek "Evet" ise istinaf başvurusunun reddine karar verilir.

c. Ön İnceleme Zamanı: CMK'nın 279. maddesine göre, dosya daireye tevzi edildiğinde ilk (ön) inceleme aşaması başlar. Uygulamada kısmen ön inceleme yapılmakla beraber, çoğunlukla ön inceleme ile inceleme-kovuşturma aşamaları birleştirilerek peş peşe yapılmaktadır.

d. Ön İnceleme Aşamasına Katılanlar: Ön inceleme dosya üzerinde yapıldığı için, inceleme aşamasında taraflar veya istinaf Cumhuriyet savcısının katılımı söz konusu değildir. Ön incelemeye başkan tarafından görevlendirilmiş üye hâkim ve başkan ile heyetin diğer üyesi katılır.

e. Uygulamadaki "Gönderme", "Tevdi" ve "İade" Kararları: Bu karar türleri yasada belirtilmemiştir ancak UYAP veri tabanına karar türü olarak işlenmiş olup uygulamada sıklıkla rastlanmaktadır.

Gönderme kararı; dosya daireye sehven gelmişse "gönderme" kararı verilerek ilgili dairesine gönderilir. Bunun görevsizlik kararıyla gönderildiği de görülmektedir.

Tevdi kararı; dosya içerisinde olmasında yarar görülen ama ilk derecede temin edilmeyen veya okunaklı olmayan belgenin olması gereken durumlarda dosyaya konulup tekrar gönderilmesi için "tevdi" kararıyla mahkemesine geri gönderilmektedir.

İade kararı; tebligat eksikliğinin olduğu durumlar, örneğin istinaf dilekçesinin karşı tarafa tebliğ edilmemesi veya istinaftan vazgeçme hallerinde "iade" kararıyla mahkemesine geri gönderilmektedir. Farklı yerlerde veya dairelerde aynı içerik veya gerekçe olsa bile bazen "tevdi" bazen de "iade" kararı olarak isimlendirildiği görülmektedir.

f. Ön İnceleme Sonucu-Kararı: Yapılan ön inceleme sonucunda, yetkisizlik veya istinaf başvurusunun reddi kararı verilmez ve istinaf başvurusunun kabul edilebilir olduğu kanaatine ulaşırsa dosyanın esası hakkında inceleme yapılmasına karar verilir (CMK 279. md.).

g. İstinaf Başvurusunun Reddine Dair Kararın Yasa Yolu: İstinaf ceza dairesinin ön ince-

leme sonucunda verdiği kararlar itiraza tabidir. Gönderme, tevdi ve iade kararları ilk-ön inceleme sonucunda verilmesi halinde bu kararlar CMK'nın 279/son. maddesine göre olağan itiraza tabi olduğu halde, uygulamada çoğunlukla kesin olarak verildiği görülmektedir. Kesin karar, işin esasına girilerek ve inceleme aşamasında verilebilir. Ön inceleme sonucunda verilen karar olağan itiraza tabidir. İtiraza tabi kararın kesin olarak verilmesi durumu, kanun yolunun yanlış gösterilmesi kapsamında olup olağan itiraz yapılmasını engellemez.

2. İnceleme-Kovuşturma Aşaması ve Karar Türleri

a. Genel Olarak: Dosya üzerinde, ön incelemeden sonra, yukarıdaki iki karardan biri verilmezse, inceleme-kovuşturma aşamasına geçilir. Bu aşama sonunda aşağıdaki dört karardan biri verilir:

Bu halde dairece yapılan duruşma sonunda da aşağıdaki iki karardan biri verilir:

- İstinaf başvurusunun esastan reddine,
- Hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine,
- Hükmün bozulmasına,
- Davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına.

- 1- İstinaf başvurusunu esastan reddine,
- 2- Hükmün kaldırılmasına.

İlk derece mahkemesi hükmünün istinaf ceza dairesi tarafından yapılan duruşma sonrasında kaldırılması üzerine verilebilecek karar türü açısından, yani hüküm çeşidi olarak, istinafa özgü bir düzenleme yoktur. Bu durumda, varılan hukuki kanaate göre CMK'nın genel hüküm sayılan ceza yargılamasındaki "duruşmanın sona ermesi ve hüküm" başlıklı 223. maddesindeki beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi, davanın düşmesi, mahkûmiyet, güvenlik tedbiri, durma, görevsizlik (adli yargı dışındaki bir merciye) ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarından biri verilir.

b. İnceleme-Kovuşturma Zamanı: Dosya üzerinde yapılan ön inceleme aşamasından sonra inceleme ve kovuşturma aşamasına geçilir. Uygulamada genelde iki aşama birleştirilerek peş peşe yapılmaktadır. Dosya üzerindeki inceleme heyet halinde veya daire başkanının görevlendirileceği daire üyesi aracılığıyla yapılır. Uygulamada benimsenen yöntem, görevlendirilen üyenin inceleme raporunu sunmasıyla birlikte başkan ve iki üyenin katılımıyla karar verilmektedir. İnceleme, başkanın görevlendirdiği bir üye tarafından yapılmakla birlikte kararın heyetçe verilmesi zorunludur.

c. İnceleme-Kovuşturma Aşamasına Katılanlar: İnceleme dosya üzerinde yapıldığı zaman, başka bir deyişle, duruşmanın açılmadığı hallerde, taraflar veya istinaf Cumhuriyet savcısının katılımı söz konusu değildir. İncelemeye başkan tarafından görevlendirilmiş üye hâkim ve başkan ile heyetin diğer üyesi katılır.

d. İstinaf Başvurusunun Esastan Reddi Kararı: Yargıtay'da ifade edilen "onama" kararı ile eş değerdir. Onama yerine, yasada "istinaf başvurusunun esastan reddine" terimi kullanılmıştır. İlk derece mahkemesi kararının usul ve yasaya uygun olarak yerinde, yani isabetli olduğunun istinaf dairesince de kabulü anlamına gelir. İlk derece mahkemesinin kararında eğer;

- Usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık yoksa,
- Delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik yoksa,
- İspat bakımından değerlendirme yerinde ise bu karar verilir.

Yukarıdaki her üç unsurun da bir arada olması gerekir (CMK 280/1-a. md.)

e. Düzeltilerek İstinaf Başvurusunun Esastan Reddi Kararı: Daire, belirtilen hallerde, dosya üzerinden eksikliği, başka bir tabirle hukuka aykırılığı gideriyor. Gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra istinaf başvurusunu esastan reddediyor. Aşağıdaki haller kanunda sayma yöntemiyle ve sınırlı sayıda belirtildiğinden bu nedenlerin dışındaki başka bir gerekçeyle bu karar verilemez. Aşağıdaki hallerden herhangi birisinin veya birden fazlasının olması yeterlidir.

- Olayın daha ziyade aydınlanması gerekmeden beraate veya davanın düşmesine ya da alt ve üst sınırı olmayan sabit bir cezaya hükmolunması gerekirse,
- Mahkemece sabit görülen suçun unsurları, niteliği ve cezası hükümde doğru gösterilmiş olduğu hâlde sadece kanunun madde numarası yanlış yazılmış ise,
- Hükümden sonra yürürlüğe giren kanun, suçun cezasını azaltmış ve mahkemece sanığa verilecek cezanın belirlenmesinde artırma sebebi kabul edilmemiş veya yeni bir kanun ile fiil suç olmaktan çıkarılmış ise birinci hâlde daha az bir cezanın hükmolunması ve ikinci hâlde hiç ceza hükmolunmaması gerekirse,
- Sanığın açıkça saptanmış olan doğum ve suç tarihlerine göre verilecek cezanın belirlenmesinde gerekli indirim yapılmamış veya yanlış indirim yapılmış ise,
- Artırım-indirim sonucunda verilecek ceza süresi veya miktarının belirlenmesinde maddî hata yapılmış ise,
- Cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirmesine dair TCK'nın 61. maddesinde yer alan sıralamanın gözetilmemesi yüzünden eksik veya fazla ceza verilmiş ise,
- Harçlar Kanunu ile yargılama giderlerine ilişkin hükümlere ve Avukatlık Kanunu'na göre düzenlenen ücret tarifesine aykırılık mevcut ise,
- Kanunda yazılı cezanın en alt derecesinin uygulanması uygun görülmüş ise,
- Başka bir araştırmaya ihtiyaç duyulmadan cezayı kaldıran veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî ya da şahsî cezasızlık sebeplerine bağlı olarak daha az ceza verilmesini veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesini gerektiren bir hal var ise,

► Olayın daha fazla araştırılmasına ihtiyaç duyulmadan davanın reddine karar verilmesi veya güvenlik tedbirlerine ilişkin hatalı kararın düzeltilmesi gereken bir hâl var ise hukuka aykırılık düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilir (CMK 280/1-a-b-d ve 303/1/a, c, d, e, f, g, h. md.).

f. İstinafta Hükümün Bozulması Kararı: Burada ilk derece mahkemesinin hükmü veya varlığı hukuken sona erdirilerek bozular. Esasında hükmün bozulmasına neden olarak görülen hallerden herhangi birinin varlığı, hem istinaf hem de temyiz yönünden mutlak hukuka aykırılık nedenleridir. Yasa maddesinde gösterilen ve kesin hukuka aykırılık nedeni olarak kabul edilen en az bir aykırılığın tespiti, kararın bozulması için yeter sebeptir. Karar zorunlu olarak bozulacaktır. Çünkü bu haller kanunda kesin bozma nedeni olarak görülmüştür. Bozma kararının verilmesi demek, dosyanın ilk derece mahkemesine geri gitmesi demektir. Ceza dairesi, dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolunmak üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verir. İstinaf, ancak CMK'nın 289. maddesinde belirtilen ve sınırlı olarak gösterilen aşağıdaki nedenlerden en az birinin bulunması halinde kararı bozabilecektir.

- Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemesi,
- Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması,
- Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde veya bu istem kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması,
- Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli-yetkili görmesi,
- Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması,
- Duruşmalı olarak verilen hükümde açıklık (aleniyet) kuralının ihlâl edilmesi,
- Hükümün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması,
- Soruşturma-kovuşturma şartının gerçekleşmemesi,
- Ön ödeme-uzlaştırma usulünün uygulanmaması,

► Davanın ilk derece mahkemesinde görül-
mekte olan bir başka dava ile (birleştirilerek)
birlikte yürütülmesinin zorunlu olması.

g. Davanın Yeniden Görülmesi-Duruşma Hazırlığı İşlemlerine Başlanması Kararı: İstinaf başvurusunun esastan reddine, hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine, hükmün bozulmasına kararlarından birinin verilmesi için yasal koşulların gerçekleşmediği, ancak diğer hukuka aykırılık hallerinin varlığının tespiti durumunda daire bu kararı verecektir. Maddede "diğer haller" olarak belirtilmiştir (CMK 280/1-g. md.). İstinafta duruşma yapılmasına karar verilebilmesi için tarafların duruşma açılması talebini yapmalarına gerek yoktur. Şartların gerçekleşmesi halinde, daire zorunlu olarak duruşma açılmasına karar verecektir. (CMK 280/1-a-b-c-d-e-f. md.) Buna rağmen, tarafların duruşma açılmasını gerektirdiğini düşündükleri sebepleri sıralayıp talepte bulunmalarını engelleyen bir husus olmadığı gibi bu talep yararlı olabilecektir. Örnek olarak aşağıdaki eksiklik-aykırılık gibi nedenler duruşma açılmasına gerekçe gösterilebilir:

► Hükmü etkileyebilecek derecede bilgi veya görgüsü bulunan tanık veya tanıkların dinlenilmesi yönündeki isteğin ilk derece mahkemesinde kabul edilmemesi, tanıklar ve beyanlar arasındaki çelişkiler giderilmeden beyanların hükme esas alınması, farklı anlatımları olan tanık beyanlarının kabul veya ret konusunun yerli değerlendirilmemesi,

► Eylemin kanıtlanmasına etki edebilecek derecedeki bazı inceleme-araştırmaların (keşif, adli tıptan veya üst sağlık kurumundan rapor, bilirkişi raporu alınmaması),

► Maddi olayın hukuki nitelendirilmesinde yanılığa düşülmesi (öldürmeye teşebbüs yerine kasten yaralamadan hüküm kurulması veya tersi),

► Cezanın belirlenmesinde hukuka aykırılık bulunması (örneğin, eksik ceza verilmesi, cezalandırılması yerine beraat kararı verilmesi).

g.1. İstinafta Duruşma Hazırlığı: CMK'nın 280/1-g. maddesine göre, duruşma açılması gerektiğinde, dairenin gerekli tedbirleri aldıktan sonra davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına karar verilecektir. Duruşma hazırlığı aşamasında bölge adliye mahkemesi daire başkanı veya görevlendireceği üye, CMK'nın 175. maddesi hükümlerine uygun olarak duruşma gününü saptar; gerekli çağrılarını yapar (281/1. md.)

Dairece, gerekli görülen tanıkların, bilirkişilerin dinlenilmesine ve keşfin yapılmasına karar verilir. Gerektiğinde keşfin yapılması veya bilirkişi raporunun aldirılması duruşmadan önce yapılmasında yarar vardır.

g.2. Tarafın Duruşmaya Katılmamasının Kararı Etkisi: Taraflara gönderilecek davetiyede duruşmaya katılmamaları halinde yokluklarında duruşmanın yapılacağı yazılır. Sanık, müdafii, katılan ve vekilinin açıklamalı davetiye ile tebliğ edilmesine rağmen duruşmaya gelmemesi hâlinde duruşmaya devam edilerek sanığın sorgu tutanakları anlatılmak suretiyle dava yokluklarında bitirilebilir. CMK'nın 195. maddesinin hükümleri saklı kalmak üzere, yani, sanığın yokluğundaki duruşmada, suç, yalnız veya birlikte adli para cezasını veya müsadereyi gerektiriyorsa sanık gelmese bile duruşma yapılabilir. Buna karşı, sanık hakkında verilecek ceza, ilk derece mahkemesinin verdiği cezadan daha ağır ise her hâlde sanığın dinlenmesi gerekir. Bu halde, sanığın yokluğunda hüküm verilemez.

g.3. İstinaf Duruşmasına Özgü Usul Hükümleri: Aşağıdaki bir kaç istisna dışında, ilk derece mahkemesindeki duruşmaya ilişkin usul ve esaslardan farklı bir yönü yoktur. İstinafta duruşma hazırlığı, CMK'nın 281 ve 282. maddeleri gözetilerek yapılır. İstinafta duruşma açıldığında 281 ve 282. maddelerinde gösterilen istisnalar dışında 5271 sayılı CMK'nın duruşma hazırlığına dair 175-181; duruşmaya ilişkin 182-226 ve karara dair 227-232. maddelerindeki hükümler uygulanır.

g.4. Duruşma Sonucu Verilen Karar Türleri: Dairece yapılan duruşma sonunda aşağıda belirtildiği gibi iki şekilde karar verilir.

► İstinaf başvurusunun esastan reddi kararı; Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda verilen istinaf başvurusunun esastan reddine kararı ile aynıdır (CMK 280/1-a. md.).

► Hükmün kaldırılması kararı: Duruşma sonrası ceza dairesince verilen bir karar türüdür. Bu halde ceza dairesi, ilk derece mahkemesinin kararını kaldıracak ve kendisi, iddianamedeki fiil ve fail ile bağlı kalarak CMK'nın 223. maddesinde belirtilen türlerden bir karar verecektir. Duruşma sonucunda, istinaf edilen kararda tespit edilen en ufak bir usul ve yasaya aykırılık durumu, eğer istinaf kararına yansıtılacak ise hükmün kaldırılmasına karar verilerek yeni bir hüküm kurulacaktır.

B. İSTİNAFIN TEMYİZ EDİLEMİYEN KESİN KARARLARI

1. Genel Kural

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerine karşı istinaf yoluna başvurulabilir (CMK 286/1. md.). Buradaki "bozma" kararının hukuki terim anlamına dikkat etmek gerekir. Bu bozmanın, yukarıda belirtilen bozma nedenlerine dayanması gerektiği hususu gözden kaçırılmamalıdır.

2. İstinafın Kesin Nitelikteki Kararları

İstinafın, tıpkı ilk derece mahkemesi kararları gibi kesin kararları da vardır. Genel kurala getirilen istisnalar uyarınca, istinaf caza dairelerince verilen aşağıdaki kararlar temyiz edilemez. Başka bir deyişle bu kararlar kesin niteliktedir (CMK 286/2. md.).

- İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,
- İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları,
- Hapis cezasından çevrilen seçenek yaptırımlara ilişkin ilk derece mahkemesi kararları

ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen; seçenek yaptırımlara ilişkin her türlü kararlar ve istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar,

- İlk defa bölge adliye mahkemesince verilen ve 272 nci maddenin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan mahkûmiyet kararları hariç olmak üzere, ilk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,
- Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,
- Sadece eşya veya kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,
- On yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,
- Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen bu tür kararlar veya istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar,
- Yukarıdaki bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümde, cezalardan ve kararlardan birden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları kesin olup temyiz edilemez.

3. İstinafın Kesin Kararları Temyiz Edilirse Ne Olur?

Temyiz edilemeyecek bir hükmün temyiz edilmiş olması nedeniyle hükmü temyiz olunan bölge adliye mahkemesi bir karar ile temyiz istemini reddeder (CMK 286/2 ve 296. md.). Temyiz istemi, kanunî sürenin geçmesinden sonra yapılmışsa, temyiz edilemeyecek bir hüküm temyiz edilmişse, temyiz edenin buna hakkı yoksa hükmü temyiz olunan bölge adliye veya ilk derece mahkemesi bir karar ile temyiz istemini reddeder. Temyiz eden, yani talebi reddedilen, red kararının kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde Yargıtay'dan bu hususta

bir karar vermesini isteyebilir. Bu takdirde dosya Yargıtay'a gönderilir, ancak bu nedenden dolayı hükmün infazı ertelenemez (durdurulmaz). Dosya bu nedenle Yargıtay'a gittiğinde, temyiz isteminin reddini düzenleyen 298. maddeye göre Yargıtay, süresi içinde temyiz başvurusunda bulunulmadığını, hükmün temyiz edilemez olduğunu, temyiz edenin buna hakkı olmadığını ya da temyiz dilekçesinin temyiz sebeplerini içermediğini saptarsa, temyiz istemini reddeder. Aksi kanaatte ise temyiz istemini kabul ederek incelemeye geçer.

4. İstinafın Kesin Kararlarına Karşı Ne Yapılabilir?

Yasal şartları varsa fiili olarak en etkili yol, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisini düzenleyen CMK'nın 308/A. maddesindeki olağan üstü yasa yoludur. Bunun yanında şartları varsa yargılamanın yenilenmesi (CMK 311 vd.), ayrıca, örneğin istinaf talebinin reddine karşı kanun yararına bozmayı düzenleyen 309. maddelerindeki olağan üstü kanun yolları da mümkündür.

a. CMK'nın 308/A. Maddesindeki Olağanüstü İtiraz: İstinafın kesin kararına karşı gittikçe artan şekilde uygulamadaki en etkili yol gibi görünüyor. Yasal koşul ve yöntem aşağıdaki şekildedir.

- İstinaf ceza dairesinin (esastan) verdiği kesin nitelikteki bir kararın olması,
- Kararın bölge adliye mahkemesi cumhuriyet başsavcılığına tebliğ edilmesi,
- Kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde cumhuriyet başsavcılığınca, kararı veren ceza dairesine aleyhe itiraz yapılması gerekir. Sanık lehine itirazda süre aranmaz.

a.1. Cumhuriyet Başsavcılığınca Yapılacak İşlem: Bu itirazı ancak istinaf Cumhuriyet başsavcılığı yapabilir. Bunu re'sen veya istem üzerine yapabilir. Tarafların aleyhe başvuru yapmasıyla 30 günlük süre durmadığı için özellikle dikkat etmek gerekir. CMK'nın 38/A. maddesi uyarınca taraflara yapılan tebliğ değil,

UYAP'tan Cumhuriyet savcısının ekranına düşmekle tebliğ yapılmış sayılıyor.

a.2. Ceza Dairesince Yapılacak İşlem: Kararına itiraz edilen daire mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı itirazı incelemek üzere itirazları incelemeye yetkili ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderir.

a.3. İtirazı İncelemeye Yetkili Ceza Daireleri Başkanlar Kurulunca Yapılacak İşlem: Kurula gönderilen itiraz hakkında, kararına itiraz edilen dairenin başkanı veya görevlendireceği üye tarafından kurula sunulmak üzere bir rapor hazırlanır. Kurulun itirazın kabulüne ilişkin kararları, gereği için dairesine gönderilir. Kurulun verdiği kararlar kesindir.

C. İSTİNAFIN İTİRAZA-TEMYİZE TABİ, KESİN OLMAYAN KARARLARI

1. İstinafın Olağan İtiraza Tabi Kararları

Bunu iki ayrı şekilde görmek mümkündür:

a- İlk derece mahkemesinden istinaf dairesine gelen dosya üzerinde ilk olarak, henüz işin esasına girilmeden yapılan ön inceleme sonucunda verilebilen; yetkisizlik ile istinaf başvurusunun reddi kararları olağan itiraza tabidir (CMK 279. md.).

b- İstinaf dairesince davanın yeniden görülmesi ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanması kararından sonra yapılan duruşma sonunda eğer verilen karar hükmün kaldırılmasına yönelik ise dairenin oluşan hukuki kanaate göre karar itiraza tabi olabilecektir. Örneğin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş ise bu karar itiraza tabi olacaktır. Yine duruşma sırasında verilmesi mümkün olan koruma tedbirleri de itiraza tabidir.

2. İstinafın Temyize Tabi Kararları

Kural olarak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerine karşı istinaf yoluna başvurulabilir (CMK 286/1. md.). İstinafın kesin nitelikte olmayan, yani temyiz edilemeyeceğine dair bir hüküm bulunmayan, itiraza tabi olmayan ve başka kanun yolu da gösterilmeyen kararları temyiz incelemesine tabidir (CMK 286 ve 287. md.). Temyiz istemi ve süresine dair 291. maddeye göre temyiz istemi, hükmün açıklanmasından itibaren on beş gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunularak yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hâkime onaylatılır. Tutuklu bulunan sanık hakkında 263. madde hükmü saklıdır. CMK'da otomatik (re'sen-doğrudan) istinaf kanun yolu düzenlenmiştir, ama otomatik (re'sen) temyiz kanun yolu düzenlenmemiştir. İstinafın faaliyete girmesiyle daha önce uygulanan resen temyiz uygulaması, yasada düzenlenmediği için sona ermiştir.

a. Katalog Suçlardaki Cezaların Temyizi: Yasada temyiz edilemeyeceği belirtilen kararlar içinde kalsa bile, yani CMK'nın 286/2. maddesindeki temyiz edilemeyecek kararlar kapsamında olsa bile aşağıda ismen sayılan suçlar nedeniyle verilen bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları temyiz edilebilir. Bu suçlar, 286/2. maddesinde belirtilen kesinlik sınırının istisnalarını oluşturur. İstinaftan sonra ceza miktarına bakılmaksızın temyiz edilebilen suçlar şunlardır:

► Türk Ceza Kanununda yer alan; Hakaret (kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret) (Madde 125/3), halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit (Madde 213), suç işlemeye tahrik (Madde 214), Suçu ve suçluyu övme (Madde 215), halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama (Madde 216), kanunlara uymamaya tahrik (Madde 217), Cumhurbaşkanına hakaret

(Madde 299), devletin egemenlik alametlerini aşağılama (Madde 300), Türk Milletini, T.C. Devletini, devletin kurum ve organlarını aşağılama (Madde 301), silahlı örgüt (Madde 314) ve halkı askerlikten soğutma (Madde 318) suçları.

► Terörle Mücadele Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkrası ile 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar.

► Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 28. maddesinin 1. fıkrası, 31. maddesi ve 32. maddesinde yer alan suçlar (CMK 286/3. md.).

► Avukatların görev suçları (11.07.2020 tarihli ve 7249 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 59. maddesi).

b. Diğer Suçlardaki Cezaların Temyizi: Yukarıda sıralanan, CMK'nın 286/2. maddesinde yer alan ve istinaf ceza dairesi tarafından verilen kesin nitelikteki kararlar, başka bir tabirle, temyiz edilemeyeceği belirtilen suçlar dışında kalan ve istinaf ceza dairesince verilen aşağıdaki kararlar temyize tabidir:

► Beş yıldan fazla hapis cezaları: (CMK 286/2-a. md.) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararlarının temyiz edilemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre, ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarına karşı istinaf başvurusunun düzeltilerek esastan reddine dair kararların temyize tabi olabileceği anlamı çıkmaktadır.

► Beş yıl veya daha az hapis cezalarını artıran hapis cezaları: İlk derece mahkemesinden verilen hapis cezası, ceza dairesi tarafından artırılırsa, bu ceza miktarı beş yıl veya daha az hapis cezası olsa bile temyize tabidir (CMK 286/2-b. md.).

► İlk defa bölge adliye mahkemesince verilen mahkûmiyet kararları: İlk defa ceza dairesi tarafından verilen ceza, CMK'nın 272/3. maddesi kapsamındaki kesin kararlardan ise edilemez. Bu kararlar kesindir. Bu hal dışında kalan ve ilk defa istinaf ceza dairesi tarafından verilen ceza, miktarına ve türüne bakılmaksızın temyize tabidir.

► On yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan verilen beraat kararları: İlk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine veya istinaf başvurusunun düzeltilerek reddine dair kararları temyiz edilebilir (CMK 286/2-g. md.).

► Müsadere: 286/2-f. maddesine göre sadece eşya veya kazanç müsadereğine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları temyiz edilemez. Buna göre bu nitelikteki ilk derece mahkemesi kararlarına karşı verilen istinaf başvurusunun düzeltilerek esastan reddine dair kararların temyiz edilmesinde engel bir durum yoktur. Belirtilmelidir ki müsadere kararlarının temyizi mümkün bir kararla birlikte verilmesi halinde asıl karara tabi olarak temyiz edilebilir. Yine ilk defa istinafta verilen müsadere kararı da temyiz edilebilir.

3. Temyiz Nedeninin Belirtilmesi Zorunlu mudur?

İstinaftan farklı olarak CMK'nın temyiz başvurusunun içeriğini düzenleyen 294. maddesine göre, temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır. Temyiz sebebi, ancak hükmün hukukî yönüne ilişkin olabilir. Buna göre, temyiz talebinde hukuki gerekçe göstermek yasal zorunluluktur. Temyiz gerekçesi, hükmün açıklanmasından itibaren on beş günlük yasal süresi içinde olmak koşuluyla ilk dilekçede gösterilmemiş ise iki şekilde hareket etmek mümkündür. Birincisi, temyiz süresinin bitmesinden itibaren yedi günlük süre içinde gerekçeyi içeren ek dilekçe verilebilir. Bu yapılmazsa ikinci yol olarak gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi günlük süre içinde ek dilekçe verilebilir (CMK 295. md.). Aksi halde temyiz talebi CMK'nın 298. maddesi uyarınca ret edilebilecektir.

D. İSTİNAFIN ÇELİŞKİLİ KARARLARI

Gerek bir bölge adliye mahkemesi içindeki bir dairenin veya ceza daireleri arasında gerekse de başka yer bölge adliye mahkemesi ceza daireleri arasında verilen çelişkili kararların veya kararlar arasında uyumsuzluğun olması halinde bu çelişki giderilebilir.

1. Çelişkinin Varlığı İçin Gerekli Şartlar: Benzer olaylarda verilen kesin nitelikte en az iki karar ve bu kararlar arasında çelişki-uyumsuzluk olmalıdır.

2. Çelişkinin Giderilmesini Talep Edebilenler: İstinaf Cumhuriyet başsavcısı, istinaf başkanlar kurulu, karar veren ceza dairesi, CMK'ya göre istinafa başvuru hakkı olanlar.

3. Talebin Yapılacağı Makam: Uyumsuzluğun-çelişkinin giderilmesi için gerekçeli olarak ceza daireleri başkanlar kuruluna yapılabilir.

4. Talep Üzerine Yapılacak İşlem: Başkanlar kurulu, çelişki-uyumsuzluğun giderilmesi hususunda kendi görüşünü de ekleyerek yapılan gerekçeli istemleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına iletir. Başsavcılık, uyumsuzluk bulunduğu kanaat getirirse ilgili ceza dairesinden bir karar verilmesini talep eder. Uyumsuzluğun giderilmesine ilişkin olarak dairece bu fıkra uyarınca verilen kararlar kesindir.

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞMA

UZLAŞTIRMADA EDİM

Derya DİRİCAN

Hâkim Adayı

A. UZLAŞTIRMADA EDİM

1. Edim Kavramı ve Hukuk Sistemimizdeki Yeri

Türk Dil Kurumu'na göre edim, "olup gerçekleşmiş iş, amel, fiil" olarak tanımlanmaktadır.

Hukuk sistemimizde ise esas itibarıyla borçlar hukuku alanında gündeme gelen edim, alacaklının borçludan talep etmeye yetkili olduğu, borçlunun ise alacaklıya karşı yerine getirmek zorunda olduğu davranışı ifade etmektedir.

Temelde borçlar hukukuna ait olan edim kavramı, uzlaştırma kurumu ile ceza muhakemesi hukukunda da yerini almıştır. Bu bağlamda uzlaştırma, uzlaşma müzakereleri neticesinde taraflarca kararlaştırılacak bir edimin ifa edilmesi veya ifa edileceğinin taahhüt edilmesi halinde gerçekleşebilecektir.

2. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma

Onarıcı adalet anlayışının kazandırdığı yeniliklerden birini teşkil eden uzlaştırma kurumu, her ne kadar başlangıçta arabuluculuk adı altında hukuk davalarında kabul edilen bir çözüm yöntemi olsa da zamanla ceza muhakemesinde de faili rehabilite etme, mağdurun zararını karşılama amacını güden adalet sisteminin bir sonucu olarak yerini almıştır.

Uzlaştırma kurumu, tam anlamıyla bir yargılama olmamakla birlikte, taraflar arasındaki uyuşmazlığın edime dayalı olarak çözümünü sağlayan yargılamaya benzer nitelikte, kendine özgü kuralları olan bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir.

Fail ve mağdurun özgür iradeleri ile anlaşmalarını temel alan uzlaştırma kurumu, yargılama sürecinin yavaşlığını ve faili cezalandırma odaklı sistemin dezavantajlarını ortadan kaldırmayı amaçlamakla birlikte, mağdurun etkin katılımı ve haklarının korunması ile zararının giderilmesini de temel gaye olarak benimsemektedir. Zira mağduru saf dışı bırakan cezalandırma odaklı sistem, her ne kadar faili cezalandırmakla korkutma işlevini bir nebze gerçekleştirmiş olsa da mağdura herhangi bir katkı sunamamakta, bilakis mağdurun yargılama sürecinde yaşamış olduğu mağduriyeti tazelemektedir.

Uzlaştırma kurumunun hukuk sistemimize en önemli katkılarından biri de suç işleme şüphesi altında olan failin adli sicil kaydında herhangi bir suç kaydının oluşmaması ile lekelenmeme hakkı ve masumiyet karinesinin ihlalini önlemesi ve failin topluma kazandırılmasını kolaylaştırmasıdır.

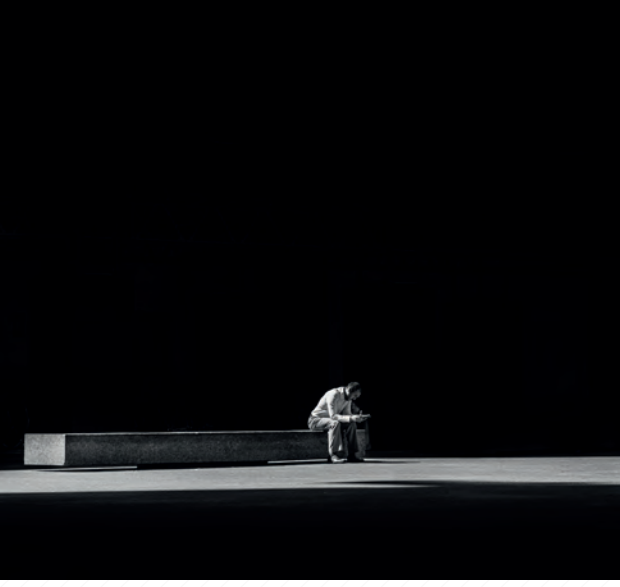
3. Edim Kavramının Uzlaştırmadaki Görünümü

Fail ve mağdurun serbest iradelerini esas alan uzlaştırma sisteminde, borçlar hukukunda olduğu gibi tarafların serbestçe belirleyeceği bir edim üzerinde mutabakata varılmakta ve yine tarafların özgür iradeleri ile belirledikleri koşullar altında söz konusu edimin ifası gerçekleştirilmektedir. Ancak borçlar hukukundan farklı olarak burada taraflar arasındaki ilişki, failin işlediği iddia edilen suça ve bu suçun sebebiyet verdiği zarara dayanmaktadır. Bu özelliği ile borç ilişkisinin kaynaklarından olan haksız fiil ve tazminat hükümleri ile benzerlik gösteren uzlaştırma kurumu, eylemin suç teşkil etmesi, uzlaşmanın olumlu veya olumsuz neticelenmesinin ceza hukuku anlamında birtakım sonuçlar doğurması açısından haksız fiilden de ayrılmaktadır.

B. EDİMİN BELİRLENMESİ

1. Edimin Belirlenmesi ve İrade Serbestisi İlkesi

Her ne kadar uzlaştırma ile borçlar hukuku anlamında borç ilişkisinin kaynağı ve hukuki sonuçları birbirinden farklı olsa da uzlaşmanın konusunu oluşturan edim, temelde borç ilişkisinin konusunu oluşturan edim olup, borçlar hukukunda olduğu gibi edimin konusunun verme, yapma şeklinde olumlu veya yapmama şeklinde olumsuz; yerine getirilme zamanı açısından ani, dönemsel veya sürekli; para veya misli eşyalar gibi bölünebilir veya rekabet etmeme gibi bölünemez, iş görme gibi şahsi veya para gibi maddi nitelikte olabilmesi mümkündür. Ancak edim hangi türden olursa olsun, belli veya belirlenebilir olmalıdır.

Bununla birlikte taraflar, edimin konusunu borçlar hukukuna hâkim olan irade serbestisi ilkesi gereği özgürce belirleyebileceklerdir. Bu bağlamda Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 33/1. maddesinde sayılan edimler, örnek niteliğindedir. Söz konusu maddede "Taraflar uzlaştırma sonunda belli bir edimin yerine getirilmesi hususunda anlaşmaya vardıkları takdirde aşağıdaki edimlerden bir ya da birkaçını veya bunların dışında belirlenen hukuka ve ahlaka uygun başka bir edimi kararlaştırabilirler" denilmek sureti ile sayılanlar dışında başkaca edim türlerinin kararlaştırılabileceği açıkça belirtilmiştir.

2. İrade Serbestisi İlkesini Sınırlayan Haller

İrade serbestisi, TBK'nın 27. maddesinde belirtildiği gibi "hukuka aykırılık", "ahlaka aykırılık", "kişilik haklarına aykırılık", "imkansızlık" ve "kamu düzeni" gibi kavramlar ile sınırlandırılmakta, yönetmeliğin 33/1. maddesinde, kararlaştırılan edimin hukuka ve ahlaka uygun olması gerektiği hususu tekrarlanmaktadır.

Yine CMK'nın 253/17. maddesinde de Cumhuriyet savcısının edimin hukuka uygun olduğunu belirlemesi halinde raporu imza altına alacağı belirtilmekle uzlaşma konusu olarak küfretme, darp etme gibi edimlerin belirlenemeyeceği, uyuşturucu ve benzeri suç konusu eşyaların da taraflar mutabık kalsa dahi edim olarak kararlaştırılamayacağı vurgulanmıştır.

C. EDİM TÜRLERİ

1. Uzlaştırma Kapsamında Kararlaştırılabilecek Edimler

Uzlaştırma konusu edimin bir suç neticesinde meydana gelen zararı giderebilecek herhangi bir şey olması mümkündür. Burada zararın niteliği, edimin konusunu belirleyici özelliğe sahiptir. CMK'nın 253. maddesinde, fail ve mağdurun nasıl uzlaşmaya varabileceği düzenlenmemekle birlikte fail ve mağdur, suçtan ortaya çıkan maddî veya manevî zararın kısmen veya tamamen giderilmesi şartıyla bir anlaşmaya varabilir. Ancak burada uzlaşmaya varılması için mağdura mutlaka bir miktar para ödemesi şart değildir. Fail eski hâlin iadesi yoluyla zararı aynen tazmin edebileceği gibi mağdurun yanında ücretsiz çalışarak, hayır amaçlı kuruluşlara bağış yaparak, bir kamu hizmetinin görülmesine veya bir eğitim programına katılarak mağdurun zararını giderebilecektir.

Zararın maddi veya manevi nitelikte olması mümkündür. Dolayısıyla haksız fiilde olduğu gibi manevi zararların da şüpheli veya sanık tarafından tazmini gündeme gelecektir. Bu bağlamda örneğin hakaret suçunu işlediği iddiası ile hakkında soruşturma başlatılan şüpheli, mağdurda sebebiyet verdiği manevi eksikliği özür dileme şeklindeki bir edim ile giderebilecek ve hakkında herhangi bir ceza tatbiki söz konusu olmayacaktır.

1.1. Maddi Nitelikteki Edimlerde Miktarın Belirlenmesi

Maddi nitelikteki zararların giderimi uygulamada çoğunlukla bir miktar paranın ödenmesi şeklinde olmaktadır. Kanunun ilk yürürlüğe girdiği dönemde aranan, "zararın tamamen giderilmesi" koşulu, 5560 değişikliği sonrasında artık bulunmadığı için, her iki tarafın üzerinde anlaşmaları herhangi bir edimin kararlaştırılması mümkündür. Burada söz konusu para miktarının, yine irade serbestisinin bir sonucu olarak suçtan meydana gelen zarardan az, zarara eşit veya zarardan fazla olabilmesi mümkündür. Bunun tek koşulu, tarafların miktar üzerinde ortak bir karara varmalarıdır. Ayrıca edimin miktarına ilişkin kanunla getirilen bir sınırlama da söz konusu değildir. Öyle ki yönetmelikte tarafların edimsiz olarak dahi uzlaşabilecekleri belirtilmiştir.

1.2. Edim ile Zarar Miktarı Arasındaki Oransızlık

Edim miktarı, mağdurun zararından daha yüksek kararlaştırılabilir de zarar ile kararlaştırılan miktar arasındaki oransızlığın failin mağduriyetine sebep olacak derecede fazla olması, belirlenen edimi hukuka aykırı hale getirebilecektir.

Burada söz konusu oransızlığın tespitine ilişkin herhangi bir ölçüt, kanun ve yönetmelikte yer almamakla birlikte hayatın olağan akışı, zararın uzlaşma tarihindeki boyutu gibi genel sınırlamalarla gerçek zararın belirlenmesi mümkündür.

Ancak yukarıda belirtildiği gibi bu konuda ne uzlaştırmacıya ne de taraflara yüklenen bir araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu nedenle uygulamada denetimden uzak bir uzlaşma müzakeresi neticesinde belirlenen miktar ne kadar yüksek olursa olsun, görünürde tarafların anlaşmalarına dayandığından, hukuka uygun kabul edilmekte ve uzlaşma müzakereleri bu şekilde sonuçlandırılmaktadır.

Yine her ne kadar 2006 tarihli değişiklikle failin suçu kabul etmesi ve zararın tamamını gidermesi koşulları kaldırılmış ise de uygulamada fail, suçu kabul etmese dahi yargılamanın uzun sürmesi, bu süreçte toplumsal baskı ve dışlanma veya itibarının zedelenmesi gibi olumsuzluklarla karşı karşıya kalmamak için yargılama neticesinde ceza almayacağını bilmesine rağmen bu yolu tercih etme zorunluluğunu hissetmektedir. Yine aynı nedenlerle teklif edilen miktarı ödemeyi de kabul etmektedir.

Sonuç olarak mağdurun suçtan kaynaklanan zararının giderilmesi ve tarafların özgür iradeleri ile bir mutabakata varmalarını amaç edinen bu sistem, bazı durumlarda keyfiliğe dönüşebilmekte ve borçlar hukukundaki anlamı ile mağdurda sebepsiz zenginleşmeye, failde ise mağduriyete sebep olabilmektedir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki suçtan meydana gelen zarar ile edim arasındaki oransızlık yalnızca parasal edimlerde değil, yapma, yapmama gibi diğer edim türlerinde de söz konusu olabilmektedir. Bu anlamda yüzüne tokat atılan müşterinin şüpheliden kendisini küçük düşürecek hakaret içerikli sözler sarf ederek sokak ortasında bağırmasını istemesi şeklinde kararlaştırılan edimler, ölçsüz ve hukuka aykırı olacaktır.

1.3. Oransızlığı Gidermeye Yönelik Çözüm Yöntemleri

1.3.1. Uzlaştırıcının Müdahalesi: Burada uzlaştırma kapsamının dışına çıkmadan uygulanabilecek ilk çözüm yöntemi bizzat uzlaştırıcının uzlaşma müzakereleri öncesinde tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına dair araştırma yapması ve bu şekilde edim olarak belirlenen miktarın sebepsiz zenginleşmeye yol açıp açmayacağını belirlemesi olacaktır. Tarafların zor durumda kalmasına neden olabilecek bir edime uzlaştırma müzakereleri sırasında uzlaştırıcı eli ile müdahale edilmesi, hem uzlaştırma sürecinin sağlıklı ilerleyişini destekleyecek hem de henüz süreç sonlanmadan doğru bir belirleme yapılabilecektir.

Ancak bu yöntem, yüzeysel anlamda makul bir çözüm yöntemi olmakla birlikte mağdurun uzlaştırmayı kabul etmemesi riskinin bulunması veya söz konusu yöntemin uzlaştırıcıya ek sorumluluk getirmesi ihtimali, bu yöntemin uygulanmasının önüne geçebilecektir.

1.3.2. Denetim Mekanizması Oluşturulması:

Edim miktarının değerlendirilmesine ilişkin bir denetim mekanizmasının oluşturulması ve bu mekanizmanın kanuni bir zemine oturtulması ise bir başka çözüm yöntemi olarak benimsenebilir. Zira özgür iradeyi esas kılmakla birlikte tarafların iradelerinin ve kararlaştırılan edimin miktar ve mahiyetinin denetlenmesini öngören bir sistem, bu tarz keyfiliklerin ve mağduriyetlerin de önüne geçecektir.

Bu noktada söz konusu zarar giderimi, tazminat hukuku ile benzerlik gösterse de eylemin suç olması ve uyuşmazlığın salt taraflar arasındaki ilişkiden kaynaklanmayıp, kamu düzenini de ilgilendiriyor olması nedeni ile tazminat hukukundan ayrılmaktadır. Bu itibarla belirlenen tutarın zarar ile eşdeğer olması aranmamakta, mağdurun kişisel zararı ile birlikte kamu vicdanının tatminini sağlar boyutta bir edim de taraflarca kararlaştırılabilmektedir.

Kurulacak denetim mekanizmasının, uzlaştırma sürecine hangi evrede ve ne şekilde müdahale edeceğinin belirlenmesi hususu da önemlidir. Tarafların özgür iradeleri ile mağdur ve failin sisteme etkin katılımını öngören uzlaştırma kurumunun etkinliği de göz önüne alınarak, bu denetim mekanizmasının tali nitelikte olması, yani uzlaşma müzakerelerinden sonra ve fahiş bir oransızlığın tespiti halinde devreye girmesi gerekmektedir.

Denetimi yapacak olan kişi veya kişilerin ise uzlaştırmacı dışında, bağımsız üçüncü bir kişi olması ve suçtan meydana gelen zararın gerçek boyutu ile belirlenen tutar konusunda tarafların gerçek iradelerinin tespiti üzerine araştırma yapma ve makul olan miktarı onaylama veya uzlaştırma sürecini yönlendirme şeklinde bir görevinin olması gerekmektedir. Bu bağlamda belirlenecek kişinin, hukuk öğrenimi görmüş olması ve birtakım nitelikleri taşıması aranmalı ve bu kişinin gerek tayini gerekse de görev kapsamının belirlenmesi, ayrıntılı bir şekilde kanunda düzenlenmelidir.

Oransızlığın tespitinin yüzeysel olarak anlaşılmadığı durumlarda ise oransızlık şüphesinin varlığı, araştırma ve denetimi gerekli kılmalıdır. Zira fiziksel olarak pek bir mağduriyete neden olmayan bir tokat, pek tabii onur kırıcı bir vaziyete sebebiyet vermekle manevi anlamda büyük bir zarara yol açabilmektedir. Bu durumun da titizlikle dikkate alınması gerekir.

Bu sistemin bir sakıncası, hızlı ve ekonomik bir süreci amaçlayan uzlaştırma kurumunun bu noktadaki işlevselliğini zedeleme ihtimaline sahip olması, bir başka sakıncası ise mağdurun uzlaştırmayı kabul etmemesi ihtimalidir. Bu yüzden kurulacak olan denetim mekanizması, en az masrafla ve süreci uzatmayacak şekilde dizayn ve icra edilmeli ve edimin tutarı belirlenirken mağdurun talepleri de dikkate alınmalıdır.

1.3.3. Gabin Hükümlerine Başvurma: Failin uzlaştırma süreci tamamlandıktan ve ceza tehdidinden kurtulduktan sonra, kendisinin zor durumundan yararlanılmak suretiyle edimin ifasının gerçekleştirildiğini belirterek gabin hükümlerini işletmesi ise başka bir çözüm yöntemini teşkil edebilecektir. Bu bağlamda Yenisey de kararlaştırılan miktarın zararın gerçek boyutunu aşması

mümkünse de gabin boyutuna varmaması gerektiğini, bu şekilde belirlenen bir edimin hukuka aykırı hale geleceğini belirtmektedir.

TBK'nın 28/1. maddesine göre; "Bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa, bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak suretiyle gerçekleştirildiği takdirde, zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir." Görüldüğü üzere kanun, oransızlığın varlığı halinde, sözleşme yapılmış ve edimler ifa edilmiş olsa dahi belli gerekçelerle sözleşmenin iptalinin veya oransızlığın giderilmesinin mümkün olduğunu belirtmektedir.

Gabine ilişkin hükümlerin uzlaştırma için de tatbik edilebileceğine ilişkin sınırlı sayıdaki kararlardan biri olan Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin 2015/13528 E., 2016/6953 K. sayılı ilamında; "... her ne kadar CMK'nın 253/19. maddesinde uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç sebebiyle tazminat davası açılmaz, açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılı hükmü getirilmişse de, davacı müzayaka halinde kalmış ise Borçlar Hukukunun genel ilkelere doğrultusunda, TBK'nın 28. maddesine göre hak düşürücü süre içerisinde her zaman sözleşme ile bağlı olmadığını ileri sürerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteme hakkı bulunmaktadır."

Yine ilgili kararın devamında; "Taraflar arasında hazırlık tahkikatı sırasında imzalanan uzlaşma sözleşmesi 7.11.2013 tarihlidir. Davacı müzayaka (darda kalma) hukuksal nedenine dayalı maddi ve manevi tazminat davasını ise 5.5.2014 tarihinde ikame etmiştir. Yasada yer alan bir yıllık süre hak düşürücü süre olup bu sürenin resen gözetilmesi gerekmektedir. Somut olayda dava sözleşmenin imzalanmasından itibaren her halükarda bir yıllık hak düşürücü süre içinde açılmıştır." denilmek sureti ile gabine ilişkin davanın bir yıllık hak düşürücü süreye tabi olduğu vurgulanmıştır.

Burada ilgili maddede de belirtildiği üzere edimler arasındaki oransızlığın açık, bariz bir oransızlık olması gerektiği, her oransızlıkta sözleşmenin iptal edilemeyeceği kabul edilmektedir. Bu bağlamda Yargıtay, edimler arasındaki

oransızlığın en az % 50 olması durumunda aşırı yararlanmanın bulunduğunu, en fazla % 25 olduğu durumlarda ise aşırı yararlanmanın bulunmadığını kabul etmekte, % 25 ila % 50 arasındaki oransızlıklarda ise aşırı yararlanmanın bulunup bulunmadığının tespitini örtülü olarak hâkime bırakmaktadır.

Uzlaştırma kurumunun amacı dikkate alındığında; her oransızlığın iptal veya yargılama nedeni yapılması, uzlaştırmanın etkisiz kalmasına ve amacından sapmasına da neden olacağından Yargıtay'ın sözleşme ilişkisi kapsamında meydana gelen aşırı yararlanma durumu için uyguladığı bu kriterlerin uzlaştırma neticesinde kararlaştırılan ve ifa edilen edim için de uygulanması yerinde olacaktır.

Bunun birlikte bir sözleşmede edimler arasında açık değil de "çok ve olağanüstü" bir açıklık bulunması halinde ise, TBK'nın 28. maddesine göre, sözleşmenin bir yıllık hak düşürücü süre içerisinde iptal edilmesi değil, aynı kanunun 27. maddesi çerçevesinde baştan itibaren tam veya kısmi hükümsüz olduğunu kabul eden görüşler de yer almaktadır.

Sonuç olarak uzlaştırma sürecinin tamamlanmasının ardından fail tarafından açık oransızlık bulunması nedenine dayalı olarak hukuk mahkemelerinde, "düşüncesizliği ve deneyimsizliğinden yararlandıysa bu durumun öğrenilmesinden, zor durumda kalmasından yararlandıysa zor durumun ortadan kalkmasından itibaren bir yıl, her halde beş yıl içerisinde" aşırı yararlanmaya ilişkin dava yoluna gidilebilecektir.

Gabine dayalı dava yöntemi, uzlaştırma sürecinin uzaması, maddi külfetinin artması ile uzlaştırma süreci tamamlanmış olacağından mağdurun kabulünden dönmesi gibi sakıncaları ortadan kaldırmakla birlikte, yüksek miktarda edimi ifa eden faile ancak bu zorluk geçtikten sonra olumlu bir ihtimal sunabilmektedir.

1.3.4. Oransızlık Halinin Hukuka Aykırılık Kapsamında Değerlendirilmesi: Doktrinde edimin orantısız olması halinde Cumhuriyet savcısı veya hâkimin bu durumu hukuka aykırılık olarak değerlendirip, söz konusu uzlaştırma raporunu onaylamayabileceği belirtilmektedir. Burada raporu onaylayacak olan mercii, edimin değiştirilmesini de talep edebilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki edimin değiştirilmesinin istenmesi, yalnızca hukuka, ahlâka aykırılık gibi durumlarda söz konusu olabilir. Bunun dışında

tarafların özgür iradelerine dayanmayan bir edimin değiştirilmesi istenemeyecektir. Hâkim ve Cumhuriyet savcısının bu denetim yetkisini haiz oldukları, ilgili yönetmeliğin 18/5 ve 25/5. maddelerinden açıkça anlaşılmaktadır.

D. EDİMİN İFASI

1. İfanın Şekli

Tarafların serbest iradeleri ile belirlenecek edimin fail tarafından bir defada ifa edilmesi mümkün olduğu gibi belli aralıklarla, parça parça yerine getirilmesi de mümkündür. Yine belirlenen edimin sürekli bir şekilde ifasına da bir engel bulunmamaktadır. Örneğin müşteki şüpheli den belirli bir hizmeti belirli bir süre boyunca ifa etmesini isteyebilecektir. Uygulamada özellikle parasal edimlerin taksit bağlanması ve belirlenen taksit dönemlerine uygun bir şekilde ifa edilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu şekilde taksit bağlanmış edimlerde taksit miktarı, aralıkları ve muacceliyet tarihlerinin uzlaştırma raporunda ayrı ayrı ve açık bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir.

CMK'nın 253/19. maddesinde yer alan ve soruşturma aşamasında gerçekleştirilen uzlaşma ile ilgili olarak; "Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksit bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir." şeklindeki düzenleme ile edimin bir defada yerine getirilmesi halinde KYOK kararının, parça parça veya ileri tarihte yerine getirilmesinin kararlaştırılması halinde ise kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verileceği belirtilmiştir. Bu durum 30145 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Yönetmeliği'nin 20. maddesinde de belirtilmektedir.

CMK'nın 254. maddesinde yer alan ve kovuşturma aşamasında gerçekleştirilen uzlaştırma ile ilgili olarak; "Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini defaten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksit bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde; sanık hakkında, 231 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir."

şeklindeki düzenleme ile edimin bir defada yerine getirilmesi halinde düşme kararının, parça parça veya ileri tarihte yerine getirileceğinin kararlaştırılması halinde ise HAGB kararının verileceği belirtilmiştir. Bu durum aynı yönetmeliğin 27/4. maddesinde de belirtilmektedir.

2. İfanın Süresi

Kanunda veya yönetmelikte edimin ifasına ilişkin herhangi bir süre sınırlaması bulunmamasıyla birlikte, ifaya yönelik sürenin uzun olarak belirlenmesi, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olabilecek ve kısa sürede zararının tazmini gayesi ile uzlaştırmayı kabul eden mağdurun mağduriyetinin artması ile uzlaştırmadan beklenen faydanın temin edilememesine yol açabilecektir. Yine uzun süreli ifaların takibi de zorlaşmakta veya bazı durumlarda mümkün olamamaktadır.

Her ne kadar kanunen bir süre sınırlaması bulunmasa da söz konusu olumsuzlukların oluşmaması adına uzlaştırma müzakereleri sırasında taraflarca ifa süresi belli bir süre ile sınırlandırılabilir. Bu sürenin kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve HAGB şartları da dikkate alınarak 5 yıl olarak belirlenmesi düşüncesi kanaatimizce de makul olmaktadır. Zira kovuşturma aşamasında uzlaşan fail hakkında HAGB kararı verildiği takdirde bu kararın kesinleşmesinden itibaren 5 yıllık denetim süresi içerisinde fail tarafından kasten bir suç işlenmemesi halinde düşme kararı verilebilecektir. Ancak örneğin edimin 10 yıl içerisinde taksitler halinde ödeneceğinin kararlaştırılması halinde sanık hakkında 5 yıl sonra düşme kararı verilecek ve bu durum, HAGB kurumunun amacına da ters düşecektir.

3. İfayı Yapacak Kişi

Tarafların üzerinde anlaştıkları edimin niteliğine göre ifayı gerçekleştirecek kişinin failden başka üçüncü bir kişi olarak kararlaştırabilmesi mümkündür. Burada borçlar hukukunun ifaya ilişkin hükümlerinin kıyasen uygulanabileceğinden söz edilebilir. Bu bağlamda yukarıda kısaca değinilen maddi edim-şahsi edim farkını ortaya koymakta fayda vardır. Borçlunun bizzat yerine getirmesi gerekmeyen, kim tarafından yerine getirilirse getirilsin ifanın geçerliliğine etki etmeyen edimler maddi edimken, borçlunun bizzat kendisi tarafından ifa edilmesi gereken, aksi

takdirde alacaklının zarara uğramasına veya ifanın geçerli olmamasına yol açabilecek nitelikteki edimler ise şahsi edimdir. Kural olarak alacaklı için borcun borçlu tarafından ifası, özel bir öneme sahip değilse borçlu borcu bizzat ifa etmek zorunda değildir. Bu anlamda belli niteliklere sahip olan A kişisi tarafından yerine getirilmesi gereken bir hizmeti ifa etmek veya bir eseri meydana getirmek şahsi edim olup, bizzat belirlenen kişi tarafından ifa edilmelidir.

Uzlaşma kapsamında belirlenen edimin para, misli şeylerin verilmesi veya birden fazla kişi tarafından yerine getirilebilecek bir hizmetin ifası şeklinde olması halinde, ifa üçüncü şahıslar tarafından da yerine getirilebilecektir. Ancak bizzat fail tarafından yerine getirilmesi gereken, özür dilemek gibi edimleri bir başka üçüncü şahsın ifa etmesi mümkün olmayacaktır.

4. Edimin Yerine Getirilmemesi

Edimin yerine getirilmemesinin hukuki sonuçları, CMK'nın 253. maddesinde ve yönetmeliğin 20.maddesinde düzenlenmektedir. Bu düzenlemelere göre kısaca, soruşturma aşamasında taksidde bağlanan veya ileri tarihte ödenmesi kararlaştırılan edimin ifa edilmemesi halinde kamu davası açılacak, kovuşturma aşamasında ise geri bırakılmasına karar verilen hüküm açıklanacaktır. Yine belirtmek gerekir ki, edimin ifa edilmemesi halinde söz konusu uzlaştırma raporu ilam niteliğindeki belge sayılacak ve mağdur, faili uzlaştırma kapsamında yerine getirmediği edimi ifaya icra ile zorlayabilecektir.

E. SONUÇ

Borçlar hukukunun temel konularından biri olan edim, ceza muhakemesi hukukunda da bir suç neticesinde oluşan zararın giderilmesine yönelik taraflarca kararlaştırılan ve ifa edilmesi gereken verme, yapma veya yapmama şeklinde belirlenebilen uzlaşma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek sözleşme ilişkisi kapsamında tarafların özgür iradeleri ile belirledikleri, hukuka, ahlaka ve kişilik haklarına aykırı olmaması gereken edim, gerekse de haksız fiil neticesinde meydana gelen zararı giderim aracı olan tazminat niteliğindeki edim ile birçok konuda benzerliğe sahip olan uzlaştırma konusu edim, temelde suç fiiline dayandığından ve her suç neticesinde zararın meydana gelmemesi, tehlike oluşmasının uzlaşma için yeterli kabul

edilmesi, dolayısıyla zarar kavramının daha geniş algılanması bakımından borçlar hukukunun bu alanları ile farklılık göstermektedir.

Yine uzlaştırmanın ceza hukuku anlamında hukuki sonuç doğurması da bu farklılıklardan birini teşkil etmektedir. Ancak her ne kadar borçlar hukukundan ayrılır özelliklere sahip olsa da ceza hukuku sistemine sonradan dahil olan uzlaştırma kurumu ve bu anlamdaki edim kavramı, tereddüt veya boşluk bulunduğu takdirde borçlar hukuku anlamında da ele alınabilmeli ve borçlar hukuku hükümleri burada da tatbik olanağına sahip olmalıdır.

Bu bağlamda özellikle hukuka ve ahlaka aykırılık hallerinin yorumu ve zarar ile edim arasındaki oransızlık halleri, borçlar hukuku hükümleri dikkate alınarak çözüme kavuşturulmalıdır.

Netice itibarıyla uzlaştırmanın konusunu teşkil eden edim, tarafların özgür iradeleri ile yapacakları müzakere neticesinde hukuka, ahlaka aykırı ve imkansız olmamak kaydı ile belirlenecek ve taraflarca kararlaştırılan süre içerisinde fail tarafından ifa edilecektir. Edimin kararlaştırılması sürecinde meydana gelen zarar-edim orantısızlığı gibi durumlar ise ya hukuka aykırılık kapsamında değerlendirilmek sureti ile kanunen geçersiz sayılacak, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından onaylanmayacaktır veya bu soruna ilişkin başkaca çözüm yöntemleri üretilip kanuni bir düzenlemeye kavuşturulacaktır.

Bu bağlamda failin oransız edim nedeni ile gabin hükümlerine başvurması veya uzlaştırma sürecine müdahalede bulunabilecek bir denetim mekanizması oluşturulması mümkündür. Edimin ifasının ne kadar süre içerisinde gerçekleştirileceği hususu ise kanunda yer almamakla birlikte gerek uzlaştırma kurumunun amacı gerekse de HAGB ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumlarının işleyişi göz önünde bulundurularak ifa süresinin kısa tutulması gerekmektedir.

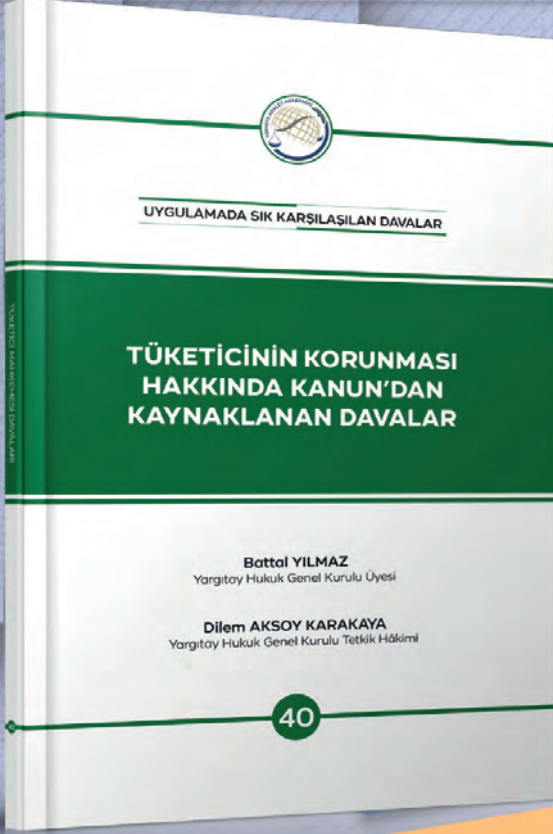
Yine ifanın tek seferde yapılabileceği veya ileri tarihte ya da taksitler halinde yerine getirilebileceği kanunen mümkündür. İfanın bizzat fail tarafından yapıp yapılmaması meselesi de borçlar hukukunun ifa hükümlerine göre belirlenmeli ve bizzat fail tarafından yerine getirilmesi gereken şahsi nitelikteki edimler, üçüncü bir kişi tarafından ifa edilmemelidir. Dolayısıyla para niteliğindeki edimler fail dışında üçüncü kişilerce de yerine getirilebilmektedir.

Tarafların özgür iradeleri ile belirledikleri edimi failin ifa etmemesi halinde ise soruşturma aşamasında ertelenen kamu davası açılmakta ve kovuşturma aşamasında geri bırakılmasına karar verilen hüküm açıklanmaktadır. Bu şekilde uzlaştırma kurumunun gereklerine uygun davranmayan fail hakkında cezai müeyyideler tatbik edilebilir hale gelmekte, ayrıca uzlaştırma raporuna ilam niteliği atfedilmek sureti ile cezai müeyyide ile birlikte mağdurun edimi yerine getirme noktasında icra yolu ile faili zorlaması mümkün olmaktadır.

KAYNAKÇA

- ANTALYA, Gökhan. Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- AŞKIN, Uğur vd., Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- ATEŞ, Derya. Sözleşme İlişkilerinin Kurulmasında ve Borç İlişkilerinde Üçüncü Kişi, TBB Dergisi, Ankara, 2020.
- EREN, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.
- GÜNGÖR, Mümin. Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Ankara, 2019.
- KOCAYUSUPFAŞAOĞLU vd., Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.
- ÖZBEK, Mustafa. Ceza Muhakemesi Kanununda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usul ve Esasları, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 56, S: 4, Y. 2007.
- ÖZBEK, vd., Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2018.
- SAKİNCİ, Ali. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Legem Yayıncılık, Ankara, 2018.
- ŞAHİN Cumhur, GÖKTÜRK Neslihan. Ceza Muhakemesi Hukuku II, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.
- TEMİZ GÜL, Yağmur. Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- YENİSEY F., NUHOĞLU A. Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.
- <https://www.sinerjias.com.tr>
- <https://www.turcademy.com/tr>

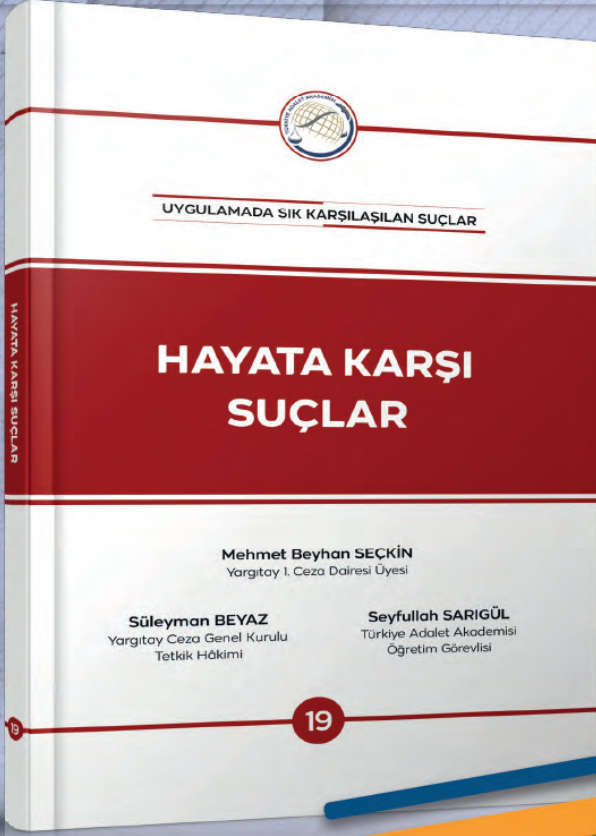
YENİ KİTAP

TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN'DAN KAYNAKLANAN DAVALAR

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

YENİ KİTAP

HAYATA KARŞI SUÇLAR

yayin.taa.gov.tr

@AdaletAkademisi

Türkiye Adalet Akademisinde İlkbahar...

